

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN
GELENEKSEL TEKSTİLLERİN KATALOGLANMASI

Hazırlayan
Semra ÖZÇİTAK

Danışman
Prof. Nuray YILMAZ

İZMİR – 2010

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Bergama Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../.....

Semra ÖZÇITAK

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün/...../..... tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Semra ÖZÇİTAK' ın "Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması" konulu tezi/projesi incelenmiş ve aday/...../..... tarihinde, saat' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projeninolduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez/Proje No: **Konu Kodu:** **Üniv. Kodu:**

·Tez Yazarının

Soyadı: ÖZÇITAK **Adı: Semra**

Tezin Türkçe Adı: Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı: The Cataloguing of The Traditional Textiles in Bergama Archaeological Museum

Tezin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü. **Enstitü: G.S.E.** **Yıl: 2010**

Tezin Türü:

Yüksek Lisans: **Dili: Türkçe**

Doktora: **Sayfa Sayısı: 156**

Tıpta Uzmanlık: **Referans Sayısı: 49**

Sanatta Yeterlilik:

Tez Danışmanının

Ünvanı: Profesör **Adı: Nuray** **Soyadı: YILMAZ**

Türkçe Anahtar Kelimeler: **İngilizce Anahtar Kelimeler:**

1- Geleneksel **1- Traditional**

2- Tekstil **2- Textile**

3- Bergama **3- Bergama**

4- Arkeoloji Müzesi **4- Archaeology Museum**

5- Kataloqlama **5- Cataloguing**

Tarih: 14.01.2010

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum **Evet** **Hayır**

ÖZET

Gelişen teknoloji nedeniyle bazı el sanatı ürünleri işlevlerini yitirdiğinden günlük kullanımdan uzaklaşmıştır. El sanatı ürünlerinin daha az sayıda ve daha dar bir çevrede üretilmesi, bu türlere ait eski örneklerin güçlüklerle bulunması nedeniyle el sanatı ürünlerimiz öncelikle korunması gereken milli kültür varlıklarımızdan biri olmuştur. Bu değerli örneklerin korunmasında müzelerimizin önemi büyüktür. El sanatı örneklerinin yok olmasını önlemek ve el sanatını canlandırmak için yapacağımız her çalışmada müzelerde bulunan tekstil örnekleri bizim için önemli birer kaynak olacaktır. Bu nedenle geçmişten günümüze dek ulaşabilmiş eserleri olduğu gibi koruyabilmek, tahribatı yavaşlatıp, ömürlerini uzatmak, müzelerimizin sorumluluğundadır.

Bir ülkenin kültürel değerlerini açığa çıkartan, halkın gelenek ve göreneklerine bağlı kalarak ürettikleri etnografik eserleri sistemli bir şekilde toplamak ve özelliklerine uygun koşullarda muhafaza ederek onarımlarını yapmak, ancak müzelerde yeterli sayıda bilinçli uzman kişilerin özverili çalışmaları ile sağlanabilir. Müzelerde akademik çalışmalar yaparak bu eserler hakkında bilgi sahibi olmamız, hem kültür varlıklarımızın çeşitli örneklerini görmemizi, hem de müzelerimizi tanımamızı sağlayıp, ileride yapılacak olan çalışmalara yardımcı olacaktır.

“Bergama Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Geleneksel Tekstillere Kataloglanması” konulu araştırmamızda, Bergama kentinin ve Bergama Arkeoloji Müzesi’nin tarihi, Etnografya Bölümü ve Etnografya Bölümü’nde sergilenmekte olan geleneksel tekstillerin tanıtımına birinci bölümde yer verilmiştir. İkinci bölümde, 1953-1976 yılları arasında müze eserleri arasına katılan 94 adet tekstil örneği ve 2 adet tezgah incelenmiş ve katalog haline getirilmiştir. Müze envanter defterinden edinilen bilgiler, tarafımızca oluşturulan model özellikleri ve süsleme tekniklerinin açıklamaları birleştirilmiş ve eserler tanıtılmıştır.

ABSTRACT

At present, some handicrafts have lost their functions due to the developing technology. Being produced less and in a narrow field considering the difficulties in finding old samples handicrafts have become one of our national cultural values that are to be conserved primarily. Museums have a great importance of protecting these valuable samples. The samples in museums are important sources in every study to prevent them from extinction and to revive handicrafts. For these reasons it's our museums responsibility to keep these samples same as they were once which have been able to survive until today, to slow down the damage and to make them live longer.

Collecting the ethnographic works, which were produced by depending on traditions and reflect a country's cultural values, in a systematic way and restoring by coserving them according to their specialities can only be realized by the experts' dedicated efforts. The academic studies in museums to have knowledge of these works not only help us to see various cultural possessions but also they help the following studies.

In this survey named "The Cataloguing of The Traditional Textiles in Bergama Archaeological Museum" in the first part we introduce the town of Bergama, the history of Bergama Archaeological Museum, Ethnography Section and the traditional textiles that are exhibited. In the second part, 94 textile samples and 2 piece looms which were gathered up between 1953-1976 are examined and catalogued. Also in this part the works are introduced by gathering the information that are obtained by the inventory records of the museum, specialities of the models that are composed by us and the ornamation technics together.

ÖNSÖZ

Toplumların kendine özgü giyim kuşamları, günlük kullanım eşyaları, el sanatlarına ait örnekler, maddi, manevi kültür unsurları etnografyanın inceleme alanına girmektedir. Araştırmamızda Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümündeki geleneksel tekstillerin kompozisyon, desen ve motif analizleriyle katalog çalışması yapılarak, konu ile ilgili elde edilen bilimsel veriler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmalarım sırasında fikirleriyle beni yönlendirdiği için danışmanım sayın Prof. Nuray YILMAZ'a ve sayın Prof. İsmail ÖZTÜRK' e teşekkürü bir borç bilirim. Bergama Arkeoloji Müzesi Müdürü ve uzmanlarına, Bergama Halk Eğitimi Merkezi, Giyim Üretim Teknikleri Öğretmeni sayın Nuriye BALCI'ya teşekkürlerimi sunarken, yardımlarından dolayı ablam Gülseren ÖZEL'e, sabır ve desteğiyle her zaman yanımda olan eşim Şenol ÖZÇITAK'a ve biricik kızım Irmak ÖZÇITAK'a ayrıca teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN GELENEKSEL TEKSTİLLERİN KATALOGLANMASI

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

BERGAMA TARİHİ, BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ VE ETNOGRAFYA BÖLÜMÜ

1.1. Bergama'nın Tarihi	5
1.2. Bergama Arkeoloji Müzesi	9
1.3. Etnografya Bölümü ve Geleneksel Tekstiller	21
1.3.1. Etnografya Bölümü	21
1.3.2. Geleneksel Tekstiller	26

1.3.2.1. Giyim Kuşam	29
1.3.2.1.1. Gelinlikler	31
1.3.2.1.2. Şalvar ve Üst Giysi Takımı	37
1.3.2.1.3. Libadeler	37
1.3.2.1.4. Efe Giysileri	38
1.3.2.1.5. Başlıklar ve Baş Süslemeleri	39
1.3.2.1.6. Çevreler	41
1.3.2.1.7. Uçkurular	41
1.3.2.2. Keseler	42
1.3.2.3. Havlu ve Peşkirler	43
1.3.2.4. Halı ve Düz Dokumalar	45
1.3.2.5. Tezgahlar	46
1.3.2.6. Diğer (Çorap, Baş örtüsü, Bindallı Entari, Entari -Ceket Takım, Üçetek, Yastık Örtüsü)	47

2. BÖLÜM

BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ ETNOGRAFYA BÖLÜMÜ'NDE SERGİLENEN GELENEKSEL TEKSTİLLERİN KATALOGLANMASI

2.1. Gelinlikler.....	50
------------------------------	-----------

2.2. Şalvar ve Üst Takımlar.....	57
2.3. Libadeler.....	60
2.4. Efe Giysileri.....	62
2.5. Başlıklar.....	65
2.6. Çevreler.....	69
2.7. Uçkurlar.....	72
2.8. Keseler.....	86
2.9. Havlu ve Peşkirler.....	110
2.10. Halı ve Düz Dokumalar.....	119
2.11. Tezgahlar.....	140
2.12. Diğer (Çorap,Baş Örtüsü, Bindallı Entari, Entari -Ceket Takım Üçetek, Yastık Örtüsü)	142
SONUÇ	148
KAYNAKLAR.....	151
ÖZGEÇMİŞ.....	156

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf No	Sayfa No
Fotoğraf 1: Bergama Haritası	5
Fotoğraf 2: Bergama Müzesi	12
Fotoğraf 3: Bergama Müzesi Arkeolojik Eser Salonu	12
Fotoğraf 4: Bergama Müzesi'nde Sergilenen Eski Tunç Çağı Buluntuları	12
Fotoğraf 5: Bergama Müzesi'nde Yer Alan Roma Dönemi Mozaiği	13
Fotoğraf 6: Bergama Müzesi'nde Sergilenen Roma Dönemi Figürlü Mezar Taşları	14
Fotoğraf 7: Bergama Müzesi Etnografya Bölümü Genel Görünüşü	19
Fotoğraf 8: Bergama Müzesi Bahçesinde Sergilenen Mezar Taşları	20
Fotoğraf 9: Etnografya Bölümü'nde Mutfak Düzenlemesi	22
Fotoğraf 10: Etnografya Bölümü'nde Kına Gecesi Düzenlemesi	23
Fotoğraf 11: Etnografya Bölümü'nde Sergilenen Halı ve Düz dokumalardan Görünüm	25
Fotoğraf 12: Etnografya Bölümü'nde Sergilenen Tekstillerin Bir Bölümü	28
Fotoğraf 13: Türkmen Gelin Giysisi	50
Fotoğraf 14: Yörük Gelin Giysisi	52
Fotoğraf 15: Çepni Gelin Giysisi	54
Fotoğraf 16: Kadife Bindallı Entari	56
Fotoğraf 17: Şalvar ve üstü	57
Fotoğraf 18: Şalvar ve üstü	58

Fotoğraf 19: Şalvar ve üstü	59
Fotoğraf 20: Libade	60
Fotoğraf 21: Libade	61
Fotoğraf 22: Efe Giysisi	62
Fotoğraf 23: Efe Giysisi (3 Adet)	64
Fotoğraf 24: Hotoz	65
Fotoğraf 25: Hotoz	66
Fotoğraf 26: Hotoz	67
Fotoğraf 27: Hotoz	68
Fotoğraf 28: Çevre	69
Fotoğraf 29: Çevre	70
Fotoğraf 30: Çevre	71
Fotoğraf 31: Uçkur	72
Fotoğraf 32: Uçkur	73
Fotoğraf 33: Uçkur	74
Fotoğraf 34: Uçkur	75
Fotoğraf 35: Uçkur	76
Fotoğraf 36: Uçkur	77
Fotoğraf 37: Uçkur	78
Fotoğraf 38: Uçkur	79
Fotoğraf 39: Uçkur	80
Fotoğraf 40: Uçkur	81
Fotoğraf 41: Uçkur	82

Fotoğraf 42: Uçkur	83
Fotoğraf 43: Uçkur	84
Fotoğraf 44: Uçkur	85
Fotoğraf 45: Tütün Kesesi	86
Fotoğraf 46: Tütün Kesesi	87
Fotoğraf 47: Para Kesesi	88
Fotoğraf 48: Para Kesesi	89
Fotoğraf 49: Para Kesesi	90
Fotoğraf 50: Para Kesesi	91
Fotoğraf 51: Para Kesesi	92
Fotoğraf 52: Para Kesesi	93
Fotoğraf 53: Para Kesesi	94
Fotoğraf 54: Para Kesesi	95
Fotoğraf 55: Para Kesesi	96
Fotoğraf 56: Para Kesesi	97
Fotoğraf 57: Para Kesesi	98
Fotoğraf 58: Para Kesesi	99
Fotoğraf 59: Para Kesesi	100
Fotoğraf 60: Para Kesesi	101
Fotoğraf 61: Para Kesesi	102
Fotoğraf 62: Para Kesesi	103
Fotoğraf 63: Mühür Kesesi	104
Fotoğraf 64: Mühür Kesesi	105

Fotoğraf 65: Mühür Kesesi	106
Fotoğraf 66: Mühür Kesesi	107
Fotoğraf 67: Mühür Kesesi	108
Fotoğraf 68: Saat Kesesi	109
Fotoğraf 69: Hamam Havlusu	110
Fotoğraf 70: Hamam Havlusu	111
Fotoğraf 71: Hamam Havlusu	112
Fotoğraf 72: Peşkir	113
Fotoğraf 73: Peşkir	114
Fotoğraf 74: Peşkir	115
Fotoğraf 75: Peşkir	116
Fotoğraf 76: Peşkir	117
Fotoğraf 77: Peşkir	118
Fotoğraf 78: Halı Seccade	119
Fotoğraf 79: Halı Seccade	120
Fotoğraf 80: Halı Seccade	121
Fotoğraf 81: Halı Seccade(Yün)	122
Fotoğraf 82: Halı Seccade	123
Fotoğraf 83: Halı Seccade(Yün Dokuma)	124
Fotoğraf 84: Halı Seccade	125
Fotoğraf 85: Halı Seccade(Gördes-Yün)	126
Fotoğraf 86: Halı Seccade (Kozak-Yün)	127
Fotoğraf 87: Halı Seccade	128

Fotoğraf 88: Halı – Yün	129
Fotoğraf 89: Halı –Kozak-Yün	130
Fotoğraf 90: Halı –Yün	131
Fotoğraf 91: Halı-Yün	132
Fotoğraf 92: Yorgan Kilimi	133
Fotoğraf 93: Yorgan Kilimi	134
Fotoğraf 93: Kilim –Kozak	135
Fotoğraf 95: Kilim-Yün	136
Fotoğraf 96: Çuval	137
Fotoğraf 97: Halı Torba	138
Fotoğraf 98: Halı Torba	139
Fotoğraf 99: Halı Tezgahı	140
Fotoğraf 100: Dokuma Tezgahı	141
Fotoğraf 101: Çorap	142
Fotoğraf 102: Yazma	143
Fotoğraf 103: Atlas Bindallı Entari	144
Fotoğraf 104: Entari-Ceket Takım	145
Fotoğraf 105: Üç Etek	146
Fotoğraf 106: Yastık Örtüsü	147

GİRİŞ

El sanatları insanoğlu varolduğundan beri ihtiyaçlarına paralel olarak gelişmiştir. Başlangıçta ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan el sanatları, daha sonra gelişerek evre şartlarına göre değişimler göstermiş, ortaya çıktığı toplumun duygularını, sanatsal beğenilerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelerek ‘‘geleneksel’’ vasfını kazanmıştır. El sanatları, üretildiği çağa damgasını vuran, geçmiş ile bağlantı kurmamızı sağlayan değer ürünleridir.

Her kültürün kendine özgü bir kültür birikimi, gelenek-görenekleri, dili, karakteri, rengi olduğu gibi, halkın içinden doğup gelişen halk sanatları vardır. Müzik, oyun, edebiyat gibi dalların yanı sıra el sanatları, toplumun kendine özgü değerlerini yansıtıabildiği en önemli alandır. Kültür birikiminin biçimlerle, renklerle ve çeşitli tekniklerle en içten ve doğal yansıması olan el sanatları sadece bir kişiye mal edilmemiş, yapanları hep gizli kalmıştır. El sanatı ürünlerimiz korunması gereken milli kültür varlıklarımızdır. Bu değerli örneklerin korunmasında mzelerimize önemli görevler düşmektedir.

Yakın tarihimizde günlük kullanım eşyasının, bir başka deyişle kültürümüzün maddi ürünlerinin ve işlevlerinin Türk toplumuna neyi kazandırıp, neyi kaybettirdiğinin belirlenmesi ve gelecek kuşaklara aktarmak üzere müzelere kazandırılması büyük önem taşımaktadır. Günümüzde sanayileşme sürecinde, toplumsal kültürümüzü etkileyen pek çok köklü değişimler yaşanmakta ve bunlar eski ile yeni arasındaki bağların çabuk kopmasında etkili olmaktadır. Bu değerim sürecini izleme olanağını veren kültür ürünlerinin, bilgi ve becerilerin başarılı biçimde sergilenmesi halinde bu kopukluğun bilincine kolayca varılabilecektir. Bu anlamda müze, kültürel değer taşıyan elemanları toplamak, incelemek, korumak, değerlendirmek için gerekli hatta zorunlu bir kurum olarak değerlendirilmektedir.¹

Bir ülkenin kültür tarihine ışık tutacak, o ülkede yaşayanların maddi ve manevi kültür öğeleri ile ilgili eşyaları sistemli bir şekilde toplamak, sınıflandırmak, teşhir etmek amaçlı tüm çalışmalar etnografya müzelerinin görevidir. Bu giyim-

¹ İsmail ztrk; **Etnografya Müzesinin nemi**, Art Decor, Yıl:1996, Sayı: 43, 196,200 s.

kuşamdan günlük hayatın tüm araç gereçlerine kadar her eşya, ait olduğu toplumun değer sistemini, inanç ve kaygılarını yansıtır. Etnografya müzelerine kazandırılan, kültürel ve tarihsel değere sahip olan eşyalardan geleneksel tekstiller; giyim-kuşam kültürünün, günlük yaşamın, adetlerin, gelenek ve göreneklerin zaman içerisindeki değişimlerini bizlere en açık ve yalın bir dilde anlatırlar.

Yakın geçmişine ışık tutan Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'ndeki geleneksel tekstilleriyle tezimize konu olmuştur. "Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması" başlıklı tezin kapsamında incelenen tüm tekstiller ana başlıklar halinde gruplanarak katalog haline getirilmiştir. Konu ile ilgili yaptığımız ön araştırma sırasında öncelikle, internet kanalıyla YÖK Yayınlanmış Tezler Kataloğu, daha sonra, üniversitemiz Geleneksel Türk Sanatları Bölümü kitaplığı "Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması" ile ilgili herhangi bir çalışma yapıp yapılmadığı taranmıştır. Yapıldığına dair bir veriye rastlanmadığından çalışmaya devam edilmiştir. 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nden inceleme için izin alınmıştır. Bergama Halk Kütüphanesi, İzmir Milli Kütüphane, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kütüphanesi ve Geleneksel Türk El Sanatları bölüm kitaplığında kaynak taraması yapılmıştır.

Çalışmamızda, Bergama Arkeoloji Müzesi'nde bulunan geleneksel tekstillere ait katalog çalışmasıyla bu tekstillerin belgelenmesi ve tanıtılması hedeflenmiştir. Müze deposunun yer değişikliği nedeniyle depoya girilememiş, dolayısıyla bu çalışma teşhirdeki geleneksel tekstil ürünleriyle sınırlandırılmıştır. Teşhirde yer alan toplam etnografik eser sayısı, 2010 yılında alınan bilgilere göre toplam 448 adettir. Araştırma kapsamında Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü sorumlusu ile görüşmeler yapılarak, teşhirde bulunan tekstiller ve iki adet tezgah tek tek fotoğraflanmış ve envanter bilgilerine ulaşılmıştır. Tespiti yapılan 94 adet geleneksel tekstil içinde, 1953 – 1976 yılları arasında müze eserleri arasına katılan 4 adet gelin giysisi(1'er adet, Türkmen, Yörük, Çepni gelin giysileri ve 1 adet kadife kumaştan bindallı gelin entarisi), 3 adet şalvar ve üst takımı, 1 adet üçetek, 1 adet atlas kumaştan bindallı entari, 1 adet ceketli entari takımı, 2 adet libade, 4 adet efe

giysisi(Müzeye geliş tarihi 05/09/1967 olan 1 adet efe giysisi Osmanlı dönemine ait olup, diğer 3 efe giysisi ise günümüze aittir. Mankenlere giydirilerek sergilenen bu 3 adet efe giysisi Osmanlı dönemi efe giysilerine benzer özellikte diktirilmiştir), 4 adet hotoz(gelin başlığı), 3 adet çevre, 1 adet çorap, 14 adet uçkur, 1 adet başörtüsü, 24 adet kese(2 adet tütün kesesi, 16 adet para kesesi, 5 adet mühür kesesi, 1 adet saat kesesi), 3 adet hamam havlusu, 6 adet peşkir, 14 adet halı, 4 adet kilim, 1 adet çuval, 2 adet torba, 1 adet yastık örtüsüyer almaktadır. 2 adet tezgah(dokuma ve halı tezgahı) da kataloğa dahil edilmiştir.

Teşhirde bulunan, kataloğunu oluşturduğumuz 18 adet halı ve düz dokumalar, duvarda pamuklu kumaşla kaplanmış çerçevelere dikilerek sergilenmektedir. Halı ve kilim dokumalardan 5 adet halı Yağcıbedir, Kozak, Bergama Yöresi halıları, 4 adet kilim, Yağcıbedir ve Kozak Yöresi dokumalarıdır. 9 adet halı seccade Yağcıbedir, Kozak, Gördes Yöresi dokumalarıdır. Bu dokumalar, zengin desen örnekleri, kullanılan canlı renkleri ve yöresel özellikleri yansıtması açısından son derece önemlidir.

Köyevi düzenlemesinde 1612 envanter nolu Yörük Kilimi, efeler düzenlemesinde1787 envanter nolu kilim, kına gecesi düzenlemesinde 1711, 1620, 1778 envanter nolu halılar ve mutfak düzenlemesinde 1740, 1788 envanter nolu kilimler, yerde serili olmaları ve üzerlerinde başka eser düzenlemeleri yerleştirilmiş olmalarından dolayı fotoğraflanamamış ve katalog kısmına dahil edilmemiştir.

Fotoğraf çekimleri, Bergama Arkeoloji Müzesi'nin ışıklandırma sisteminden yararlanarak, dijital fotoğraf makinesiyle, tarafımızca gerçekleştirilmiştir. Özellikle detay çekimleri bilgisayar ortamında yeniden düzenlenmiştir.

Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kendi içerisinde üç alt başlıkta toplanmaktadır. Bergama Kentinin ve Bergama Arkeoloji Müzesinin tarihi, Etnografya Bölümü ve Geleneksel tekstillerin tanıtımı birinci bölümde verilmiştir. Ayrıca gelinlikler, şalvar ve üst takımlar, libadeler, efe giysileri, başlıklar, çevreler, uçkurlar, keseler, havlu ve peşkirler, çorap, başörtüsü, bindallı entari, entari-cekete takımı, üçetek, yastık örtüsü, halı ve düz dokumaların model özellikleri, süsleme teknikleri ve kullanım şekilleri hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde; çalışmamızın konusu dahilinde olan 96 adet geleneksel tekstil ürününün cinsi, envanter numarası, bulunduğu yer, müzeye geliş tarihi, ölçüsü, müzeye geliş şekli, rengi, dönemi, müzede bulunduğu yeri, model özellikleri ve süsleme teknikleri hakkında bilgiler verilerek bir katalog oluşturulmuştur. Kataloglama aşamasında Müze Envanter defterinde mevcut olan ve aynen alınan bilgiler; geleneksel tekstil örneğinin cinsi, envanter numarası, müzeye geliş tarihi, ölçüsü, müzeye geliş şekli, rengi ve dönemidir. Geleneksel tekstil örneğinin bulunduğu yer ve müzede bulunduğu yer tarafımızca eklenmiştir. Müze envanter defterine geleneksel tekstillerin dönem bilgileri Osmanlı veya 19. yüzyıl olarak iki değişik şekilde yazıldığı görülmüş, tezde tamamı “Osmanlı Dönemi” olarak tarafımızca yazılmıştır. İncelenen çevreler, uçkurklar, keseler, havlu ve peşkirle dokunma imkanı olmadığından kumaş türleri görünüm özelliklerine göre(keten, pamuk ve ipekli kumaş olarak) yazılmıştır. Model özellikleri ve süsleme teknikleri ile ilgili açıklamalar Bergama Halk Eğitim Merkezi Giyim Üretim Teknikleri öğretmenleriyle birlikte açıklanmış ve müze envanter defterindeki bilgiler geliştirilmiştir. Envanter defterinden alınan bilgiler yeni bilgilerle tamamlanmış, gerekli düzeltmeler yapılmış, renkli fotoğraflarla anlatım desteklenerek katalog çalışmasının son şekli verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BERGAMA TARİHİ, BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ VE ETNOGRAFYA BÖLÜMÜ

1.1. Bergama'nın Tarihi

Bergama'nın eski adı Pergamon'dur. Doğu Akdeniz havzasında, özellikle de yer adlarında iz bırakan, Yunanca öncesi bir dile aittir. Pergamos veya Pergamon bu dilde, "kale" veya "müstahkem mevki" demektir.²

Fotoğraf 1: Bergama Haritası

Pergamon, Kuzey Ege'de doğu batı doğrultusunda uzanan Bakırçay Kaikos-Irmağının kuzey kıyısında yer almaktadır. Kuzeyde Kozak-Pindasos, güneyde Yunt-Asperdenon- dağları ile çevrili olan kentin doğusunda Bergama Selinos, batısında ise Kestel-Ketios-Çayı uzanmaktadır.

² Wolfgang Radt; **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, Y.K.Y., İstanbul, 2002, 21.s.

Homeros, Teuthrania Bölgesi'nde yaşayan ve Ketiler adı verilen bazı boyların, Troia savaşlarına karışmış olduklarından söz etmektedir. Bu konuda araştırma yapan bazı bilim adamları, bu halkın Mısır anıtlarında "Khetu" diye anılan Hititler olabileceğini söylemişlerdir. Ancak Pergamon bu dönemde Hititlerin batıdaki en uç yerleşimlerinden biri olsa bile, buralarda yaşayan halk, M.Ö. I.binin başlarında göçebe Thrab-Phryg kavimleri ile ve Yunanistan'dan kuzeybatı Anadolu'ya gelen Aioller ile karışmış olmalıdır.

Akrapol'daki ilk yerleşim izleri M.Ö. 7-6 yüzyıla kadar gitmektedir. Pausanias, Bergama'nın Andromaque'nin oğlu kahraman Pergamus tarafından kurulduğunu söyler. Başka bir kaynakta ise Pergamon'un efsanevi kurucusu olarak Herakles'in oğlu Telephos gösterilmektedir. Antik metinlerde Pergamon ilk defa Ksenophon'un "Onbinlerin Dönüşü" (Anabasis) adlı eserinde geçmektedir. Ksenophon, M.Ö 400-399 yıllarında Pergamon'a uğramış ve Persli hükümdarlara bağlı yerel yönetici olan Eretria'lı Gongylos'un evinde kalmıştır.

Büyük İskender'in M.Ö. 334 yılında doğu seferine çıkmasıyla, Perslerin Anadolu'daki 200 yıllık saltanatı son bulmuştur. Bu tarihten sonra tüm Batı Anadolu'da olduğu gibi Pergamon'da Makedonya Krallığı'nın hakimiyeti altına girmiştir. Ancak İskender 33 yaşında ölümüyle imparatorluğun toprakları, uzun süren mücadeleler sonucunda, ardılları arasında paylaşmıştır. M.Ö. 301 yılında Pergamon yöresini ele geçiren Makedonyalı Komutan Lysimachos, krallığını ilan etmiş ve 9000 relentlik şavaş ganimetini Kal'de koruması için Philetairos adlı subayı görevlendirmiştir. M.Ö. 282 yılında isyan çıkaran Philetairos, yönetime el koymuş ve yaklaşık 150 yıl sürecek olan Bergama Krallığı'nın temelleri atılmıştır.

I. Attalos'un haraç isteyen Galatlar'a karşı yaptığı şavaşta başarı sağlaması, arkasından II. Eumenes'in Antiochos III'ü yenerek Apameia Antlaşması ile (M.Ö 188) Toros Dağları'na kadar Küçük Asya'yı elde etmesi, Marmara Denizi kıyısından Akdeniz'e kadar uzanan Pergamon Krallığı'nın siyasi açıdan en güçlü dönemini yaşamasını sağlamıştır. II.Eumenes, (M.Ö.197-159) Roma ile kurduğu yakın ilişkilerle Bergama Krallığını Hellenistik Dönemin en güçlü devletlerinden biri

haline getirdi. İnce bir zevke sahip olan II. Eumenes, Atina kentinin akropolünü örnek olarak Bergama'yı Helen Dünyasının en güzel kentleri düzeyine ulaştırdı.³

Roma Cumhuriyet Dönemi'ne son veren Actium Şavaşı (M.Ö. 31) ile Bergama'da tüm Roma gibi dörtyüzyıllık bir barış ve refah dönemine girmiştir. M.S. 3.yy'dan itibaren Roma İmparatorluğu'nun güç kaybetmeye başlaması Permagon'u etkilemiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun batı ve doğu Roma olarak ikiye ayrılması ile Bizans egemenliğinde kalan kent daralmış yeni bir surla çevrilmiştir.

Bizans İmparatoru Diocletianus'un Asya eyaletlerini yeniden yapılandırılmasında Bergama yine Asya eyaletinde kalmıştır. İmparator Teodosius zamanında bu eyalete bulunan dört metropolden bir tanesi Bergama idi. Bu dönemde kent, hristiyanlık aleminin önemli bir piskoposluk merkezi olup, yedi apokalyptik kiliseden birine sahip olmuştur.

Uzun yıllar Bizans İmparatorluğu'nun egemenliğinde kalan Bergama'ya 1300'lü yılların başından itibaren yavaş yavaş Türkler yerleşmeye başlamıştır. Böylece kentin bir bölüm halkı Bizans İmparatorluğu'nun başka yerlerine göçmüş ve Bergama giderek terkedilmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti kurulduğunda Bergama idari açıdan henüz Bizans'ın elindedir. Türk topraklarına kesin olarak katılmamış olmasına rağmen, çevresindeki bölgeler Türk beylerinin egemenliğinde olduğundan, Bizans'ın güdümünden çok uzaktır. Tarihi kaynaklardan edinilen bilgiye göre, Haçlı seferleri ile Bizans'ın Batı Anadolu'ya yeniden yerleştiği bir dönemin ardından Anadolu'da Beylikler Dönemi başladığında, Bergama önce Menteşe Beyliği tarafından ele geçirilir ve Menteşelilerin elinde çok az kalarak 14. yüzyılın ilk yıllarında (Karasi Beyliğinin kurulduğu 1306 yılından hemen sonra) Karasiler tarafından alınır. Karasi Beyliği idaresinde olan Bergama, Bergama emirinin ölümünden sonra (1341) Bergama Osmanlıların eline geçer. 16.y.y.'dan 19.y.y. ortalarına kadar olan bir dönemde Bergama'ya bağlı nahiyelerin farklı yönetimlere başlanması sonucu bölgede idari açıdan bir bölünme görülmektedir. 1880 yılında

³ Ekrem Akurgal; **Anadolu Uygarlıkları**, Net Turistik Yay., İstanbul, 1995,II.Baskı, 254.s..

yapılan yeni bir idari değişiklik ile İzmir'e bağlanan Bergama kazasının, Nefs-i Bergama (Merkez), Ilıca-1 Bergama (Turanlı), Nevahi-i Bergama (Kınık), Kiliseköy (Reşadiye – Zeytindağ), Ayazmend (Altınova), Kozak, Dikili, Çandarlı olmak üzere, idari bölünüşü Cumhuriyet dönemine kadar bazı değişiklikler dışında aynen korunmuştur. Cumhuriyet döneminde Bergama'ya bağlı bulunan yerlerin bazılarında sadece isim değişiklikleri yapılmış, ancak Bergama ve çevresi hep "Bergama" olarak anılmıştır. Bergama ve çevresinde çoğunlukla konar-göçer yaşam tarzını benimsemiş yörükler yaşamaktadır. Dolayısıyla kaynaklardan edinilen bilgilere göre; 16. yüzyılda Bergama civarında Bayat, Kayı, Döğer, Dodurga, Avşar, Beğ-dili, Karkın, Bayındır, Salur, Eymür, Yüreğir, İğdir ve Kınık Yörükleri bulunmaktadır.⁴

Bizanslılar döneminde kentte yaşanan durgunluk ve gerileme, Selçuklular'dan Karesi Beyliği'nin kentte egemenliği ile yerini tekrar gelişme dönemine bırakmıştır. Bergama'da Türk-İslam Devri'nin başladığı bu tarihten günümüze birçok eser kalmıştır. Kent halkı kaleden ovaya doğru yayılmaya başlamış ve tarımsal faaliyetler hız kazanmıştır. Bergama'daki Karesi Beyliği'nin ömrü kısa olmuş ve kent Osmanlı Türkleri'nin idaresine geçmiştir. Fakat kent daha sonra da birkaç kez el değiştirmiş, II. Murat zamanında kesin olarak Osmanlılar'a bağlanarak, 1425 yılında Anadolu Beylerbeyliği'nin Karesi Sancağı'nın bir kazası olmuştur.⁵

14. ve 15. yüzyıllarda Bergama, imar faaliyetleri açısından büyük bir gelişme göstermiş, önemli yapılar inşa edilmiş şehir Bakırçay Ovası'na doğru genişletilmiştir. Kent, 1868 yılına kadar Balıkesir Sancağı'na, 1868 yılında Manisa Eyaleti'ne ve 1890 yılında da İzmir İli'ne bağlanmıştır.⁶

2000 yılı verilerine göre toplam 106.536 olan Bergama ilçe nüfusunun %49'u kentte %51'i kırdan yaşamaktadır. İlçenin yüz ölçümü 1.688 kilometrekare'dir.

⁴ Faruk Sümer; **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları**. İlavelerle 3. Baskı, İstanbul, Eylül, 1980. 701 s.

⁵ Bergama Belediyesi **Stratejik Planı (2007-2011)**, İzmir, Eylül, 2006, 9.s.

⁶ M. Adnan Sarioğlu ve Diğerleri; **Bergama Müzesi/Museum**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı Belleten Dizisi 15, İzmir, 2006, 14.-16. s.

Ayazkent (1.678 kişi) Bölcek (2.102 kişi) Zeytindağ (4.654 kişi) Yenikent (3.648) ve Göçbeyli (3.208 kişi) olmak üzere 5 belde ve 114 köyü bulunmaktadır⁷

Bergama ve çevresi coğrafi konum ve tarihsel süreç avantajlarının yanısıra sahip olduğu doğal güzellikler ve verimli topraklar da turizm açısından olanaklar sunmaktadır. Bergama ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır. Tarımsal üretim bakımından İzmir'in en gelişmiş en zengin ilçesidir. İlçenin 45.396 hektarı tarıma elverişli olanlardır. Verimli Bakırçay Ovası'nda tütün, pamuk, zeytin ve üzüm yetiştirilmektedir. Kozak Yaylası'nda çam fıstığı önemli bir gelir kaynağıdır. Son zamanlarda mantar üreticiliği de önem kazanmıştır. İlçenin 14.242 hektarlık alanında ise hayvancılık yapılmaktadır. Günümüzde özellikle dağ köylerinde arıcılık önemli bir geçim kaynağıdır.⁸

1.2. Bergama Arkeoloji Müzesi

Ülkemizde ilk müze 13 Haziran 1891'de II. Abdülhamit'in onayı ve Osman Hamdi Bey'in çabaları ile açılmıştır. Cumhuriyetle birlikte Atatürk'ün ilgisiyle tüm yurttaki müzecilik alanında dinamik ve etkin kurumsallaşma başlamıştır.⁹

Günümüzde, sanayileşme sürecinde ülkemizde; birçok alanda toplumsal yaşama etki eden köklü değişimler olmaktadır. Bu değişimler, kültürümüzde eski ile yeni arasındaki bağların çok çabuk kopmasında etken olmaktadır. Bu nedenle bile olsa, eski ile yeni arasındaki değişimi izleme olanağı veren geçmişten gelen birikimin, bilgilerin, becerilerinin iyi sergilenmesi durumunda toplum, geçmişle zamanımızın arasındaki geçidin bilincine varabilir. Bu anlamda müze, kültürel değeri olan elemanlardan oluşan bir bütünü çeşitli yollarla toplamak, incelemek korumak,

⁷ Zekiye Yenen, ve Diğerleri; **Bergama ve Yakın Çevresinde Turizme Alternatif Bir Bakış**, Bergama Tic. Od. Kültür Yayınları, İzmir, 2008, 40 s.

⁸ Yenen, Z., 2008, **a.g.e.**, 34 s.

⁹ Erdem Yücel; **Türkiye'de Müzecilik**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Kanaat Matbaası, İstanbul 1999, 89.-90. s.

değerlendirmek, toplumun geçmişini görmesi ve eğitimi için gerçekleştirilen bir kurum olarak değerlendirilmelidir.¹⁰

Türkiye'nin ilk kazı müzesi Bergama'da kurulmuştur. Kazılarda bulunmuş eserlerin önemli bir kısmı burada yer almaktadır.¹¹ Anadolu'daki Arkeolojik yerleşimler arasında en erken keşfedilen antik kentlerden biri olan Bergama'da, 1865 yılında Akropol'daki Bizans duvarı içinde, Zeus Sunağı'nın yüksek kabartmalarının bulunması sonucu, ilk araştırma ve kazılar başlamıştır. 1878-86 yılları arasında C.Humann ve A.Conze tarafından bu çalışmalar resmi kazılara dönüştürülmüştür. Bu kazılar sonrasında gün yüzüne çıkartılan eserlerin korunması amacıyla kazı evi bahçesinde küçük bir depo-müze oluşturulmuştur. 1900- 1913 yılları arasındaki W.Dörpheld, H.Hepding ve P.Schatzwann tarafından Akropol'de kazı çalışmaları yürütülmüştür. 1924 yılında arkeolojik eserlerin bir bölümü, şehir merkezinde yer alan ve 1934 yılında Halkevi Binası olarak kullanılmış olan binaya nakledilerek sergilenmeye başlanılmıştır, bir bakıma burada günümüz anlayışında Müzecilik hizmeti verilmeye çalışılmıştır. 1928 yılında bu müzenin yönetiminde Osman Bayatlı getirilmiştir. Osman Bayatlı etnografik eserleri de aynı binada toplayarak burasını Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne dönüştürmüştür¹².

I. Dünya savaşı nedeni ile ara verilen kazı çalışmalarına 1927 yılında T.Whie gand başkanlığında yeniden başlamıştır. Akropol'de sürdürülen kazılar yanında, Asklepion'da da kazı faaliyetlerinin başlamasının ardından, arkeolojik eserlerin artması sebebi ile mevcut bina yetersiz kalmış ve yeni bir müze binasının yapılmasına gereksinim duyulmuştur. 1932 yılında Bergama'ya gelen Mareşal Fevzi Çakmak konuyla yakından ilgilenerek müze kurulması için talimat vermiştir. Türk-Alman işbirliği çerçevesinde Mimarlar Bruno Meyer ve Harold Hanson tarafından hazırlanan proje kapsamında, eski bir mezarlık alanı olan bugünkü yerinde İzmir Valisi Kazım Dirik'in istemiyle 1933 yılında Müzenin temeli atılmıştır. Binanın

¹⁰ İsmail Öztürk; **Türkiye'de Geleneksel Sanat Ürünlerinin Müzeleşmesinin Gerekliği**, Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu I, 319 s.

¹¹ Akurgal, E., 1995, **a.g.e.**, 280 s.

¹² Nilgün Ustra, R.Yalçın Balata; **Bergama Müzesi Osmanlı Dönemi Mezar Taşları**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler G.M.(ISBN978-9944-62-811-2), İzmir, 2008, 8.s.

projesi, Zeus Altarı'dan esinlenerek oluşturulmuştur. 1934 yılında Atatürk'ün Bergama'da askeri bir tatbikatı izlemeye geldiği sırada, Asklepion'u ziyaret etmiş ve aynı zamanda müze binasının inşaatının devam ettiğini görmüştür. 30 Ekim 1936'da yapımı tamamlanan Bergama Müzesi, İzmir Valisi Fazlı Güleç tarafından ziyarete açılmıştır.

II. Dünya Savaşı sebebiyle ara verilen kazı çalışmalarına 1957 yılında Erich Boehringer tarafından yeniden Akropol'de başlanmıştır. Yeni müze binasında arkeolojik eserler sergilenirken, etnografik eserlerin de bu bina da sergilenmesi sağlanmıştır. Müze, iç avlu ve cephesinde yapılan değişiklikler sonucu yeni düzenlenmiş şekli ile 1999 yılında yeniden ziyarete açılmıştır.¹³

Bergama Belediyesi Meclisinin 05/09/2006 tarih ve 06/61 Karar nosu ile onaylanan 2007-2011 yılları için hazırlanan Bergama Belediyesi Stratejik Planlaması'nda İzmir Müzelerini Gezen Turistlerin Dağılımı (Ocak 2006-Mayıs 2006) oranları verilmiştir. Bu rapora göre, Bergama müzesi ve ören yerlerinin yerli turistler tarafından Efes ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nden sonra 3. sırada yer alması; yabancı turistler tarafından Efes'ten sonra ikinci sırada yer alması sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerinin önemini anlatmaktadır. Dış turizmin ağırlıkta olması Bergama'nın kültür turizmi açısından önemini vurgulamaktadır.¹⁴

¹³ Sarıoğlu M.A., 2006, **a.g.e.**, 30 s.

¹⁴ Bergama Belediyesi Stratejik Planı, **Bergama Belediyesi Meclisinin 05/09/2006 tarih ve 06/61 Kararı**, İzmir, Eylül, 2006, 13.s

Fotoğraf 2: Bergama Müzesi

Günümüzde müze binası, merdivenlerle çıkılan yüksek bir platform üzerinde yer almaktadır. Kare şeklinde bir iç avlu ile onun etrafını çeviren ince uzun koridorlar, iki teşhir salonu ve bahçeden oluşmaktadır. Müze girişinden itibaren sol taraftaki koridor boyunca Hellenistik Dönemi ile Roma ve Bizans Dönemine ait mermer mimari eserler (İon ve Korinth sütun başlıkları, korkuluk levhaları, tepe akorteri, kabartmalar, masa ayakları, friz blokları v.b) kadın ve erkek heykelleri, Zeus Sunağı'nın maketi ve Berlin'deki orijinal yapının fotoğraflarıyla canlandırılması, Demeter Kutsal Alanı'nın maketi yer alır. Bu koridorun sonunda sol tarafta Arkeolojik eser salonu bulunmaktadır.

Fotoğraf 3: Bergama Müzesi Arkeolojik Eser Salonu

Fotoğraf 4: Bergama Müzesi'nde Sergilenen Eski Tunç Çağı Buluntuları

Arkeolojik eser salonunda, teşhir edilen eserlerin büyük çoğunluğunu Akropol, Asklepion, Kızıl Avlu (Serapeion), Musalla Mezarlığı alanında yapılan kazılardan bulunan eserler oluşturulmaktadır. Bunların yanı sıra Bergama'nın yakın çevresindeki Pitane (Çandarlı), Myrina, Gryreion (Yeni Şakran) antik kentleri ve son

yıllarda Kestel ve Yortanlı Baraj gölü alanlarında yapılan kazılarda ortaya çıkartılan eserlerde teşhir edilmektedir. Bronzdan yapılmış iğne Değirmentepe'nin önemini artırmıştır.¹⁵

Teşhirde, sol taraftaki ilk vitrinde, erken dönem eserleri olarak Eski Tunç Çağı'na tarihlenen Yortanlı kapları ve gaga ağızlı testiler göze çarpar. Pişmiş toprak çanak çömlek buluntuları, kronolojik bir düzen içinde sonraki vitrinlerde sergilenmektedir. Hellenistik Dönemine ait pişmiş toprak kandillerin, cam eserlerin, bronz eserlerin, küçük buluntuların, (Kemik objeler, tıp aletleri, takılar), sikkelerin, mermer heykelciklerin yer aldığı vitrinler Arkeolojik eser salonu içinde birbiri ardınca sıralanmaktadır.

Aynı salonda, Arkaik Devre ait Kuros (Genç Erkek) heykeli, Nymphe (Su Perisi, Alliano Kurtarma Kazısı) heykeli ile tarihe mal olmuş önemli kişilere ait portreler, İmparator Hadrianus'un heykeli, Roma devrimine ait kadın (Rahibe) heykelleri sergilenmektedir. Ayrıca Roma Dönemine Ait Medusa (Bakışlarıyla insanı taşa çeviren mitolojik yaratık) Mozaiği salonun zeminine monte edilerek sergideki yerini almıştır.

Fotoğraf 5: Bergama Müzesi'nde Yer Alan Roma Dönemi Mozaiği

¹⁵ Eyüp Eriş; **Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi**, Bergama Ticaret Odası Kültür Yayını, İzmir, 2003,15.s.

Arkeolojik salondan çıktıktan sonra sola doğru devam eden koridor boyunca Bergama Akropol'ünden çıkartılan oturan kadın heykelleri, Zeus Sunağı'na ait at heykeli, ilk göze çarpan eserlerdir. Daha sonra Antik Dönem gömü geleneklerini yansıtan, Pers, Hellenistik ve Roma Dönemi'ne ait figürlü mezar taşları ve lahitler sergilenmektedir. Hellenistik ve Roma Dönemine tarihlenen onur ve adak yazıtları diğer önemli eserlerdir. Ayrıca Pergamon'da şehir düzenlenmesi ve idaresini anlatan şehir Yasasının yer aldığı yazıt teşhirde önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu yazıtın orijinali Hellenistik Döneme ait olup Roma Döneminde kopya edilmiş şekli müzede sergilenmektedir.

Fotoğraf 6: Bergama Müzesi'nde Sergilenen Roma Dönemi Figürlü Mezar Taşları

Teşhirdeki Prehistorik (Tarih öncesi) Dönem'den Bizans Dönemi'nin sonuna kadar tarihlenen küçük ve büyük boyutlu eserler Bergama ve Yöresinin Eski Tunç Çağı'ndan günümüze kadar sürekli iskan edildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu konuda müze içinde, ziyarete gelenlere Bergama ve yakın çevresinin tarihi yapısını tanıtmaya amaçlı bilgi panoları yer almaktadır.

Kronolojik dönemlere göre Bergama Müzesi'nde sergilenen eserler şöyle sıralanmaktadır;

Tunç Çağı; M.Ö. 3000-1050, Protogeometrik Dönem; M.Ö. 1050-900, Geometrik Dönem; M.Ö. 900-650, Orientalizan Dönem; M.Ö. 650-570, Arkaik Dönem; M.Ö. 600/570-480, Klasik Dönem; M.Ö. 480-333/330, Helenistik Dönem; M.Ö. 333/330-30, Roma Dönemi; M.Ö. 30 - M.S. 395, Bizans Dönemi; M.S; 395-1453, Selçuklu Dönemi; M.S. 1071-1300, Osmanlı Dönemi; M.S. 1299-1923

Bergama Müzesi'nde teşhir edilen Erken Tunç Dönemi eserleri müzeye satın alma ya da müsadere (zor alım) yoluyla kazandırılmıştır. Bu eserler arasında; Yortan tipi olarak adlandırılan el yapımı, koyu gri ya da siyah perdahlı kaplar çoğunluktadır. Bu kapların üzerinde kazıma çizgilerle yapılan geometrik süslemelerin arasına beyaz macun boyanın doldurulmasıyla oluşan bezemeler bulunmaktadır. Bu eserler, Manisa yakınlarındaki Gelembe bucağında bulunan, Yortan Köyü'ndeki mezarlarda yapılan kaçak kazılar sonucu ortaya çıkarılmış eserlerden olup, müzeye satın alma yoluyla kazandırılmıştır.

Antik Çağ'da Yunanistan ve Batı Anadolu'da M.Ö. 900-650 yılları arasında vazo bezemeciliğinde yoğun geometrik motifler kullanıldığından dolayı "Geometrik Dönem" adı verilen bir dönem yaşanmıştır. M.Ö. 1050-900 yılları Geometrik Dönem'in hazırlık aşamasını oluşturur ve Protogeometrik Dönem adı ile anılır. Müzede bu döneme ait eserler bulunmamaktadır.

Antik Çağ'da, Yunanistan'da ve Batı Anadolu'da Klasik Dönem adı verilen görkemli sanat eserlerinin üretildiği dönemin hazırlık aşamasını oluşturan evreye "Arkaik Dönem" adı verilir. Akropol'de kazılar sonucu ortaya çıkarılan Athena, Trayan, Baküs tapınakları ve Zeus Sunağı yakınlarında bulunan keramik parçaları, M.Ö. 6. yüzyıl arkaik döneme ait parçalardır.¹⁶ M.Ö. 630 yıllarında Yunanistan'ın Atina Kentinde "siyah figür tekniği" adı verilen geniş bir seramik bezeme tekniği ortaya çıkar. Bu teknikte, çarkta çekilen vazoların üzerine fırça yardımıyla firnis adı verilen inceltilmiş kil ile resim yapılmaktadır. Daha sonra vazolar fırınlama işlemine tabi tutulmaktadır. Fırınlama esnasında fırının sıcaklığı 900 derecenin üzerine

¹⁶ Yüksel Güngör; **Bergama Krallık Kültü**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı Belleten Dizisi, 14, İzmir, 2005, 15. s.

çıkıldığında, firnisle yapılmış resimler oksitlenmeye uğrayarak siyah bir görüntü halini alırken, vazunun yüzeyi kırmızı renkte kalır. Müzede sergilenen siyah figürlü vazolar Çandarlı/Pitane ve Gryneion'daki kazılarda ele geçmiş eserlerdir ve siyah figür tekniğinin bütün özelliklerini sergilemektedirler. Müzede bulunan Arkaik Dönem'e ait kuras heykeli, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde kuras başı, Rodos'ta bulunan bir kuras başı ve tam bir kuras heykeli ile Batı Anadolu Arkaik dönem heykeltıraşlığının en nadir ve en güzel eserlerini oluşturur.

Klasik Dönem'de özellikle heykel sanatı büyük bir gelişme göstermiş, Phidias, Polykieitos, Kresilas, Praksiteles gibi ünlü heykeltıraşlar yetişmiştir. Heykeltıraş Phidias'ın eseri olan Dünya'nın yedi Harikası'ndan Zeuz Heykeli, Praksiteles'in yaptığı bütün zamanların en güzel heykellerinden biri olarak gösterilen Knidos Afrodit'i bu dönemde yapılmıştır. Klasik Dönem'de cam yapım tekniği Batı Anadolu ve Ege adalarında fazla gelişmemiştir. Bu dönemde cam yapımında öncü merkezler Doğu Akdeniz'de bulunan Fenike ve Mısır gibi medeniyetlerdir. Cam yapım tekniğinde, iç kalıp tekniği'' adı verilen teknik kullanılır. Müzede Klasik Dönem'e ait cam eserlerin tümü bu teknikte yapılmışlardır ve hepsi Doğu Akdeniz üretimidir.¹⁷

M.Ö. 30 yılında Roma Devleti'nin imparatorluğa dönüşmesine kadar devam eden döneme "Helenistik Dönem" adı verilir. Asklepion Kutsal Alanında yapılan kazılar sırasında ortaya çıkarılan sakallı bir baş (muhtemelen Zeus başı) tamamen Bergama stilinde olup, müzede teşhir edilmektedir. Helenistik devirde mimarlar kadar heykeltıraşlar için de kabiliyetlerini gösterebilecekleri geniş bir çalışma alanı mevcuttur. Zira artık kral saraylarından başka resmi meydan ve galerilere kralların veya diğer mühim şahsiyetlerin kütüphanelerde ise bilim adamlarının heykel ve büstleriyle süslemek adet olmuştur.¹⁸ Müze binasındaki iç avlunun etrafını çeviren koridor boyunca sergilenen eserlerden Pergamon heykeltıraşlık ekolüne ait; oturan

¹⁷ Sarıoğlu M.A., 2006, **a.g.e.**, 59 s.

¹⁸ Güngör, Y., 2005, **a.g.e.**, 63 s.

kadın heykelleri, at heykeli, Tanrıça Nike, ve Athena'nın heykelleri müzenin önemli eserleri arasında yer alırlar. Antik Çağ'da metal eserler, özellikle heykelcikler, döküm ya da balmumu kalıp tekniği ile yapılmıştır. Müzedeki metal eserlerin büyük çoğunluğu Asklepion Kutsal Alanı'nda bulunmuş olup, Sağlık Tanrısı Asklepios'a sunu olarak yapılmışlardır. Müze, kazı buluntusu ve satın alma yoluyla kazanılmış oldukça zengin bir metal eser koleksiyonuna sahiptir.

Bergama Müzesi'nde Helenistik Dönem sanatını yansıtan eserler arasında Myrina'dan gelen terra kotta (pişmiş toprak) figürler önemli bir yere sahiptir. Kestel Barajı yapılmadan önce Türk arkeologların başkanlığında hızlı bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Bu kazılarda ele geçen seramik eserler bugün Bergama Müzesi'nde sergilenmektedir. Özellikle, Pergamon üretimi Megara kaseleri, Aplike seramik grubuna ait kaplar müzenin önemli seramik buluntuları arasındadır. Kent kazıları sırasında bulunan ve müzede teşhir de bulunan "Kristophor Definesi" tümüyle Kristophor denilen iri gümüş sikkelerden(on dört gramlık) oluşmaktadır.¹⁹

Akropol'de (Anıt Mezar) yapılan kazılarda ortaya çıkan ve müzenin arkeoloji salonunda sergilenen Diodoros Paspalos büstü ile duvarları süsleyen rölyef panolar, dönemin sanat anlayışını yansıtan önemli eserlerdir.

Pergamon Akropolünde bulunan Pergamon Şehir Yasalarını içeren kitabe Roma Dönemi'nde üretilen seramik grubu aynı döneme ait eserlerle birlikte sergilenir.

Müzenin Roma Dönemi'ne ait kandil koleksiyonu, mantar, kupa, testi şeklinde şarap ve su kabından oluşan oinophare koleksiyonu ve serbest üfleme tekniğiyle oluşturulmuş zengin bir cam eser koleksiyonu arkeoloji seksiyonunda sergilenmektedir.

Bergama Müzesi'nde Bizans Dönemi'ne ait eser koleksiyonu içinde çeşitli mimari parçalar, günlük kullanım amaçlı seramikler ve çeşitli dönemlerinde basılmış sikkeler yer almaktadır. Ayrıca az sayıda takı örnekleri dönemin sanat zevkini ortaya

¹⁹ Sarıoğlu M. A., 2006, **a.g.e.**, 89 s.

koymaktadır. Bizans Dönemi'ne ait eserler çok olmamakla birlikte Bergama'daki Bizans sanatını yansıtacak, fikir verecek niteliklere sahiptir.

Bergama Müzesi'nde sergilenen ve depolarda muhafaza edilen Bizans seramikleri Akropol'de ve Akropol dışında yeni yerleşim alanlarında bulunmuştur. Seramikler genelde tabak ve kaselerden oluşur. Bizans sikke koleksiyonu içerisinde altın, bronz, bakır, gümüş sikkeler, kazılar, satın alma, müsadere ve bağış yoluyla müze koleksiyonuna kazandırılmıştır.

Selçuklu zamanında Bergama Bizans'ın elinde kalmıştır. Yani ne Malazgirt Savaşı ne de Miryakefelon Savaşı sonrası Bergama fethedilmemiştir. Dolayısı ile Bergama' da Seçuklu izleri yoktur.²⁰ Bu nedenden dolayı da Bergama Müzesi bünyesinde Selçuklu Dönemi'ni temsil edecek eser bulunmamaktadır.

Osmanlı Devleti'ne bağlı Karasi sancağı kurulmuş ve eyalet konumuna getirilmiştir. 1868'e kadar Karesi' de yer alan Bergama, önce Saruhan eyaletine, 1877'den sonra ise İzmir merkez, Aydın eyaletine bağlı kalmıştır.²¹

Bergama Müzesi Etnografya Salonu'nda sergilenen eserler 18. 20. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Bergama yöresine 19. yüzyılın sonlarında yerleşmeye başlayan Türkmen, Çepni, Yörük aşiretlerine ait Gelin Giysileri, Efe Kıyafetleri ve Bergama'nın yöresel gelin ve günlük kıyafetleri dikkati çeken eser gruplarını oluşturur. Gelin giyimi, özellikle Türkmen gelini giyimi ve süslemeleri inançlara göre hazırlanmıştır. Eteğin ucundaki stilize yılan motiflerinden, başa takılan tokasına kadar giyim parçalarının geleneksel anlamları vardır.²²

²⁰ Eyüp Eriş; **Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, Belleten Dizisi, 12(özel sayı), İzmir, Kasım 2003, 71.s.

²¹ Eriş, E., 2003, **a.g.e.**, 24 s.

²² Yavuz Özmakas, Selda Hamarat, Reyhan Körpe; **Bergama Müzesi'ndeki Türkmen Gelini**, Bergama Belleten Dizisi, Sayı,1, İzmir, Temmuz, 1992, 73.s.

Bergama Müzesi Etnografya Bölümü'nde 18-20. yüzyıllara tarihlendirilen Geç Dönem Bergama halıları, seccadeleri, kilimleri ve heybeleri sergilemede yer almaktadır.

Etnografya eser koleksiyonunda bulunan uçkur, peşkir, yazma, çevre, yastık yüzü, para ve saat keseleri, çoraplar gibi zengin eser grupları işlemecilik sanatının en güzel örnekleri olarak sergilenmektedir.

Fotoğraf 7: Bergama Müzesi Etnografya Bölümü Genel Görünüşü

Bergama Müzesi Etnografya Bölümü'nde 19-20. yüzyıllara tarihlendirilen ve farklı amaçlar için kullanılan çeşitli malzeme ve teknikte yapılmış madeni eserler sergilenmektedir. Bergama Müzesi Madeni Eser Koleksiyonu'nda buhurdan, şamdan, fincan zarfı, fincan, tas, sahan, sini, lenger, leğen gibi günlük kullanım eşyaları bulunmaktadır.

Müze koleksiyonunda gerdanlık, kolye, bilezik, yüzük, alınlık, kemer tokaları gibi süs unsuru niteliğinde takılar yer almaktadır.

Kurtuluş Savaşı sırasında kullanılmış; tüfek, tabanca, kılıç, kalkan, kama gibi savaş aletleri müze koleksiyonunda yer alır.

19-20. yüzyıllara tarihlenen aydınlatma araçları olan gaz lambaları, Sikke Koleksiyonu sergilemede yerini almıştır. Sikke sayısı iki bin civarında ve genellikle 18-20. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.²³

Bergama Müzesi bahçesinde şehir merkezinden getirilen, döneminin önemli şahsiyetleri için yapılmış dikkat çekici birçok mezar taşları sergilenmektedir. Bu mezar taşları çoğunlukla 18. ve 19. yüzyıllara ait olup, bunların arasında 15. 16. 17. ve 20. yüzyıllara ait olanlar da vardır. Kullanılan taşlar ölen kişilerin statüsünü ve mali durumunu belirtir durumdadır. Kavuk, fes, külah, gibi mezar taşı başlıkları bundan dolayıdır. Bunun yanı sıra bir takım süs eşyalarına yer verilmiştir. Özellikle yuvarlak mezar taşlarında yazı sağdan sola yukarı doğru yazılmıştır. Mezar taşlarında uygulanan tüm süslemelerde; gövdede yer alan kitabeler genellikle alçak kabartma biçiminde, alınlık kemer kavisinin altında yer alan geometrik veya bitkisel kompozisyonlardan oluşan süslemeler oyma tekniği ile şekil almış, bitkisel düzenleme şeklinde karşımıza çıkan başlıklarda kazıma ve oyma teknikleri kullanılmıştır.²⁴

Fotoğraf 8: Bergama Müzesi Bahçesinde Sergilenen Mezar Taşları

²³ Sarioğlu, M. A., 2006., **a.g.e.**,178 s.

²⁴ Nilgün Ustura, R.Yalçın Balata; **Bergama Müzesi Osmanlı Dönemi Mezar Taşları**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bergama Müzesi Yayını, İzmir, 2008, 14-23.s.

1.3. Etnografya Bölümü ve Geleneksel Tekstiller

1.3.1. Etnografya Bölümü

Etnografya; toplumların maddi ve manevi kültürlerini inceleyen, araştıran bilim dalıdır. Toplumların kendine özgü giyim kuşamları, günlük kullanım eşyaları ve el sanatlarına ait örnekler etnografyanın maddi kültür unsurlarını oluşturur. Bunun yanında gelenek, görenek, örf ve adetler gibi toplumların manevi kültür unsurları da etnografyanın inceleme alanına girmektedir.

1300 yılların başında Bergama'da Menteşoğulları ile birlikte Türk Dönemi başlamıştır. Menteşoğulları'nı Karesi Beyliği takip etmiş, 1333 yılında kentin sultanı Yahşi Bey olmuştur. 1345 yılında Orhan Bey tarafından kent, Karesi Beyliği'nden Osmanlı yönetimine geçirilmişti. 1402 yılında Ankara Savaşı ile Timur'un Yıldırım Beyazıt'ı yenmesiyle başlayan Anadolu'daki Moğol hakimiyetine paralel olarak Bergama'da Moğol istilasına maruz kalmış ve Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir. Türk Dönemi ile birlikte Bergama Kalesi (Akropol) yerleşim merkezi olmaktan çıkmıştır. Yeni yerleşim alanı olarak kalenin etekleri ve düzlük alanlar tercih edilmiştir. Bu dönemde Bergama voyvodalık-ayanlık rütbesi taşıyan sülale beyleri tarafından yönetilmekteydi. Günümüze kalabilen kitabe ve mahkeme sicillerinden anlaşıldığına göre, 1737'de Arapoğulları, 1775'te de Karaosmanoğulları yönetiminde söz sahibi idiler. Ancak II. Mahmut Dönemi'nde bütün ayanlara son vermiştir. 1841 yılında kaza müdürlükleri, 1867 yılında da bu müdürlükler kaymakamlığa dönüştürülmüştür.²⁵

Türk Dönemi'nde şehrin sosyal yapısını Türk, Rum, Ermeni, Yahudi ve diğer yabancı gruplardan oluşan nüfus oluşturmaktaydı. Kalenin eteklerinde Rumlar, Bergama Çayı'nın (Selinos) sağ ve sol kıyıları boyunca Yahudiler ve Ermeniler Bakırçay Ovası'na doğru düzlük alanlarda da Türkler yerleşmiştir. Bu nüfusa

²⁵ Sarıoğlu M.A., 2006, **a.e.g.**,151 s.

Balkanlar'dan gelen Türk göçmen grupları dahil oldu. Göçmenler, Bergama ve çevresindeki köylere yerleşmeye başladılar.

Fotoğraf 9: Etnografya Bölümü'nde Mutfak Düzenlemesi

Bergama, Türk Dönemi ile birlikte yeni yerleşim alanında yeni imar faaliyetleri ile mimarisi ve farklı etnik gruplarından oluşan sosyal çehresi ile sanat tarihi, etnografik-folklorik açıdan yeni bir gelişim sürecine girmiştir. 19. yüzyılda bile dağınık yörelerde Türkmenlerin göçer geleneği sürmekteydi. Ovalık yörelerde tarım ve ticaret, merkezlerinde ise yerleşik yaşam egemendi. Göçlerin sınırlı ekonomik çizgileri zaman zaman onları zorluyor, geçim kaygısı problemlerine neden oluyordu. Selçuklulardan beri, kurucu, vatan tutma ve kültürel kimlik yaratmada belirleyici olan Türkmenler, ne yazık ki askeri ve sivil hizmetlerden hep itelenmişlerdir. Göçebelerin yerleştirilmesi sırasında erken yerleşenler geniş meta ve ova düzlüklerini seçerken, sonraya kalanlar daha yoksul alanlarda kalmıştır. Bergama yöresinde bilinen Çepni, Hardal, Dericili, Kağan, Kılaz, Yıva, Çaparlı, Karakocalı, Yağcıbedir, Harmanlı, Karakeçili, Tahtacı, Kızılkeçili, Geydan, Sarıkeçeli aşiretleri yamaç ve dağ köylerini oluşturmuşlardır.²⁶

19. yüzyılın sonlarında yerleşmeye başlayan Türkmen, Çepni ve Yörük aşiretlerine ait Gelin giysileri, Efe giysileri ve Bergama'nın yöresel ve günlük giyimi

²⁶ Eyüp Eriş, **Turanlı Tarihi**, Bergama Belediyesi, Kültür Yayınları, No: 38, İzmir, 1997, 51.s.

Etnografya Bölümünün dikkati çeken eser gruplarını oluşturmaktadır. Giysiler, kumaş cinsleri, işlemeleri, aksesuarları ile basit bir giyim kuşam olmaktan öte çeşitli anlamlar içeren kültür öğeleri haline gelmiştir.

Fotoğraf 10: Etnografya Bölümü'nde Kına Gecesi Düzenlemesi

Bergama bölgesinde bulunan Yörük, Türkmen, Çepni aşiretlerinin yöresel giysileri, Bergama'ya ait gelin giysileri ve gündelik giysiler, Bergama'nın tanınmış efelerinden olan Tuzcu Efe'nin Kurtuluş Savaşı sırasında kullandığı şahsi kıyafetleri sergilenen önemli tekstil grubunu oluşturur.

Teşhirde, kültürümüzün maddi ürünleri arasında yer alan halı ve düz dokumalardan örnekler 18-20. yüzyıllara tarihlenerek sergilenmektedir. Bu halı ve düz dokumalar Bergama yöresinde günümüze ulaşabilmiş halı üretim bölgelerinin adlarına göre tasnif edilmiştir. Bu bölgeler, Yağcı Bedir, Yuntdağı ve Kozak'tır.

1864'lü yıllara kadar Batı Anadolu ticari halıcılığı, köylülere malzeme verip sipariş üzerine iş yaptıran Osmanlı tüccarların denetimi altında kalmıştır. Osmanlı tüccarlarının sipariş üzerine dokuttukları ticari halılar dışında, Batı Anadolu'da çeyizlik halılar olarak bilinen geleneksel örnekler, 1860'lardan sonra da üretilmiştir. Çeyiz halıları, dokuyucunun ait olduğu toplumun kültürel değerleri ile birlikte kişisel duygu ve düşüncelerini ifade eden sembolleri taşıması açısından son derece önemli olup satılması asla düşünülmemeyen halılardır. Bu halılar her genç kız tarafından kendi

çeyizi için dokunduğu gibi, anadan kıza geçerek veya kız çocuğu olmayan ailelerde erkek çocuğun karısına verilerek geçmişten günümüze kadar ulaşabilmiştir.²⁷

1957 yılında yayınlanan “Bergama’da Dokumacılık” adlı makalesinde Osman Bayatlı, Bergama’ da dokuyuculuğun durumuyla ilgili şu bilgileri vermektedir.

“Bugün ise Bergama’nın ancak üç bölgesinin bazı köylerinde dokumacılık kalmıştır...Kozak, Yuntdağı ve Yağcıbedir...Yuntdağı Bergama’nın güneyinde 1084 rakımlı yaylada bulunan 60 kadar köyden bilhassa Seklik, Atçılar, Sarıahmetler, Maldan, Süngülü, Pınarköy, Karahüseyinli, İsmaili, Bayramcılar ve Yeniceköy’de halı, kilim ve torba dokunmaktadır.”²⁸

19. yüzyıl sonrasında üretilen halılarda, desenlerin algılanmasında kolaylık sağlayan renk seçiminde, lacivert, siyah, yeşil gibi soğuk renklerin kullanımına yüzeyde daha fazla ağırlık verilmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca, Bergama halısı olarak adlandırılan halıların kompozisyon özellikleri, karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, hepsini aynı kategori içinde değerlendirebileceğimiz en fazla örneğin, 19. yüzyıl ve sonrasına ait olduğu dikkati çekmektedir.²⁹

Fotoğraf 11: Etnografya Bölümü’nde Sergilenen Halı ve Düz dokumalardan Görünüm

²⁷ İsmail Öztürk, Elvan Anmaç; **İzmir’in Batı Anadolu Halıcılığındaki Yeri**. İzmir Kent Kültürü Dergisi, Mart 2001, sayı:3, s.125

²⁸ Osman Bayatlı; **Bergama’da Dokumacılık**, Türk Etnografya Dergisi, sayı:2, 1957, s.53.-55.

²⁹ Gonca Karavar; **Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları**, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir,2007,210.s.

Etnografya eser koleksiyonunda bulunan diğer tekstillerden uçkur, peşkir, yazma, çevre, yastık yüzü, bohça, keseler, çoraplar gibi gruplar işlemecilik sanatının en güzel örnekleri olarak sergilenmektedir. Genellikle bez, keten, ipek, atlas, çuha gibi farklı kumaşlar kasnak ve gergefe gerilerek iğne, tığ gibi farklı aletlerle iplik, altın, gümüş, tel, klaptan, boncuk, pul kullanılarak farklı tekniklerle işlenmiştir.

Etnografya bölümünde 19-20. yüzyıllara tarihlendirilen ve farklı amaçlar için kullanılan çeşitli malzeme ve teknikte yapılmış madeni eserler de sergilenmektedir. Türk Madeni Sanatı, Selçukluların Orta Asya'dan getirmiş oldukları maden sanatı ile harmanlanmış ve kendine özgü bir sanat ortaya koymuştur. Osmanlı döneminde Selçuklu geleneği devam ettirilmiş olmakla beraber yeni özellikler kazandırılmıştır. Osmanlı kuyumculuğunun gelişmesinde özellikle 15. yüzyılda Balkanların fethi sonrası, zengin altın ve gümüş madenlerinden elde edilen bol miktarda değerli metalin kullanılması etkili olmuştur. Böylece imparatorluk içinde kuyumculuk oldukça gelişmiştir.³⁰ Osmanlılarda maden sanatı 16. yüzyılda klasik devrini yaşamıştır. Altın, gümüş, bakır, pirinç, çinko, demirden çeşitli gündelik kullanım, süs unsuru veya dekoratif gibi çeşitli amaçlara yönelik madeni eserler imal edilmiştir. Eserlerin üzeri; kazıma, kabartma, telkari, delik işi, savat, kakma kaplama teknikleri ile bezenmiştir. Bu teknikler eser üzerine ayrı ayrı uygulandığı gibi birkaçı bir arada da uygulanmıştır. Genellikle rumi ve hatayi gibi üsluplaştırılmış bitkisel bezemeler yanında lale, sümbül, gül, servi ve nar bezemeleri de süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. 17. yüzyıl madeni eserlerinde 16. yüzyılın etkileri devam eder. 18-19. yüzyılda birtakım yenilikler dikkat çekicidir. Madeni eserlerde Barok ve Rokoko etkileri görülmektedir. Süsleme unsuru olarak; karanfil rozetler, altı köşeli yıldız, fiyonklu ve gırlanlı sepetler tercih edilmiştir³¹ Gerdanlık, kolye, bilezik, yüzük, alınlık, kemer tokaları gibi süs unsuru niteliğinde takılar genellikle gümüş malzemedен yapılmış olup, üzerleri kazıma, kabartma, telkari, değerli taş ve cam, kakmalı ve tombak (altın yıldız kaplama) teknikleri ile bezenmiştir. Süs unsuru

³⁰ Emine Bildirgen; **Osmanlı'da Altın Eşya Tutkusu**, P Kültür Sanat Antika, Raffi Portakal Yay. Sayı:20, İstanbul, 2001, 81.s

³¹ Sarıoğlu M. A., 2006, **a.g.e.**, 168 s.

olarak kullanılmasının yanı sıra ince işçilikleri ile döneminin sanat anlayışını ifade ederler.

Kurtuluş Savaşı sırasında kullanılmış tüfek, tabanca, kılıç, kalkan, kama gibi savaş aletleri etnografya bölümünde sergilenmektedir. Yapımında gümüş, demir, ahşap ve kemik malzemeler kullanılmış, yüzeyleri kazıma, kabartma ve kakma tekniklerinde yapılan süslemeleri ile dikkat çekicidir. Genellikle 18-20. yüzyıla tarihlendirilmiştir. 19-20. yüzyıllara tarihlendirilen aydınlatma araçları olan gaz lambaları sergilemede yer almaktadır. Lambaların cam malzemeli gaz haznelerinin yüzeyi yaldızlanmış ya da farklı renklerde bitkisel bezemelerle dekore edilmiştir.

1.3.2. Geleneksel Tekstiller

Bergama'nın arkeolojik açıdan sahip olduğu görkemli geçmişinin yanında, etnografik bakımından da zengin bir geçmişi vardır. Yörenin farklı etnik gruplarınca iskan edilmesi ile renkli sosyal yaşamları da beraberinde getirilmiştir. Bergama Müzesi'nin Etnografya Bölümünde Bergama yöresine ait kültürel içerikli bir çok eser sergilenmektedir. Etnografik nitelikli bu eserler Bergama'nın sosyal yaşam biçimi, gelenekleri, örf ve adetleri hakkında fikir vermeleri açısından son derece önemlidir.

Ülkemizde, geleneksel kültürün ürünü olan, birçoğu “el sanatı ürünler” olarak nitelenen geleneksel tekstillerden giyim kuşama, çeyizlik eşyalardan değişik günlük kullanım eşyalarına, geniş bir yelpazede yer alan eşyaların birçoğu, günümüzde işlevlerini yitirerek kullanımdan kalkmış, bazıları kaybolmuş, bazıları da işlev değiştirerek varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu anlamda, kültürel devamlılık açısından geçmişte yaygın biçimde geniş kitlelerin günlük gereksinmesine yanıt veren söz konusu eşyaların gelecek kuşaklara aktarılması da önem taşımaktadır.³²

³² İsmail Öztürk; **Koruma Kültürü ve Geleneksel Tekstillerin Korunması-Onarımı**, Mor Fil Yayınları, Ankara, 2007, 113.s.

Geleneksel tekstillerin kullanıldığı hammaddelere bakıldığında ağırlıklı olarak yün, tiftik, kıl, deve yünü, ipek gibi hayvansal ve pamuk, keten gibi bitkisel kökenli doğal lifler kullanıldığı görülür.³³

Bergama Müzesi Etnografya salonunda sergilenen eserler 18. 20. yüzyıl arasında tarihlendirilmiştir. Eserler ad ve malzemelerine göre grup oluşturacak şekilde tasarlanmıştır. Eser grupları kendi işlerinde de zengin koleksiyona sahiptirler. Ayrıca mankenler aracılığıyla canlandırma yoluna gidilerek sergilemeye görsellik katılmıştır³⁴

Bergama Arkeoloji Müzesi'nde işlemeli tekstil örneklerini görmek mümkündür. Orta Asya'dan günümüze köklü bir geçmişi olan Türk işlemlerinin geleneksel Türk el sanatları içinde önemli bir yeri vardır. Türk işlemleri geçmişten günümüze, en küçüğünden en büyüğüne birçok ürünü süslemiştir. Bu ürünler içinde peşkirlerin, uçkurların, mendil ve çevrelerin, yazmaların(başörtülerinin), çorapların önemli bir yeri vardır. İşleme, tekstil eserlerinde çeşitli süsleme teknikleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. İster tığ, ister iğne ile birçok farklı kumaş, üzerine, çeşitli ipliklerle yapılan bir süsleme sanatıdır.³⁵

³³ Öztürk, İ., 2007, **a.g.e.**, 52 s.

³⁴ Sarıoğlu, M. A., 2006, **a.g.e.**, 152 s.

³⁵ Ayten Sürür; **Ege Bölgesi , Kadın Giyiminde Geleneksel , Toplumsal ve İnançlara Dayalı Öğeler ve Günümüzde Yaşayan Yerel Örnekleri** , 2. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri , 5. cilt Ankara , 1982, 231 s.

Fotoğraf 12: Etnografya Bölümü'nde Sergilenen Tekstillerin Bir Bölümü

Bergama yöresi dokuma işlemeciliği, yerel, Türkmen ve Yörük aşiretlerinden oluşan renkli sosyal çehresine paralel türlü örneklerde kendini göstermektedir. Kutni, alaca, kirpas gibi yerel dokumaların yanında atlas, keten, çuha gibi ipekli ve pamuklu dokumalardan yapılmış çeşitli günlük kullanım eşyası, kıyafet ve aksesuarları zengin desenlerle bezenmiştir. Uçkur, peşkir, çevre, yazma, yastık yüzleri, bohça, para ve saat keseleri, gelinlik gibi tekstiller çeşitlerinin tüm yüzeyleri veya kenarları simetrik yada simetrik olmayan düzende, applike (Çeşitli kumaşların bir başka kumaş üzerine kapama, yapıştırma ve dikme işi ile geçirilmesi işlemidir), hesap işi³⁶, tel kırma(Motifleri süslemek, zenginleştirmek için kullanılan bir iğne ile işleme tekniğidir), suzeni(Kumaş üzerine geçirilen desenin kasağa gerildikten sonra tığ veya iğne ile işlenmesidir.) teknikleriyle işlenmiştir.

Müzedede bulunan tekstillerin işlemelerinde kumaşlar kasnak ve gergefe gerilerek kumaşlar, üzerlerine çeşitli araçlar(iğne v.b.) yardımıyla ipek veya pamuk ipliklerle sırma, sim kılaptan(ipek, gümüş ve altın tel karışımı iplik) ve boncuk, pul gibi süsleme unsurlarıyla değişik teknikler uygulanmıştır.

³⁶ **Hesap işi(Hesap İğnesi):** Kumaşın iplikleri sayılarak yapılan tersi ile yüzü aynı görüntüde olan bir işlemdir. İşlem olarak çok basit görünmekte ancak bir küçük şekil oluşturmak için iplikleri sayılarak defalarca sağa, sola, yukarıya ve aşağıya doğru işlemek oldukça uzun zaman ve dikkat gerektirmektedir. Geniş bilgi için bakınız; H.Örcün Barışta, **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Ankara, 1999.213.s

Teşhirde bulunan işlemler genellikle bitkisel ve geometrik düzenlemeler şeklindedir, az sayıda stilize edilmiş hayvan figürleri, sosyal içerikli herhangi bir olayın simgesel anlatımlarının depoda bulunan testilerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Tekstillerin kenar süsü olan oyalar, doğadan alınan çeşitli öğeleri konu alarak (çiçek, yaprak, meyve, v.b.) ustalıklı işlenmiştir. Genellikle yapımında kullanılan araçlar da mekik, iğne ve tığdır.

1.3.2.1. Giyim Kuşam

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde bulunan çoğunluğu Osmanlı dönemine ait geleneksel tekstillerin büyük bir bölümü giyim kuşamdan oluşur. Gelinlikler, efe giysileri, gündelik şalvar üst takımlar, üçetek, başlıklar ve baş süslemeleri, çevreler, çorap ve başörtüsü uçkurlar ve peşkirlerden oluşan bu bölümü tek tek açıklamadan önce 19. yüzyıl Bergama giyim kuşam kültürünü açıklamak gerekir.

19. yüzyılda Bergama'nın geleneksel giyim kuşamı, toplumun inançları, gelenekleri, kişinin sosyal konumu, cinsiyeti, ekonomik durumu ve beğeni anlayışı gibi birçok özelliğe göre şekillenmiştir. Gündelik ve özel günler için farklı model ve kumaş cinslerine göre kıyafetler hazırlanmaktaydı. Gündelik kıyafetler basit, rahat ve son derece sade idi. Özel günler (düğün, bayram gibi) için hazırlanmış kıyafetler ise daha gösterişliydi. Giysinin kumaşı ve modeli, kişinin sosyal ve ekonomik gücüne göre özenle seçilirdi. Aksesuar olarak takılar, başlıklar ve zengin işlemeli ayakkabılar kıyafetin tamamlayıcı unsurları idi.

Osmanlı ülkesinde hiçbir Türk kendi milletine has olandan başka bir kıyafet giymezdi. Müslümanlarca kullanılması adet olmayan bir elbise bilhassa başlık, irtidat (dinden dönme) alâmeti sayılırdı. Bu durumu bazı şeyhülislâmlar fetvalarıyla kesinleştirmişlerdi. Buna göre bir Türk, mesela başına İran başlığı veya kendi milletine ait olmayan bir toplumun başlığını giyerse, sadakatsizlikle suçlanır, hattâ nikahını bile tazelemek mecburiyetinde kalırdı.

Türk kadını Osmanlı devletinin son zamanlarına kadar, Avrupalı kadınların zihinlerine birer kâbus gibi yerleşen modanın esiri olmamışlardır. Aynı çeşit başlık, aynı tür elbiseler giyilmekteydi. Osmanlı kadınının giydiği elbise ilk bakışta kaba gibi görünse de öyle bir sadelik ve asalet vardır ki, insana hürmet telkin ederdi. Ellere kına yakarlardı. Yüzlerini yabancı bir erkek göremezlerdi.

Kadınlar, erkekler gibi başlıklarının altına takke giyerlerdi. Yazın “Bürüncek” veya “Bürümlük” denen ve ince bezden yapılma, topuklarına kadar inen geniş bir gömlek giyerlerdi. Uzun don ve şalvar kullanırlar. Bunları topuklarının üstünden uçkurla sıkarlardı. Şalvar giyiminde kadınlar her türlü kumaşı kullanırlardı. Çorapları ince pamuk ipliğinden olurdu. Ayaklarına sarı deriden yapılma terlik geçirirler, üzerine ökçesiz çarık giyerlerdi. Kadınların ayakkabıları daha zarif olur, zengin olanları üzerini çeşitli ve kıymetli taşlarla, incilerle süslerlerdi. Evlerde yüksek altlıklı takunyalar giyilirdi. Hemen hemen bütün Türk kadınları gerek üstlerine giydikleri gerekse evlerinde kullandıkları eşyalarına nakış işlemeyi çok severlerdi. Mendiller, havlular, peşkirler, peçeteler kısaca don veya şalvarlarının uçkuruna varıncaya kadar bütün elbise ve eşyaları nakışlı olurdu. Kadınların çoğu sanatkârane bir şekilde ipekle işlenmiş gömlek giyerlerdi. Elbisenin biçim zarafetinden çok, zenginliğine ve değerli oluşuna önem verirlerdi.³⁷

18. yüzyılda hem sokak hem de ev giysilerinde Osmanlı klasik zevkinin özellikleri yanında yeniliklerde kendini göstermeye başlar. 1850’lilere değin ayrıntılarda yeniliklere açık olan giyim tarzı, genel çizgilerde gelenekselliğini sürdürür. Geçiş döneminde Avrupa malzemeliyle süslenen kadın giysileri, 1875’den sonra bütünlüğüyle batı karakteri kazanır ve dört yüzyıldır sürdürdüğü geleneksel çizgisini kaybeder.³⁸

Geleneksel yaşamda kadın giyim kuşamında görülen birçok malzeme, süsleme, giyim sırası, renk anlayışının temelinde doğanın taklit edilmesinin yattığı söylenebilir. Ayrıca algılanan dünyanın yanı sıra, gözle görülmeyen, bilinmeyene karşı duyulan merak ve korkuya karşı büyüsel gücü olduğuna inanılan pek çok

³⁷ Sabahattin Doras, Ş. Kocaman, A. Dedeoğlu; **Osmanlılar Albümü**, İstanbul, 1984, 135,137 s.

³⁸ Sevgi Gürtuna; **Klasik Dönemde Osmanlı Kadınının Giyim Tarzı**, Türkler, Cilt:11, 918 s.

malzeme ve motife kadın giyim kuşamında rastlanır.³⁹ Bir genç kızın sözlenmesiyle kullanılmaya başladığı fes, çember, baş örtüsü, çekisi, altını, gümüşü ve diğer takıları onun sosyal durumunun sözcüsüdür. Bulduğu ortamda “sözlü” olduğu böylece ilan edilmiş olmaktadır. Evlilik törenlerinde bütün kadınların arasında “gelin” fark edilecek kadar farklı giydirilir. Evliliğin devamındaki günler, ilk birkaç hafta, ay ve yıl gelinin ne kadar yeni evli olduğunun göstergesi olan baş düzenli ve giyim kuşamla belirtilir.⁴⁰

1.3. 2.1.1.Gelinlikler

Giyim kuşam içinde önemli bir yeri olan gelinlikler, insanların manevi dünyalarını zenginleştirmiş ve geleneklerine, törelerine bağlı kalmalarına yardım etmiştir.

Bergama yöresine 19. yüzyılın sonlarında yerleşmeye başlayan Türkmen, Çepni ve Yörük aşiretlerine ait 3 adet gelinliğin 1 adet 20. yüzyıl geleneksel gelinliği olan kadife bindallının sergilendiği Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü bizlere kültürel yaşamın etkisiyle oluşmuş gelinlikler hakkında bilgi vermektedir. Gelin giysileri, model özellikleri ve süsleme teknikleri bakımından incelenmiş ve teknik özellikleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Genellikle astarlı olduğu tespit edilen üst giysilerin kumaşlarında pamuk ve ipek kullanılmış olduğu göze çarpmaktadır. Dikimlerinde çeşitli renkte dikiş iplikleri kullanılmıştır. Gelinliklerin hepsi ayak bileğine kadar uzanan boydadır ve yan dikişlerde kalça hizasına kadar yırtmaç açıklığı bırakılmıştır. Kollar sokma kol, kare kesimlidir. Kenar temizlemeleri, sim kordonla yapılmıştır. Gelinliklerde başa değişik süslemelerle özel başlık takılıdır. Gelinliklerde, şerit, metal pullar, boncuklar, deniz kabukları gibi materyallerle süslemeler yapılmıştır. İncelenen gelinlikler, günümüzde artık

³⁹ Müjgan Üçer; **Sivas Yöresinde Nazarlıklar ve Nazarla İlgili İnançlar**, 5.MTMKK-Gelenek, Görenek, İnançlar Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı-HAGEM Yayınları, Ankara.-1997, 164 s.

⁴⁰ Yüksel Şahin; **Konya Beyşehir İlçesi, Karaali Beldesi Kadın Kıyafetleri**, 5.MTHKK Bildirileri, Kültür Bakanlığı-Hagem Yayınları, Ankara.-1995, 7 s.

kullanılmasa da, Bergama'nın Kapıkaya Köyü gibi bazı dağ köylerinde düğünlerde özel olarak dikilip giyilmektedir.

Yörükler; giyim ve ev eşyalarını kendileri dokurlar, Zengin folklorları olan Yörükler de evlenen çocuklar baba evinde hep birlikte yaşar. Çepniler Oğuzlar'ın Üçok koluna bağlı Türk boylarındandır. Anadolunun Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır. Türkmenler; 11. yüzyıldan sonra Oğuzlar, yaklaşık iki yüzyıl batıya göç ederek Türkmen adını benimsemişlerdir. Yörük gelinin giydiği elbiseler ve taktığı takılar sıralandığında, başa hotz(başlık), boyunda kurdeleye dizilmiş sarı lira, altın ve gümüşten yapılmış, kıymetli taşlarla süslü gerdanlık ve kolye takılır. İçe beyaz gömlek giyilir, gömleğin üzerine genelde al renkli, çiteri kumaştan cepken giyilir. Cepkenle aynı kumaştan şalvar giyilir. Şalvar ve cepken üzerine pembe kırmızı renklerde olabilen entari giyilir. Bu giysilerin üzerine gümüş veya altın tokalı kemer takılır ve üzerine üçetek giyilir. Üste kadife veya çuha kumaştan, libade denilen kısa ceket giyilir. Ayağa yünden çorap ve sarı çizme(yemeni) giyilir.

Çepni gelininin başında alın çekisi(taç) ve al duvak görülür. Boyunda bitki tohumlarından boncuk, mercan, sedef ve gümüşten kolye ve gerdanlık takılır. Önü göbeğe kadar kapalı, alt tarafı yırtmaçlı gömlek giyilir. Dört ucundan arkaya bağlanarak göğsü örten göğüslük takılır. Gömleğin üstüne üçetek, daha sonra libade giyilir. Bele takılan iki kuşak değişik anlamlar taşır. Üçeteğin önündeki açıklığı kapatan, bele bağlanan önlük takılır. Alta şalvar ve sarı çizme giyilir.

Türkmen gelinin başına tomaka ve üzerine al duvak örtülür. Alna altın ve gümüşlerle oluşturulmuş zülüflük takılır. Boyun bir büyük altın, boncuk, mercan ve sedeflerden oluşan gerdanlık ve kolye ile süslüdür. Beyaz pamuklu uzun göynek(gömlek), göğüslük ve üzerine üçetek giyilir. Üçeteğin üzerine libade giyilir. Bele iki kemer takılır. Üçeteğin altına önlük gergi bağlanır. Alta sarı çizme giyilir.

19. yüzyılın sonlarında Osmanlı geleneksel giyimine Avrupa modasının etkilerinin yansıdığı gözlenir. Desenlerin genelde saksı içinde çiçek veya çiçek demetleri şeklinde olduğu, sim sarma, dival işi ile kadife kumaşa işlendiği gelinlik türüne bindallı denilmiştir. Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde kına gecesi oda düzenlenmesinde kadife kumaştan bindallı gelinlik yer almaktadır. Farklı

modellerde atlas kumaşa uygulanmış sim sarma ve dival işi teknikle işlenmiş gelinlik türünün(saraylı gelinlik) müzenin depo bölümünde koruma altında olduğu tespit edilmiştir.

Daha geniş ve detaylı açıklama ilerleyen bölümlerde Türkmen Gelin Giysisi, Yörük Gelin Giysisi, Çepni Gelin Giysisi ve Kadife Kumaştan Bindallı Gelinlik başlıkları altında verilecektir.

Türkmen Gelin Giysisi: Anadolu toprakları yüzyıllar boyunca sayısız medeniyetlere sahne olmuştur. Gittikleri her yerde olduğu gibi Türkler, Anadolu'ya yerleştikten sonra Anadolu toplumuna damgasını vurmuşlardır.

Geleneksel öğeler içeren bir giyim-kuşam örneği bize, ait olduğu toplulukla ilgili pek çok bilgi sunabilir. Toplumların yerleşik ya da konargöçer olup olmadıkları, hangi tarihi olayları yaşadıkları ve etnolojik kökenleri konusunda bilgi verirler. Örneğin bir Türkmen ya da Yörük Köyüne gidildiğinde kimin sözlü, kimin nişanlı, kimin dul olduğu başlığandan ve giydiği renklerden anlaşılabilir.

Türkmen giyimleri, günümüze dek gelişebilmiş kültür hazineleri arasında yer almaktadır. Anadolu'da, bugün bile, geleneklerin sürdürüldüğü bölgelerde, kadınlar, geleneksel giysilerini gündelik yaşantılarında kullanılmaktadır. Genel olarak bakıldığında Türkmenlerin kutsal inançları doğrultusunda geleneksel giyimlerini hazırladıkları görülür. Türkmen giysilerinde, çiçek motifleri bulunmasına rağmen, daha çok geometrik şekildeki desenler, kutsal sayılar ve şekiller hakimdir.⁴¹

Türkmen topluluklarında beşikten orta yaşın üstündeki kadına kadar boncuk kullanılmış olup; nazarın ortaya akması anlamında çocuklarda, beyaz, dikkat çekici, saflık, temizlik ve dürüstlüğün sembolü olarak kullanılmıştır. Ayrıca kızların başörtülerinde, tülbentlerin kenarlarında, önlüklerde, döşlüklerde gurur duyarak taşıdıkları boncuk süslemeleri mevcuttur. Orta yaş kadınlarda püskül üzerindeki boncuklar gökçek, kıvrım, pıtrak, eli böğründe motifli kıl önlüklerin üzerine sallandırılmaktadır. Bunlar halaylarda ses vererek ritim coşkusunu arttırmaktadır.

⁴¹ Sabiha Tansuğ, **Anadolu'da Geleneksel Türkmen Giyimi**. Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul, 1984, 535 s

Ayrıca döşlüklerin kenarlarında bordür şeklinde boncuk süslemeler görülmektedir. Sembolik anlamlar gelin başlığında önem taşır örneğin; Ege bölgesi Türkmenlerde gelinin alnında, yedi renkten yapılan “kepez” adı verilen taç bağlanır. “Kepez”, başlık küçük bir sahandan yapılan ve İslam döneminden öncede Türkistan’da kadınların giydiği “takulga” ile özdeşdir.⁴²

Türkmen gelinin başında konan tas üstüne takılan karanfil ve puldan yapılmış üç çiçek üçlemeyi belirtir. Aynı zamanda el, dil, bel sözcüklerinin baş harfleri de “edeb” sözcüğü oluşturur. Üç ve üçlemeye birçok kültürde ve ulusta rastlamak mümkün. Alevilerde Allah, Muhammed, Ali; üç 1’dir.⁴³

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü’nde Sergilenen Türkmen Gelini giysisi ile Çepni Gelin giysisi ve takıları, taşıdıkları anlamları itibarı ile yakın benzerlikler gösterirler. Baş: Kenarları püsküllü beyaz keten örtü çene altından başa bağlanır. Bu örtünün üstüne altın veya gümüşten yapılmış tomaka takılır. Tomaka olmazsa gelinin başına yıldırım düşer inancı vardır. Tomakanın ön ve yan tarafındaki zincir ve çingillar alnı süsler. Tomakayı çene altından bağlayan sakandırak(çene bağı) üstünde 12 madeni düğme ve çingillar vardır. 12 düğme, 12 imam, 12 burç, 12 ay, lailaheillallah; 12 harften oluşur. Muhammedürresullah yine 12 harften oluşur; insanda 12 deliği simgeler. Alın çekisi, al duvak, boyun takıları ve anlamları, giysileri ve sıraları; gömlek, göğüslük, üçetek, libade, önlük, bele takılan kemer ve içerdikleri anlamları, ayakkabı olarak giydikleri sarı meşin çizme Çepni Gelinin giysisi ile aynı özellikte ve aynı kullanım amaçlıdır.⁴⁴

Yörük Gelin Giysisi: Yörük giyimleri ve baş süslemelerinde özellikle oyalı yazmalar dikkat çekicidir. Doğadaki tüm çiçekler renk ve şekilleriyle Yörük giyim-kuşamında kullanılır. Yörük baş süslemeleri ve başlıkları çok çeşitlidir, her tür malzeme süs için kullanılır. Çiçek, bitki tohumları, çekirdekler, boncuk, pul, düğme,

⁴² Ayten Sürür; **Ege Bölgesi Kadın Giyiminde Geleneksel, Toplumsal ve İnançlara Dayalı Öğeler ve Günümüzde Yaşayan Yerel Örnekleri**, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, 5. Cilt, Ankara-1982, 231 s.

⁴³ Sürür, A., 1982, **a.g.e.**, 233 s.

⁴⁴ Sarıoğlu M.A., 2006, **a.g.e.**, 257 s.

ilik, deniz kabukları, renk renk iplikler, yün parçaları, püsküller, at kılı, deri, parçaları, madeni parçalar, çaput ve bez parçaları, parlak renkli çikolata kağıtları vb. malzemelerle Yörük giyimi süslenir.⁴⁵

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde Sergilenen Yörük Gelini Giysisinde;

Baş : Başa honoz, tekke, taka gibi adlarla isimlendirilmiş başlık takılır. Oyalı yama ile çene altında başa sabitlenir. Başlığın alın kısmında bir veya iki sıra altın dizisi vardır. İki kenarında çalkım denilen gümüş takılar vardır. Başlık üzerine işlemeli al duvak örtülüdür. Daha sonra gelin sırasıyla; **Gömlek:** İç gömleğidir. Genellikle beyaz renklidir. **Şalvar-Cepken;** cepken genellikle çitari kumaştan olup, kollu, önü açık, bele kadar inen giysi çeşididir. Şalvar yine aynı kumaştan olup, belden ayak bileklerine kadar inen bol kesimli giysidir. Bel ve paça uçları başka kumaştan yapılır. Uçkurla bele bağlanır. Gelinin giydiği gömlek üzerine şalvar ve cepken ikilisi giyilir. **Entari:** Şalvar ve cepken üzerine giyilen, farklı renk ve kumaştan dikilen elbise çeşididir. **Üç etek:** Etek kısımları üç parçalı, kollu, boydan ve yaka, kol etek uçları işlemeli bir çeşit elbise türüdür. Entari üzerine giyilir. **Libade:** Bele kadar inen, önü açık kollarında yırtmacı bulunan, yaka, kol, kenarları, ön ve arka yüzü sırma veya sim işlemeli bir tür cekettir. Üç etek üzerine giyilir. Gelinin beline gümüş veya altın yaldızlı (topbak) tokalı kemer takılır. Bu kemer altında ikinci bir kuşak daha vardır. Gelinin babası tarafından üç defa çevrilerek kuşatılarak bağlanmıştır. Gelin sarı çizme giymiştir. Çizme kösele tabanlıdır. Uç kısmı yukarı doğru kalkıktır.⁴⁶ Gelinin kıyafeti altın ve gümüş gerdanlık, bilezik, küpe gibi takılarla tamamlanır. Gelinin oğlan yengesi giydirir, çizmeyi giydirirken sağ ayağa giyilen çizmenin içine para koyar. Bu paranın bereket getireceğine inanılır.⁴⁷

⁴⁵ Yüksel Şahin; **Anadolu Kadın Başlıkları**, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, 369 s.

⁴⁶ Sarıoğlu, M. A., 2006, **a.g.e.**,154 s.

⁴⁷ Turgut Aşkın; **Eski Bergama Halk Giysileri Takılar İnanışlar**, Alkan Okul Yayınevi, İzmir, 1999, 15.s.

Çepni Gelin Giysisi: Müzede sergilenen gelinlikte; **Baş:** Gelinin başında sim ve pullarla işlenmiş kırmızı renkli duvak bulunur. **Üstlük (abani):** Kırmızı duvağın altına ipekli kumaştan ve değişik renkte olabilecek ve çene altından başa bağlanan örtüdür. **Alın:** Gelinin alnında yedi renkli çeki ile yapılmış taç vardır. İpekli ince krepten yapılan 7 ayrı renkte çekiler ince şerit şeklindedir. Bu çekiler gökkuşağı renklerini simgeler ve kadınların sosyal yapılarını gösterir. Çeki üzerine üç ayrı çiçek takılır. Çiçekler mavi boncuk ve karanfil uçlarına pullar takılarak yapılmıştır. Bunlar aşiretini inancı doğrultusunda üçleme (Allah, Muhammed, Ali) anlamını taşır. Daha başka gelinin alnına 1 veya 3 sıralı küçük altın takılır. Altın sırasının yanlarına ve ortasına diğerlerine göre daha büyük altın takılır. Yanlardaki altınlar küpe olarak kullanılıp Hasan ve Hüseyin, ortadaki ise birliğin alametidir. Gelinin giysileri sırasıyla; boydan beyaz gömlek, göğüslük (göğüs kısmını kapatma için dört ucuyla arkadan bele bağlanır ve alt kısmına başka renkte kumaş ilavesi yapılmıştır.) üç etek, cepken-şalvar, libade, üst üste giyilen kıyafetlerdir. Alt kısmında açık olan ön tarafa üç etek elbisesinin üstüne önlük bağlanır. Gelinin beline farklı anlamlar içeren kemer ve kuşaklar takılır. Birincisi gümüş kemer tokalı kuşaktır. Bu kuşak karı-koca bağlılığını simgeler. Oğlan evinin kız evine gönderdiği kemerdir. Örme kuşak 7 ayrı renkli yün iplikten örülmüştür. Uçları kendi ipinden yapılmış püsküllüdür. Bu kuşakta gelinin babası tarafından gelin gideceği gün gelinin beline 3 defa dolanır. Diğer de kemer best denilen kuşaktır. Gelinin annesi tarafından gelin olduğunun 3. Günü beline bağlanır. Değişik renklerdeki yün iplikten dokunmuştur. Uçlarında çilkaklar (deniz hayvan kabuğu) yanlardan aşağıya doğru sarkar. Boynuna; çeşitli renkteki boncuklardan, ipek kordana mecdiyelerin dizilmesi ile oluşan gerdanlıklar, çitlembik ağacı özünden yapılmış üçgen ağaç parçalarından oluşmuş kolyeler, gümüşten yapılmış kolyeler takılır. Gümüş kolyenin ortasında üçgen şeklinde hamail (muskalık, nazarlık) bulunur. Uçları pul ve boncuk dizileri olan renkli bezde çene altından başa bağlanır ve süs takısı (sakandırak) olarak kullanılır. Gelin ayakkabı olarak sarı çizme giyer. Sarı meşinden yapılan tabanı kösele olan çizmedir. Çizmenin burnu yukarı doğru kıvrıktır ve ağız kısmına taka kumaşı⁴⁸ geçirilmiştir.⁴⁹

⁴⁸ Turgut Aşkın; **Eski Bergama Halk Giysileri Takılar İnanışlar**, Alkan Okul Yayınevi, İzmir, 1999, 29.s. Bakınız; **Taka kumaşı**; Gelin giysisi yapımında kullanılan telli, kalın ipekli kumaş.

Bindallı Gelinlik: Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde kına gecesi oda düzenlenmesinde kadife kumaştan bindallı elbise yer almaktadır. 19. yüzyılın ortalarında, özellikle geleneksel gelin kıyafetlerinin kumaş, desen ve formlarında başlayan değişim saray çevresinden halka doğru yayılmıştır. Bindallı, bu değişim sürecinin içinde oluşmuş bir geleneksel Türk giysisidir. Günümüze kadar daha çok gelinlik olarak giyilmiş, ağırlıklı kadife kumaştan, sim sarma işleme tekniğiyle süslenmiş olan bindallılar, çok değişik formlarda karşımıza çıkar. Üç etek, iki etek, tek parça elbise, şalvarlı takım formları, salta adı verilen kısa yada dize kadar uzanan bir ceketle giyilebilmektedir. İşlemelerinde düzenli, düzensiz çiçek demetlerinin, fiyonk ve kıvrımlı dal motiflerinin kullanılması bindallı olarak tanımlanmalarında önemli bir faktör olmuştur.⁵⁰ Müzede sergilenen bindallı gelinliğin model özelliği ile ilgili detaylı bilgi kataloglama bölümünde verilmiştir.

1.3.2.1.2. Şalvar ve Üst Giysi Takım:

Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde 3 adet şalvar ve üst giysi takımı sergilenmektedir. Şalvar ve üstü gündelik bir giysi, olup basit, rahat ve sadedir. İncelenen takım giysiler çitari kumaştan(İpekle karışık pamuk ipliği ile dokunmuş, pembe, sarı, kırmızı çubuklu desenli kumaş çeşididir.)dır, yaka, kol ağzları, şalvarın yan kısımları klaptan ile işlenmiştir. Envanter numarası 7 olan takımda pembe renk, diğer iki takımda sarı renk hakimdir.

⁴⁹ Sarıoğlu M.A., 2006, **a.g.e.**,155 s.

⁵⁰ Gülseren Özel, Neslihan Yaşar; **Bergama Müzesi'nde Bulunan Bindallı(Harbalı) Geleneksel Giysilerin Türk Kültürü İçinde Değerlendirilmesi**, II. Uluslar arası Türk Dünyası Kültür Kongresi, İzmir,2010.

1.3.2.1.3. Libadeler

Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde 2 adet libade sergilenmektedir. Bu giysi bele kadar inen, önü açık, kollarında yırtmaç olan, yaka kol kenarları, ön ve arka beden sırma veya sim işlemeli bir tür cekettir. Üç etek üzerine giyilir. İncelenen libadelerde esas kumaş mor kadifedir ve astarı bordo renklidir. Yakalar küçük, dik yakalıdır. Yaka, kol kenarları, ön ve arka yüzü sarı sim kordon işlemelidir. Bu işlemler ön kısımda daha yoğun kullanılmıştır.

1.3.2.1.4. Efe Giysileri

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde 4 adet efe giysisi sergilenmektedir. İncelenen efe kıyafetlerinden mankene giydirilmeden vitrinde sergilenen efe kıyafeti Bergama yöresi efelerinden olan Tuzcu Efe'nin Kurtuluş Savaşı sırasında giymiş olduğu Osmanlı Dönemine aittir. İncelenen diğer üç efe kıyafeti ise günümüzde Tuzcu Efe'nin kıyafeti ile aynı özellikleri gösterirler. Mankenlere giydirilmiş olarak sergilenmektedir.

Efelerin kullandığı giysiler şunlardır: Börk, boza, boşu, oyalı yemeni, ten gömleği, zıbın veya mintan, camadan, cepken, potur, (dış donu) kuşak, dimiden, aba, kepenek, tozluk, çizme, başlık (oyalı fes). Efeler son derece ilginç giysi ve aksesuarlara sahiptirler. Bu giysiler günümüzde folklorik amaçlarla kullanılmaktadır.

Baş kısmında fes, üzerine oyalı bir yemeni sarılır. Sırta, işlemeli cepken içine yakasız gömlek giyilir. Cepken üzerine lacivert mavi veya siyah renkte camadan (bir çeşit cepken) ve onun üzerinde sallama giyilir. Sallama bir çeşit cepken olup kol kısmı giyilmez. Alt kısma ağı bol, dizlere kadar inen bir çeşit don giyilir. Üzeri işli olan don bele uçkurla bağlanır. Bel kısmında Trablus kuşak, onun üzerine de silahlık kuşanılmıştır. Silahlık geniş deriden olup beş gözlüdür. Bu göz denilen küçük ceplere, tütün, kav, para, saat keseleri, tabanca gibi malzemeler konur. Silahlığın etrafını renkli yünden dokunmuş bir kolon sarmakta ve kenarları işlemeli çevreler sarkıtılarak takılır.

Katıklık (kütük): Fişeklik amacıyla kullanılır. İki veya üç gümüş kutu olur silahlık üstüne kuşanılır. Hamaylı gümüşten küçük kutu olup kayışla sağ koltuk altına sarılır. Mektup ve haberleşme bilgileri burada muhafaza edilir. Pazubent (Pazbant); Gümüşten olup üç-beş parça halinde kol pazusuna takılan aksesuardır. Sağ pazıya takılır. Diz kısmında üzeri işlemeleri diz kapağında ayak bileğine kadar tozluk yer alır. Ayakkabı olarak sahtiyandan yapılmış ayakkabı veya çarık bezinden yapılma çizme giyilmektedir.⁵¹

Müzedede camlı vitrinde sergilenen Tuzcu Efe giysisinin sahibi, Bergama'nın tanınmış efelerinden olan, Tuzcu sanı ile anılan Mustafa Efe, cahil olmakla birlikte mangal yürekli bir adamdı. Cahildi ama, zeki ve iradesi güçlü, vatan sevgisiyle dolu ve Ege'nin hamuru-çamuru onu yiğitlikte eşsiz kılmıştı. Tuzcu Efe, Yüzbaşı Kemal'i bir taraftan çeçen Hamit'in bir taraftan düşman süvarilerinin elinden kurtarmak için uğramış ve hatta kaçırmıştır. Tuzcu Mustafa Efe, 30 kişiden oluşan müfrezesi ile Değirmen tepe, Çerkezköy, Kocaömerli, Kınık cephelerinde başarıyla savaşmış ve halkımızı Yunan baskısından korumuştur. 14 Nisan 1935'te ölmüştür.⁵²

1.3.2.1.5. Başlıklar ve Baş Süslemeleri

Giyim kuşam içinde yer alan, gelinlikleri tamamlayan başlıklar ve baş süslemeleri Türk kültürü içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde sergilenen başlıklar (hotoz) 4 adettir. İncelenen başlıklarda süsleme unsuru olarak, inci taklidi boncuk, pul, gelin teli, mangır(madeni para), üçgen muska şeklinde nazarlık kullanıldığı görülmektedir. Başlıklarda pembe, mavi, sarı, beyaz, krem rengi, yeşil, siyah, turuncu renkler kullanılmıştır.

Yaşamın geçiş dönemleri olan; doğum, yaşam(evlilik), ölüm; giyim kuşam, başlık, aksesuar ve takılarda ifade bulur. Başlığından, ayak giyimine kadar giyim-kuşamda kullanılan her parça bir bütünlük gösterir. Evlilik törenleri nedeniyle

⁵¹ Sarıoğlu, M. A., 2006, a.g.e., 159 s.

⁵² Eyüp Eriş; **Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi**, Bergama Ticaret Odası Kültür Yayınları, 2003, 124 s.

hazırlanan kadın başlıkları, diğer günlerde kullanılan başlıklardan ayrıdır. Evlilik bu nedenle önem taşıyan bir gelenektir.⁵³

Yuntdağı bölgesinde baş düzenlemesi; nişan başında al bezin üzerine yapılan yüksekçe başa, horoz tüyleri ve mevsimlik kır çiçekleri konulur. Saçlar on belik örülür, boncuk ve gelin teliyle süslenir. Kırpma saç, yörede gelin olacak kıza kesilir. Gelin başında kullanılacak olan tepelik ve alınlığın aynı malzemeden yapılmasına özen gösterilir. Bunların üzerine “bağlancek” bağlanır. En üste yine al bez örtülür. Bir başka gelin başında aynı bölgede bulunan Pelitalan köyünde görülür. Burada, gelin başına bağlancek bağlanır, alna desenli pullu “çatki” bir tutam gelin teliyle beraber dolanır. Boncuklu tozak çatkiya takılır. Arkada, üzeri dore kağıt parçalı al bez, öne ise pullu albez duvak olarak kullanılır. Gelin evden çıkacağı zaman tepesine bir sahan konulur, pullu albez bunun üstüne atılır. Zıt renkte bir başka yazma ile bağlanır. En üstte horoz tüyleri ve kır çiçekleri takılır. Tepeliğin ön kısmına bir yada birkaç ayna yerleştirilir. Ayna gelini nazardan korumak için takılır.⁵⁴

Tahtacı Türkmen gelin baş bağlamasını iki kadın yapar. Önce altın “koşarlı” (paralı) “terlik” giydirilir, sonra iç yırtma adı verilen tülbent bağlanır. Keten kulak, üçgen biçimli ve beyaz pamuklu el dokumasından bir tür başörtüsüdür. ‘keten’ in arkada kalan ucuna mavi ve kırmızı çuhalarla geometrik desenler applike edilmiştir. Bunların üzerinde pul, boncuk işlemler vardır. Madeni paralar sıralanır, keten kulağı inançlara göre süslenir. Bölgelere göre keten kulakları farklılıklar gösterir. Hepsi aynı amaçla yapılmışlardır ve gelinin ilk kadınlık gününden itibaren kullanılır.⁵⁵

Boncukla yapılmış aksesuarlarda boncuğun malzeme olarak sembolizmi eski Türklerde önemli bir yere sahiptir. Boncuk koruyucu, tılsımlı bir malzeme olarak görülmüş hayvan, hane ve insan için yapılan pek çok aksesuarlarda boncuk kullanılmıştır.⁵⁶ Mercan, mavi, tersimat ve özellikle göz boncuğu uğur getireceği

⁵³ Yüksel Şahin; **Anadolu Kadın Başlıkları**, Yeni Türkiye Yayınları Ankara , 2002 ,.364 s.

⁵⁴ Yüksel Şahin; **Manisa’ da Geleneksel Kadın Başlıkları**, Standart Dergisi, Türk Standartları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1993, 36 s.

⁵⁵ Aşkın T., 1999, a.g.e.,33,34.s.

⁵⁶ Burhan Oğuz; **Türkiye Halkının Kültür Kökenleri – 2**, Doğu- Batı Yayınları, İstanbul, 1982, 713, 791 s.

inancıyla kullanılır. Başlıklarda kullanılan takıların ve aksesuarların malzemeleri çok değişik olabilir. Burada önemli olan maddi değerinden çok taşıdığı anlam ve gelenekteki önemidir.⁵⁷

1.3.2.1.6. Çevreler

Giyim kuşamı tamamlayan önemli bir unsur da çevrelerdir. Motif ve kenar süsleme tekniği bakımından çok zengin olan ve 19. yüzyıl'dan sonra hanımların baş örtüsü olarak kullandığı işlemeli tekstillerdir. Nişan, düğün gibi önemli günlerde kadınlar tarafından uçkura tutturularak da kullanılmıştır.

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde 3 adet çevre sergilenmektedir. Çevreler Osmanlı Dönemi'ne aittir. Kumaş türü olarak, keten kullanılmıştır. İncelenen 3 adet çevrenin motiflerinin tamamı sarı sim işlidir. Çevrelerin hepsinde dal ve yapraklardan oluşan bordür mevcuttur. Ana motifler ise çevrelerin dört köşesine işlenmiştir. Ana motifler bitkisel bezeme olan çiçek motiflerinden oluşmaktadır.

1.3.2.1.7. Uçkurlar

Geleneksel yaşamda kullanımı gerekli olan bir aksesuardır. Uçkur, şalvar giysisini kalça hizasında vücudu sıkı sıkıya bağlamada kullanılır. Bir çeşit kemer gibidir. Uçkurun yapımında kullanılan kumaşlar, baş örtüsü kumaşlarına göre daha sıkı ve kalındır. Pamuk, ipek gibi hammaddelerden dokunmuş kumaşlar, çeşitli işleme ve süsleme teknikleri ile desenlendirilirler.⁵⁸

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde 14 adet uçkur sergilenmektedir ve Osmanlı dönemine aittirler. 11 adet uçkurun keten kumaştan, 3

⁵⁷ Sühendan Özay; **Uygar Batı, Büyülü Doğu**, Art – Decor Dergisi , sayı 6, 1999 , İstanbul, 114s.

⁵⁸ Şerife Sezgin; **Geleneksel Yeşilyurt Dokumalarının Günümüz Koşullarında ve Anlayışında Yeniden Değerlendirilmesi**, Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri, Hagem Yayınları 237, Ankara, 1997, 254 s.

adet uçkurun ise (274, 287,263 envanter nolu uçkurlar) pamuklu kumaştan olduğu gözlemlenmiştir. Uçkurların tamamı dikdörtgen formdadır ve ana motif olarak genellikle bitkisel bezeme olan çiçek motifi kullanılmıştır.

1.3.2.2. Keseler

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde 24 adet para, saat, tütün, mühür keseleri teşhir salonunda sergilenmektedir. İncelenen bu keseler 2 adet tütün kesesi, 16 adet para kesesi, 5 adet mühür kesesi, 1 adet saat kesesidir. Saat kesesi oval, para keseleri üçgen, tütün keseleri dikdörtgen formdadır. Kullanılan malzeme olarak, ipek, kadife, ip örgü, tığ oyası, saten kumaş gözlemlenmiştir. Üstlerinde genellikle çiçek ve meyve gibi doğadan alınan ve stilize edilen öğeler kullanılmıştır.

Kese “cepte taşınan, içine para gibi küçük şeyler konulan, ağzına geçirilen iplerin büzülmesiyle kapanan küçük kumaş yada örme torbası” olarak tanımlanmaktadır. İçinde çeşitli malzemeler taşımak üzere kullanılan keseler, kumaştan, deriden veya meşinden yapılır ve ya ibrişim, yün gibi malzemelerden örülür. Açık olan ağzı büzmek amacıyla bir kaytan yada kordon geçirilir. Bunun iki ucunda birer püskül olur. Bazen bu püsküle kordonun sıyrılıp çıkmaması için birer boncuk geçirilir. Püskül yerine iğne oyası çiçeklerin kullanıldı da görülmektedir. İçinde muhafaza edilen, eşya ile gördükleri işin adını taşırlar. Para, cüz, kaşık, tarak, hamam, tütün keseleri gibi.⁵⁹

Kenan Özbel keseleri; giyimle ilgili üstte taşınan keseler, kitaba ve yazı yazmaya mahsus araçların içinde muhafaza edildiği keseler, mutfak malzemeleriyle, yemek yemeye yarayan araçların içinde muhafaza edildiği keseler, temizlik işlerinde kullanılan keseler, harp malzemeleriyle diğer bazı eşyaların içinde muhafaza edildiği keseler olmak üzere kullanıldıkları yerlere göre beş grupta toplamaktadır.

⁵⁹Candan Ülkü; **Silfke Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Saat, Para ve Tütün Keselerinden Bazı Örnekler**, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Uluslar arası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 16-18 Kasım, Cilt: 2, İzmir, 2006, 654.s.

Keseler tezgaha gereksinim duyulmadan, iğne, tığ ve mekik gibi araçlarla da yapılabilir. Örgü keselerde kullanılan ince iplikler ipek, pamuk, sim, sırma ve keten cinsinde olabilir. Örgü keselerden başka boncuk işi, kumaş üzerine işleme ve meşin keseler de yapılmıştır.

Ceket ve bel kuşağı içinde kullanıldığında keseler küçük boyutlarda ve oval, yuvarlak, beşgen, altıgen gibi değişik biçimlerde dir.⁶⁰

Aslında kullanılacakları amaca göre biçimlenmişlerdir. Saat keseleri oval veya yuvarlak, para keseleri üçgen veya kandil, tütün keseleri dikdörtgen biçimindedir.⁶¹

Bir para kesesi üç bölümden oluşmaktadır; En alt kısım “dip”, orta kısım “göbek” ve üst kısım “kuşak” adını almaktadır.⁶² En alt kısma bir ad verilmemiştir. Yalnızca burada yer alan motif adlandırılmıştır.

Üstlerinde genellikle yaprak, çiçek ve meyve gibi doğadan alınan ve stilize edilen öğeler kullanılmıştır. Bitkisel öğelerin yanı sıra geometrik düzenlemeler ve yazı da yer almıştır. Çarşı ve evler keselerin başlıca üretim merkezleridir. İkisi arasında teknik, zevk ve malzeme farkı olduğunu Özbel belirtmektedir. Eskiden Anadolu’da para, tütün ve saat keseleri bir takım halinde çeyizlerde yer almıştır.

1.3.2.3. Havlu ve Peşkirler

Geleneksel tekstiller içinde yer alan havlu ve peşkirlerden Müzede, 3 adet hamam havlusunu, 6 adet peşkir olacak şekilde sergileme yapılmıştır. İncelenen 3 adet hamam havlusundan ikisi pamuklu kumaştan, 1178 envanter nolu hamam havlusunun ise ipekli kumaş olduğu gözlemlenmiştir. Tamamı dikdörtgen formda olan hamam havlularının uçları saçaklı, tel ve sim işlemelidir.

⁶⁰ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, **Kese**, Yem Yayın,1997, II. Cilt, İstanbul, 1000 s.

⁶¹ Tevhide Özbağı, P. Kayadibi; **Osmanlı Para Keseleri Üzerine**, IV, Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler, İstanbul, Eyüp Belediyesi, 2000, 54 s.

⁶² Özbağı T., P. Kayadibi, 2000, **a.g.e.**, 57 s .

İncelenen beş adet peşkirin pamuklu kumaştan, 1147 envanter nolu peşkirin ise ipekli kumaştan olduğu gözlemlenmiştir. Peşkirlerin tamamı dikdörtgen formdadır. Motif olarak genellikle bitkisel bezeme olan çiçek motifi, nesnel bezeme olarak saksı ve tekne motifi kullanılmıştır.

İlk peşkir kelimesine Anadolu Selçuklu Dönemi kaynaklarında rastlanmaktadır⁶³. O dönemden bugüne özellikle Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde önemli bir yere sahip olan peşkirlerin, çeşitli kaynaklardaki tanımları ve kullanım alanı özellikleri şu şekildedir:

Peşkir, elleri, yüzü yıkadıktan sonra kurulamak için hazırlanmış, iki dar ucu bordürle bezenmiş, keten ya da pamuklu dokumadan yapılmış, dikdörtgen örtüler veya aynı zamanda peçete gibi dize örterek de kullanıldığı bilinmektedir⁶⁴.

Saçaklı türleri de bulunan peşkirler, sırma, renkli ibrişim ve ipliklerle gergeflerde işlenmiştir. Topkapı Sarayı'nda örnekleri bulunan "saray peşkirleri" daha çok süslüdür. Peşkir el yıkandıktan, abdest aldıktan sonra eli yüzü kurulamak için kullanıldığı gibi, yer sofrasına bağdaş kurup oturduktan sonra, sofrada toplu veya tek tek peçete olarak da kullanılmıştır.⁶⁵

Avrupalı gezginlerin, Anadolu'ya yaptıkları seyahatlerde gözlemlerini kaleme alarak oluşturdukları gezi notlarında ayrıca Osmanlı Dönemi kaynaklarında peşkirlerin kullanım alanı özelliklerinden bahsedilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan bugüne ulaşan peşkirlerin ve kullanımları ile ilgili bilgilerin doğrultusunda işlemeli peşkirlerin, o dönemde sofrada adet ve geleneklerinde çok işlevsel bir önemi olduğunu öğrenilmektedir. Bugün teknolojinin getirdiği hızlı yaşam gerekliliği sonucu, işlemeli peşkir yerini, el havlusuna veya kağıt peçetelere bırakmıştır.⁶⁶

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Farsça' dan geçen bir kelime olan peşkir; öne tutulan havlu anlamını taşır. Piş; ön ve gir; tutulan, anlamlarını taşıyan iki

⁶³ H.Örcün Barışta; **Selçuklu Dönemi İşlemeleri Üzerine**, IV. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, Konya, S.Ü, Selçuklu Araştırmaları Merkezi, 1995, s.158

⁶⁴ H.Örcün Barışta; **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Ankara, 1999, s.222.

⁶⁵ Mehmet Önder; **Peşkir**, Antika ve Eski Eserler Kılavuzu, Ankara, 1995, 158

⁶⁶ Gülizar Altun; **Konya İli Antikacılarında Bulunan Hesap İğne Tekniği İle Uygulanmış Peşkirler**, Konya Kitabı VII. Özel Sayı, Konya, Konya Ticaret Odası, 2004, s.525.

heceden oluşmaktadır.⁶⁷ Özellikle Osmanlı döneminde, düğünlere davet amacı ile gönderilen, düğünlerde emeği geçen kişilere hediye, okçuluk yarışmalarında ödül olarak verilen peşkirler gelin odalarının, sünnet yataklarının yemek ve kahve ikramlarının vazgeçilmez süsü olmuştur.⁶⁸

Osmanlı döneminde önceleri yalnızca kurulanmak gibi temel işlevi yerine getirmesi amacıyla kullanılan havlular zamanla çeyizlerde, gelin hamamlarında ve hamam eğlencelerinde günümüze kadar kullanılagelmiş tekstil ürünüdür.

1.3.2.4. Halı ve Düz Dokumalar

Kültürümüzün maddi ürünleri içerisinde yer alan halı ve düz dokumalardan Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde teşhir salonunda, 18.-20. yüzyıllara(Osmanlı Dönemi) tarihlendirilen 21 adet geç dönem Bergama halıları, seccadeleri, kilimleri, torba ve heybeleri yer almaktadır. Bu dokumalar, Bergama Yöresinde günümüze ulaşabilmiş halı üretim merkezlerinin isimlerine göre tasnif edilmiştir. Yağcıbedir, Yuntdağ, Kozak Yörelerine ait, 5 adet halı, 4 adet kilim ve 9 adet seccade, çerçeveye dikilmiş şekilde duvara asılarak teşhir edilmektedir. Dokumalarda kullanılmış ipliklerin tümü doğal boyama tekniğiyle renklendirilmiştir. 2 adet torba Efe giysilerinin bulunduğu odada, duvara asılı olarak sergilenirken, 1 adet çuval da mutfak düzenlemesinde, yerde duvara dayanmış olarak sergilenmektedir.

Torbalar tek gözlüdür ve sap kısmı ipliklerden örülerek oluşturulmuştur. Torbanın ön yüzü desenli, arka yüzleri desensizdir. Motif olarak, saksı motifi ve elma motifi kullanılmıştır.

Çuvallar ise çok çeşitli amaca hizmet etmeleri dolayısıyla farklı isimler alırlar. Örneğin; sırt(esvap) çuvalı, toplu çuval, yoz çuval, un çuvalı ve alaçuvallar.

⁶⁷ Hülya Köklü; **İç Anadolu Bölgesindeki El İşlemeli Peşkirler**, Doktora Tezi,(Basılmamış) A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2004, 41 s.

⁶⁸ Sabiha Tansuğ; **Dokumannın Hası Peşkir**, Skyline Dergisi, 239, İstanbul, 2003, 86 s.

Bu çuvallar, cicim, zili, sumak ve kilim tekniklerinden birinin yada birkaçının bir arada bulunmasıyla oluşturulur.⁶⁹ 1744 envanter nolu çuval, kilim dokuma tekniğiyle oluşturulmuştur. Canlı ve zengin renklerin ön yüzünde kullanılmış oluşu, arka yüzünün renkli yollardan ibaret olması ve yan taraflarda siyah-beyaz, kıl örme şeritlerin dikilmiş olması, göçebe dönemlerinde bugün kullandığımız sandığın yerini tutan alacaçuval olarak adlandırılan gruba dahil olduğunu göstermektedir. Taşımak için iki kenarında kolonlar dikilidir. Bu kolonların uzantıları çuvalın ağzını bağlamak için kullanılır.

Halılarda kullanılan motifler, sekiz köşeli modalyon, çiçek motifleri, hayat ağacı motifi, oklar, sıçandışi, baklava motifi, zigzaglar, "Z, S" motifleri, yıldız motifi, elma motifidir.

Bergama Kozak Kıranlı, Demircili Terzihaliller köylerinde dokunan Yağcıbedir halılarında elma çiçeği, kırca elma, Hacı Hüseyin elması, şeklinde orta zemin, mihrap içi ve köşesinde, kenar suyunda yer almaktadır.⁷⁰ Oklar, dört bir yandan saldırıyı, tatlı elma, güzellik ve tatlılığı, ekşi elma kırgınlık ve burukluğu, yıldız oba beyinin oğlunu temsil etmektedir.⁷¹

1.3.2.5. Tezgahlar

Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde sergilenen, geleneksel tekstillerin oluşturulmasında kullanılmış olan iki adet tezgahtan biri halı, diğeri bez dokuma tezgahıdır. Her iki tezgah da ahşaptan yapılmıştır. Bez dokuma tezgahının çözme ipi, çözgü tarağı, yarım bırakılmış dokuma, tezgah ipi, çıkırık, gergi gibi parçalardan oluştuğu gözlemlenmiştir.

⁶⁹ Nuray Yılmaz, Ayşegül Koyuncu; **Yörük Yaşam Biçiminin Geleneksel Dokumalara Yansıması**, 10. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, İzmir, 19-20 Kasım 2009, 387.s.

⁷⁰ Öznur Aydın; **Elma (Almıla) Elma Motifinin Halı-Kilim Dokumaları ve Kalıp Yazma Örneklerindeki Kullanımı**, Antalya, Akdeniz-Sanat Dergisi, 2009, s, 22

⁷¹ Necati Karaçoban; **Günümüze Değin Bergama Sergeni**, Bergama Kültür Sanat Vakfı Yayını, 11,İzmir, 2002, 91. s.

Tarih öncesi çağlardan beri insanoğlunun elinde bulunan materyali ya da daha doğru deyişle hammaddeyi işleme için gereken ilk araç dokuma tezgahı olmuştur. Ondan önce kullandıkları araçlar ise kendi parmaklarıdır ve dokuma işlemini ellerindeki malzemeyi parmaklarıyla birbiri arasına geçirerek yapmışlardır. Tarihçiler ve antropologlar birbirinden uzak coğrafyalar, farklı kültürler ve farklı dönemlerde tezgah biçimlerinin gelişmesinin o koşulların yarattığı özel durumlardan ortaya çıktığına inanmaktadırlar.⁷²

Halı tezgahıyla birlikte kirkit, halı makası, yün tarağı, makara ve yarım bırakılmış dokuma halı sergilenmektedir. Bergama yöresinde halılar dik, yatık veya duvara dayalı tezgahlarda dokunur. Konar göçer yaşamda daha çok basit, küçük tezgahlar kullanılmıştır. Yerleşik düzendeki dokuyucular daha büyük tezgahlar kullanmışlardır. Halı dokumasında kullanılan aletler; tarak, ölçekli makas, varangeledir.

1.3.2.6. Diğer(Çorap, Baş Örtüsü, Bindallı Entari, Entari-Ceket Takım, Üçetek, Yastık Örtüsü)

Çorap: Sadece el örgüsü çorapların giyildiği devirde çoraplar üzerinde güzel örgü ve nakışlar taşınmıştır. Bu nakışların hem şekilleri hem de kullanılan renklerin cazip ahengi çoraplar için sanat eseri hükmünü verdirir.⁷³

Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde 1 adet el örgüsü çorap sergilenmektedir. Mankenlerde çoraba rastlanmamıştır. İncelenen çorap farklı renklerde yün ipliklerle örülmüştür. Üzerine uygulanmış olan motifler yıldız ve çiçek şeklindedir. Parmak uçlarında birer adet püskülü vardır.

⁷² Nuray Yılmaz, Esra K. Özdemir; **Farklı Kültürlerde Ortak Bir Dokuma Aracı: Bel Tezgahı**, D.E.Ü. Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, Bildiriler; Cilt 2, İzmir, 16-18 Kasım 2006, 451 s

⁷³ Reşat E. Koçu; **Türk Giyim Kuşam Ve Süsleme Sözlüğü**, Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara, 1969, 79 s.

Baş Örtüsü: Baş örtüsü geleneksel Türk kadınının en önemli giysi aksesuarı olmuştur. Namaz örtüsü, mevlüd örtüsü, gelin örtüsü gibi önemli başörtü örnekleri vardır. Bergama yöresinde baş örtülerinin kenarlarını süslemek amacıyla mekik oyası, boncuk oyası, tığ oyası ve genellikle iğne oyaları yapılmaktadır. Kozak yöresinin iğne oyaları çok ünlüdür. Gelin olacak kızların çeyiz sandıklarında elliye yakın çeşitli renk ve motifte iğne oyası bulunur. Bergama Arkeoloji Müzesi Etnografya Bölümü'nde sergilenen tekstiller arasında incelenen 1 adet baş örtüsü, ince pamuk dokumadır. Siyah renkli ve kenarları iğne oyalıdır.

Bindallı Entari: Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde 1 adet atlas kumaştan bindallı entari sergilenmektedir. Bindallı entari düğün, nişan gibi özel günlerde giyilmek için hazırlanan bir giysi türüdür. İncelenen bindallı entari pembe renkli atlas kumaştan olup üzeri sırma ve sim işlidir. İşlemeler kolağzı, etek ve yakada yoğunlaşmıştır. Motif olarak stilize edilmiş dal ve çiçek demetleri görülmektedir. Bel kısmı iki tokalı kemerle bele oturtulmuştur. Bergama Yöresinde harbalı olarak da adlandırılan bindallı, büyük nişanda oğlan evi tarafından diktirilip, kız evinden gönderilir. Ayrıca hatim duası ve kına gecelerinde günümüzde de kullanımı devam etmektedir.

Enrari-Ceket Takım: Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde 1 adet entari-ceket takım sergilenmektedir. Mavi renkli, kendinden desenli dokuma kumaştan oluşturulmuş, özel günlerde giyilmiş giysidir. Entari pilelerle bele oturtulmuş, ceket bele oturtulmamıştır.

Yöresel araştırmalarda bulunmuş yazar Turgut Aşkın Eski Halk Giysileri Takılar, İnanışlar isimli kitabında şöyle bahseder;

“Bergama yöresinde, şıptelli, çiftlik sattıran, tokalı, desenli canfes gibi adlarla anılan bu giysi genellikle kırmızı, pembe, mavi, gülkurusu renklerde, yüzü parlak ve desenli, tersi mat görünümlü bir kumaştan yapılmıştır. Genellikle evli ve yaşlılar tarafından giyilen bu tür giysiler “oda içi giysisi” olarak adlandırılır ve oğlan evinin gönderdiği bir hediye olarak bilinir. Başta oyalı yazma, ayakta taka kumaşından yapılmış terlik ile birlikte kullanılır.”

Üçetek: Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde 1 adet üçetek sergilenmektedir. Mor, sarı, kırmızı çizgili kumaştan olan giysi, iki tokalı kemerle bele oturtulmuştur. Üçetek, içindeki şalvar ile takımdır. Şalvar mor zemin üzerine beyaz çizgili desenden oluşmuş, yaka ve şalvarın yanları siyah klaptan işlenmiştir.

Yastık Örtüsü: Bergama Arkeoloji Müzesi, Etnografya Bölümü'nde teşhirde bulunan diğer örtüler içinde Maraş işi yastık örtüsü de bulunmaktadır. Maraş işi tekniği 16. yüzyılda ülkemize Arap Yarımadası'ndan geçmiştir. O tarihten beri geliştirilerek milli işimiz haline gelmiştir. 18. yüzyılda silah kılıflarında, palaskalarda, kemer ve erkek yeleklerinde görülür. Zamanla halk tarafından öğrenilmiş, genç kızların çeyizlerinde Maraş işinden yastık örtüleri hazırlanmıştır. Maraş işi tekniğinde; sim sırma tek yüzlü bir işlemedir. Desenin altı kabartılıp, yedi kat sırma desen üzerinden atlatılarak kenarlardan iplik ile karşılıklı tutturulur.⁷⁴

⁷⁴ Geniş bilgi için bakınız; H.Örcün Barışta; **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Ankara, 1999, 204 s.

2. BÖLÜM

BERGAMA ARKEOLOJİ MÜZESİ ETNOGRAFYA BÖLÜMÜ'NDE SERGİLENEN GELENEKSEL TEKSTİLLERİN KATALOGLANMASI

2.1. Gelinlikler

Fotoğraf: 13

Cinsi: Türkmen Gelin Giysisi

Al Duvak Envanter No: 90

Tomaka Envanter No: 89

Alın Çekisi Envanter No: 86

Şalvar Envanter No: 99

Dış Gömlek Envanter No: 101

İç Gömlek Envanter No:100

Cepken Envanter No: 91

Üç Etek Envanter No: 92

Önlük Envanter No: 98

Tokalı Kemer Envanter No: 94-95.

Kızlık Kemer Envanter No: 87

Kolyeler Envanter No: 105-104-103-106.

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: -

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma- Bağış

Renk: Beyaz, yeşil, mavi, kırmızı, sarı, turuncu, mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri Ve Süsleme Teknikleri: Başında; kenarları püsküllü, beyaz keten örtü başa bağlanmıştır. Bu örtünün üstüne gümüştan yapılmış, tomaka takılıdır. Tomakanın ön ve yan tarafında zincir ve çingillar anlı süslemektedir. Tomakayı çene altından bağlayan çene bağının üstünde oniki madeni düğme vardır. Alduvak üzerine tel kırma⁷⁵ tekniği uygulanmıştır. Cepken, mavi kadife kumaş üzerine sim işleme yapılmıştır. Kenar temizlemesi sim kordon ile yapılmıştır. Üç etek; astarlı olarak hazırlanmış, elde düz dikiş ile dikilmiştir. İç gömlek; yivli dikiş ile dikilmiştir. İç gömleğin yakası göğse kadar açıktır. Yanlarında peşler(ilave parçalar) vardır. Gömleğin arka tarafı ön tarafına nazaran uzundur ve beyaz renklidir. Ön kısımlarına tamamen pul boncukla işleme yapılmıştır. Kenarlardan ponpon püsküller sarkıtılmıştır. Üç eteğin önünde peşkir bulunmaktadır. Önlüğün üstünde çapraz şekillerin yanlarına sıra sıra para işlenmiştir. Önlük astarlı olarak düz dikiş tekniği ile dikilmiştir. Gelinlikte kırmızı ve yeşil renkler hakimdir. Belinde iki tokalı kemer bulunmaktadır.

⁷⁵ **Tel Kırma Tekniği:** Motifleri süslemek, zenginleştirmek için kullanılan bir iğne ile işleme tekniğidir. 16.- 17. yüzyıllar içinde altın ve gümüş tel kullanılmış daha sonraları bakır tel bu tekniğe girmiştir. Geniş bilgi için bakınız.; H.Örcün Barışta; **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Ankara, 1999,Kültür Bakanlığı Yayınları, 2342,s.229

Fotoğraf: 14

Cinsi: Yörük Gelin Giysisi

Hotoz: Envanter No: 16

Al Duvak (Krep) Envanter No: 19

Gömlek Envanter No: 363

Şalvar Envanter No: 24

Cepken Envanter No: 21

Entari Envanter No: 22

Üç Etek Envanter No: 1466

Tokalı Kemer Envanter No: 27

Püsküllü Kuşak Envanter No: 28

Kolyeler Envanter No: 25-26.

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: -

Ölçü : -Üç Etek: 149*152

Müze Geliş Şekli: Satın Alama- Bağış

Renk: Beyaz, pembe, kırmızı, sarı, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri Ve Süsleme Teknikleri: Başa hotoz denen başlık takılmıştır. Sarı renkteki oyali yazma ile çene altından başa bağlanmıştır. Başlığın alın kısmında iki sıra altı dizisi bulunur. İki kenarında çilkım denilen gümüş takılar bulunmaktadır. Başlık üzerinde al duvak örtülüdür. Cepken ve içgömleğin dikim şekli yivli dediğimiz iki dikişle çalışılmıştır. Önce yüzünden sonra içinden tekrar dikilir. Bu şekilde temiz hazırlanmıştır. Gelinlik astarlı çalışılmıştır. Şalvar ve cepken çitari kumaşlandır ve iç gömleği beyazdır. Şalvarın boyu uzundur. Bol ve dökümlü kısmı dize kadardır. İç gömleği uzun değildir. Kolları sokma kol, kare kesimdir. Gelinin boynunda gerdanlık takı bulunmaktadır. Gelinin beline (tombak) tokalı kemer takılmıştır. Bu kemerin altında ikinci bir kuşak daha vardır. Gelin sarı çizme giymiştir. Çizme kösele tabanlıdır ve uç kısmı yukarı doğru kalkıktır.

Fotoğraf: 15

Cinsi: Çepni Gelin Giysisi

Al Duvak Envanter No: 63

Şalvar Envanter No: 76

Cepken Envanter No: 75

Libade Envanter No: 1200

Önlük Envanter No: 70

Tokalı Kemer Envanter No: 67-68

Çilhaklı Kuşak Envanter No: 71

Kolyeler Envanter No: 78-80

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: -

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alama ve Bağış.

Renk: Kırmızı, sarı, beyaz, mor, turuncu, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müze Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri Ve Süsleme Teknikleri: Gelinin başındaki al duvakta tel kırma tekniği kullanılmıştır. Kırmızı duvağın altında sarı renkli ipekli kumaş, çene altından başa bağlanmıştır. Gelini alında, Türkmen gelininden farklı olarak daha gösterişli, yedi renkli çeki ile yapılmış taç vardır. İç gömlek yivli dikiş ile dikilmiştir. Üç eteğin üstüne önlük bağlanmıştır ve düz dikişle astarlanarak dikilmiştir. Yarısı boyuna çizgili, yarısı baklava desenli kumaştan önlük, bordo, pembe ve yeşil renklerde dir. Gelinin belinde iki tokalı gümüş kemer bulunmaktadır. Kemerin altında yedi ayrı renkli yün iplikten örölmüş kuşak bulunmaktadır. Uçlarında kendi ipinden yapılmış püsküller vardır. Boynunda yeşil boncuktan yapılmış küçük ve çitlenbik ağacı özünden yapılmış üçgen ağaç parçalarından oluşturulmuş uzun kolyeler takmaktadır. Uzun kolyenin ucunda muska vardır. Gelinin ayağında sarı çizme vardır. Çizmenin burnu yukarı doğru kıvrıktır. Çizmenin boyun kısmına taka kumaşı geçirilmiştir.

Fotoğraf: 16

Cinsi: Kadife Bindallı Entari

Envanter No: 1720

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 19/05/1975

Ölçü : Boy: 140, Kol Boyu: 45

Müzeye Geliş Şekli:

Renk: Kırmızı, sarı.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri Ve Süsleme Teknikleri: Gelinlik olarak giyilmiş olan bindallı entari, “V” yakalıdır, yaka kenarları ve etek uçlarına dantel dikilmiştir. Pamuklu kumaşla astarlanmıştır. Kırmızı kadife üzerine sarı sim işlidir. İşlemeler çiçek ve kıvrımlı dalların dival işi tekniği ile oluşmuştur. Ön ve arka beden aynı desen ve teknikte işlenmiştir. Başındaki al duvak tel kırma tekniği ile işlidir. Entarinin altına şalvar giyilmemektedir.

2.2. Şalvar ve Üst Takımlar

Fotoğraf: 17

Cinsi: Şalvar ve üstü

Envanter No: 7

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 20.11.1956

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, beyaz, siyah, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Çitari⁷⁶ kumaştan pembe beyaz çizgilidir. Yakası ve kol ağızları siyah sarı klaptanla işlenmiştir. Şalvarın beli lastiklidir. Üst giysi bele yan

⁷⁶ **Çitari Kumaş;** İpekle karışık pamuk ipliği ile dokunmuş, pembe, sarı, kırmızı renklerde çubuklu bir kumaş çeşididir. Bakınız; Reşat E. Koçu; **Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü**, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 1996, 77 s.

dikişlerden oturtulmuş, ön ortada sağ ve sol beden 10 cm üst üste binerek bir düğme ile kapatılmıştır.

Fotoğraf: 18

Cinsi: Şalvar ve üstü

Envanter No:141

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 01.02.1956

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Sarı, siyah

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Sarı çitari kumaşandır. Yakası, kol ağzı ve şalvarın yanları siyah klaptanla⁷⁷ yollar halinde bamy ve çiçek desenleri ile işlidir. Üst beden yakasızdır ve yanlarda küçük cepleri vardır.

⁷⁷ **Klaptan;** Eğirme çarkı ile sarılan sırma veya tel ile karışık pamuk iplik..

Fotoğraf: 19

Cinsi: Şalvar ve üstü

Envanter No: 1232

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 12.02.1967

Ölçü: kol: 40 beden: 50 şalvar boyu: 115 cm

Müzeye Geliş Şekli: satın alma

Renk: Sarı, beyaz, siyah

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Sarı çitari kumaştan takım giysidir. Ön beden, kol ağzları ve şalvarın yanları ince çizgi şeklinde klaptan işlidir. Üst beden yuvarlak yakalıdır.

2.3. Libadeler

Fotoğraf: 20

Cinsi: Libade

Envanter No: 1657

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 15.05.1975

Ölçü: Kol eni: 18cm, Beden Boyu : 37cm

Müze Geliş Şekli : -

Renk: Sarı, mor

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kadınlar tarafından giyilen kadife ceket şeklinde, dik yakalı, önu açık mor renkte giysinin, ön bedenine ve kol uçlarına birbirine geçmeli ve üçlü şerit halinde simli kordon iplikten kenar süsü yapılmış, ön, arka yüzüne ve kollara sarı sim ipten dairevi işleme yapılmıştır. Bu işlemler ön kısımda daha yoğun kullanılmıştır. Cepkenin iç kısmı bordo renk kumaşla astarlıdır.

Fotoğraf: 21

Cinsi: Libade

Envanter No: 1791

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 08.12.1976

Ölçü: Beden Boyu: 42 cm. Kol uzunluğu: 47 cm. Kol eni: 17 cm

Müzeye Geliş Şekli : -

Renk: Mor, sarı

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kadınlar tarafından giyilen kadife kumaştan, kısa ceket şeklindedir. Dik yakalı ve önü açıktır. Mor renkli kadife libadenin ön bedenine ve kol uçlarına birbirine geçmeli ve üçlü şerit halinde simli kordon iplikten kenar süsü yapılmıştır. Ön ve arka bedene, kollara sarı sim ipten dairevi işleme yapılmıştır. Bu işlemler ön kısımda daha yoğun kullanılmıştır. Cepkenin iç kısmı bordo renkli kumaşla astarlıdır.

2.4. Efe Giysileri

Fotoğraf: 22

Cinsi: Efe Giysisi

Siyah Yemeni Envanter No: 229

Cepken Envanter No: 230

Camadan Envanter No: 231

Sallama(Kolsuz Yelek) Envanter No: 232

Don (Cuhadan Şalvar) Envanter No: 233

Boynundaki Kefiye Envanter No: 237

Uçkur Envanter No: 246

Tozluk Envanter No: 247

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 05.09.1967

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: -

Renk: Siyah, mavi, lacivert, beyaz, pembe, sarı, turuncu.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri ve Süsleme Teknikleri: Efe giysisinin baş kısmını fes tamamlamaktadır. Fesin üstüne oyali yemeni sarılmıştır. Bedene işlemeli cepken giyilmiştir. Cepkenin içinde yakasız gömlek vardır. Cepkenin üzerine ise sallama adı verilen, kol kısmı giyilmeyen bir çeşit cepken giyilir. Alt kısımda dize kadar geniş bir don giyilir. Belinden uçkurla bağlanmıştır. Yanlarında zincir işi denilen suzeni teknik uygulanmıştır. Suzeni teknik lacivert zemin üzerine, siyah renkte uygulanmıştır. Cep kısımlarından aşağıya doğru işlidir. Bel kısmında Trablus Kuşak, onun üzerinde de silahlık kuşanılmıştır. Silahlık, geniş deriden ve beş gözlüdür. Silahlığın etrafında renkli yünden dokunmuş bir kolon sarmakta ve silahlığa kenarları işlemeli çevreler asılmaktadır. Dizden ayak bileğine uzanan üzeri işlemeli tozluklar bulunur.

Fotoğraf: 23

Cinsi: Efe Giysisi (3 Adet)

Yemeni, Cepken, Camadan, Sallama(Kolu giyilmeyen ceket), Don, (Cuhadan Şalvar),Uçkur ve Tozluğa ait envanter numaraları yoktur.

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: Osmanlı dönemine uygun olarak diktirilmiştir.

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Sergi amaçlı, sipariş verilerek diktirme.

Renk: Siyah, mavi, lacivert, beyaz, pembe, sarı, turuncu.

Dönemi: 21. yüzyıl

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Model Özellikleri Ve Süsleme Teknikleri: 3 adet efe giysisi Fotoğraf 22' de görülen Efe giysisi ile aynı model özellikleri, süsleme teknikleri ile oluşturulmuştur.

2.5. Başklklar

Fotoğraf: 24

Cinsi: Hotoz

Envanter No: 138

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Muzesi

Muzeye Geliş Tarihi: 05.09.1967

Olęu : -

Muzeye Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Mavi, sarı, beyaz.

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Ön sıra mangır, iki sıra inci taklidi boncuk işlidir. Gelinlerin başını süsleyen bir başlıktır.

Fotoğraf: 25

Cinsi: Hotoz

Envanter No: 1

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 15.11.1955

Ölçü: 8 x 14cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Turuncu, mavi, sarı

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İki sıra mangır ile inci taklidi ve boncukla işlemelidir. Süslemede kullanılan boncuklar turuncu ve mavi renklidir. Zemin turuncu renkli kumaşla kaplıdır.

Fotoğraf: 26

Cinsi: Hotoz

Envanter No: 47

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 21.03.1957

Ölçü: 15cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Sarı, beyaz, yeşil

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Aralıklı yerleştirilmiş iki sıra mangır ve iki sıra boncukla işlidir. En üstte aralıklı yerleştirilmiş dört adet mangır vardır. Hotozun en üst kısmı pullarla süslüdür. İki tarafından sarkan boncukların uçlarına mangır takılmıştır. Sol yan tarafta pullarla süslü gelin teli bulunmaktadır.

Fotoğraf: 27

Cinsi: Hotoz

Envanter No: 16

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 21.03.1957

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, mavi, sarı, beyaz, krem, yeşil, siyah

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Hotozun alt kısmı iki sıra mangır dizisi ile süslenmiştir. En üst kısmında aralıklı üç adet mangır mevcuttur. Hotozun orta kısmında krem, yeşil, siyah, renkli boncuklardan oluşturulmuş üçgen muska şeklinde nazarlık mevcuttur. Zemin pembe ve mavi renkte desenli kumaşla kaplanmıştır.

2.6. Çevreler

Fotoğraf: 28

Cinsi: Çevre

Envanter No: 1464

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 06.01.1972

Ölçü: 40 x 40cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Beyaz, sarı

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Çevre beyaz renkli, keten kumaştan, kare şeklinde oluşturulmuş, kenar kısımları ince bir şekilde katlanarak elde dikiş ile bastırılmıştır. .Kumaşın köşe kenarlarından 4 cm içeri girilerek hazırlanan bordür, bitkisel bezemeler olan çiçek ve dal motiflidir. Sarı sim ile bağlantılı sıralamalı olarak kumaşın dört köşesinin etrafı bordür ile bezenmiştir. Bordüre 2 cm mesafeli bir merkeze yönlendirilmiş olarak hazırlanan motif ise çiçek demeti şeklindedir. Çiçek demetinin ortasında büyük çiçek, etrafında daire formda küçük çiçek dalları ve yaprakları ana motifi oluşturur. Motif sarı sim işlenerek oluşturulmuştur.

Fotoğraf: 29

Cinsi: Çevre

Envanter No: 1370

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi : 24.06.1971

Ölçü: 71 x 71 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Beyaz, sarı, pembe, yeşil

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı Kare formda beyaz keten kumaşın kenar kısımları 1 cm den katlanarak elde dikiş ile bastırılmıştır. Kumaşın köşe kıvrımından sonra 3 cm içeri girilerek bordür hazırlanmış, bitkisel bezeme olan dal motifi, sarı sim ile işlenerek dört ana motifi çevrelemiştir. Bordüre 1 cm mesafeli merkeze yönlendirilmiş olarak sim işlemeli ana motif ise bitkisel bezeme olan çiçek ve yapraklardan oluşmaktadır.

Fotoğraf: 30

Cinsi: Çevre

Envanter No: 1665

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 15.05.1975

Ölçü: 34 x 34 cm

Müzeye Geliş Şekli : -

Renk: Beyaz, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kare formda beyaz keten kumaşın kenar kısımları 2,5 cm den katlanarak elde dikiş ile bastırılmıştır. Kumaşın köşe kısımlarında kenarlardan 3,5 cm içeri girilerek hazırlanan bordür, geometrik bir düzenleme içinde diagonal ve yatay hatların kesişmesi ile oluşan “V” şeklindeki bordürün dalları arasına yerleştirilen çiçek ve yaprak motiflerinden oluşturulmuştur. Bordüre 2 cm mesafeli bir merkeze yönlendirilmiş olarak hazırlanan motif ise bitkisel bezeme olan stilize edilmiş çiçek demeti şeklindedir. Keten kumaşın dört köşesindeki motiflerin tamamı sarı sim ile işlenmiştir.

2.7. Uçkurlar

Fotoğraf: 31

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 285

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 19.12.1953

Ölçü: 42 x 20 cm

Müze Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, yeşil, kırmızı, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz keten kumaştan oluşan uçkurun, kısa kenarında saçakların üzerinde düz bir şeridin paralelinde damla motifi işlenmiştir. Ana motifi bitkisel bezeme olan çiçek motifi oluşturur. Ana motif düzgün sıralamalı olarak dört kez tekrar edilmiştir. Dört bölümlü her kare içerisinde testere dişli dörder adet yaprak yer almaktadır. Çiçeklerin aralarında damla motifi sarı sim ile işlenmiştir.

Fotoğraf: 32

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 286

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 19.12.1953

Ölçü: 48 x 24 cm

Müze Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, eflatun, yeşil, sarı, mavi

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formdaki beyaz keten kumaştan uçkurun, kısa kenarında saçaklar bulunur. Bordürün üstünde ana motifi çevreleyen ve kumaşı dört eşit parçaya bölen değişik renklerde çiçek motifi işlenmiştir. Ana motif bitkisel bezeme olan çiçek motifinden oluşmaktadır. Ana motif düzgün sıralamalı olarak dört kez tekrar edilmiştir. Çiçek motifinin aralarına sarı sim ile damla motifi işlenmiştir. Kumaşın diğer yarısında motifin tamamı aynen tekrar edilmiştir.

Fotoğraf: 33

Cinsi: Uçkur

Envanter no: 278

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 19.12.1953

Ölçü: 40 x 27 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, kırmızı, sarı, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen şeklindeki beyaz keten kumaştan uçkurun, kısa kenarları saçaklıdır. Saçakların hemen üzerine, şerit ve bu şeridin altına yarım daire motifler işlenmiştir. Kumaşı boylama üç eşit parçaya bölen, sarı simden işlenmiş şerit şeklindedir. Ana motif bitkisel bir bezeme olan, bir dalın üzerinde üç çiçek ve yaprağın yerleştirildiği çiçek şeklindedir. Motif düzgün sıralamalı olarak, boyuna yönünde, üç kez tekrar edilerek yerleştirilmiştir. Ortada yeşil, kenarlarda kırmızı renk ağırlıktadır. Çiçek motifinin sağ ve soluna sarı sim ile damla motifleri işlenmiştir.

Fotoğraf: 34

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 270

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 01.02.1956

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Mavi, siyah, kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz keten kumaşın kenar kısımları ince bir şekilde kıvrılarak el dikişi ile bastırılmıştır. Kumaşın kısa kenarlarından 2 cm içeri girilerek hazırlanan bordür bitkisel bir motiftir. “S” kıvrımlarının içerisine stilize, küçük ağaç motifleri yerleştirilmiştir. Ana motif, iki dal ve bu dallar üzerinde bulunan çiçeklerden oluşur.

Fotoğraf: 35

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 291

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : -

Ölçü: 27 x 26cm(Katlı hali)

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, mavi, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen şeklindeki beyaz keten kumaşın kısa kenarından 1 cm içeriden başlayan, üçgenlerden oluşmuş bir bordür bulunur. Bordürün hemen üzerinden ana motif başlar. Bitkisel bezeme olan üç adet kavak ağacı stilize edilmiş saksı deseninin içine yerleştirilmiş şekildedir. Saksının sağ ve sol uçlarından dallar ve onlara bağlı olarak çiçek ve yapraklar çıkmaktadır.

Fotoğraf: 36

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 257

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 01.01.1956

Ölçü: -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, pembe, yeşil, mavi, turuncu

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kare formdaki beyaz keten kumaşın iki yarısında farklı desen işlenmiştir. Sol yarısında kumaşın uç kısmına köşeli dönen çizgi ve bu çizgilerin arasına sırayla pembe ve mavi renkli stilize edilmiş yaprak motifi, bağlantılı sıralı olarak yerleştirilmiştir. Bordürün hemen üzerine, düzgün sıralı yerleştirilmiş iki altta, iki üstte olacak şekilde, dört saksıda çiçek deseni yerleştirilmiştir. Aynı düzenleme araya bordür yerleştirilerek sol üst kısma aktarılmıştır. Kumaşın sağ yarısında, saksıdan çıkan iki çiçeği bulunan bir dal motifinin, düzgün sıralı tekrarından oluşur. Sağ alt kenarda ve ortada “s” şeklini andıran bordür yerleştirilmiş ve ana motiften üçer desenin yan yana geldiği dört tane sıra oluşturulmuştur.

Fotoğraf: 37

Cinsi: Uçkur

Envanter no: 276

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 15.08.1955

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, yeşil, mavi, sarı, mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Pamuklu kumaşın üzerinde ana motif boyuna yerleştirilmiş bir “S” motifinin etrafına işlenmiş çiçek, yaprak ve tomurcuklardan oluşur. Zemine ortalanmış iki adet çiçek motifinin bir yanında küçük “s” harfinin sıralanışı, diğer yanında sümbül motifi yer alır. Pembe, eflatun ve yeşil renkli çiçek motifine bağlı bitkisel bezeme olan sümbül motifi mavi renktedir. Ana motif uçkurun diğer ucunda aynen tekrarlanmıştır.

Fotoğraf: 38

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 281

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 02.09.1955

Ölçü: 38 x 24 cm (katlanmış şekilde)

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, mavi, yeşil, sarı, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Krem renkli keten kumaşta ana motif bitkisel bezeme olan çiçektir. Kısa kenarların hemen ucundan başlayan bordür üzerine, ana motif düzgün aralıklarla üç kez yerleştirilmiştir. Aynı kompozisyon kumaşın öteki ucuna da yerleştirilmiştir. Bitkisel bezemelerle oluşan motif stilize edilmiş yapraklı çiçek motifinden oluşmuştur. Üç ana motifin ortalarında, etrafı küçük çentiklerle çevrelenmiş dikdörtgenler bulunmaktadır. Ana motif altında bulunan bordür ise yatay ve diyagonal hatlarla geometrik bir düzenleme içinde hazırlanan stilize çiçek motifleri, iki renk tekrarıyla bağlantılı sıralamalı olarak kumaşın kısa kenarı boyunca uzanmıştır.

Fotoğraf: 39

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 258

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 11.01.1956

Ölçü :-

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, mavi, yeşil, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda krem rengi keten kumaşın kısa kenarı üzerinde işleme yapılmıştır. Ana motif bitkisel bezeme olan çiçek ile düzgün aralıklarla üç tane olacak şekilde yerleştirilmiştir. Bitkisel bezemeler ile oluşan motif çiçeğin yanından çıkan bir dalın üzerinde küçük yapraklardan oluşmuştur. Ana motif olan çiçeğin üzerinde rüzgar gülü şeklinde, yapraklar sağa doğru yatık olarak ana motifin yarısına kadar devam etmektedir. Uçkurun kısa kenarı saçaklıdır.

Fotoğraf: 40

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 271

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 01.02.1956

Ölçü :-

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, kırmızı, mavi, yeşil, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Keten kumaşın kısa kenarında kırmızı, zikzak bir su yolu motifi yer alır. Bordürün hemen üzerinde yer alan desen ise bitkisel bezeme olan çiçek ve yapraklardan oluşmuştur. Ortadaki mavi, diğerleri kırmızı renkte olan karanfil motifinin dalında iki yaprak motifi yer alır. Sıralanmış karanfillerin uç kısımlarından üç sümbül çıkmaktadır. Zigzag bordürden sümbüllerin hizasına kadar peşkirin iki yanında, yeşil yaprak ve kırmızı, mavi renkli sümbül motifleriyle oluşturulmuş su yolu motifi işlenmiştir.

Fotoğraf: 41

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 287

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 16.12.1953

Ölçü: 25 x 23cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, pembe, mavi, yeşil, mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz pamuklu kumaşın, genel yüzeyini kaplayacak şekilde işleme yapılmıştır. Bordür deseni, kumaşın kısa kenarından 1,5 cm içeriden başlamış ve peşkirin üç yanını çevrelemiştir. Çiçek ve bu çiçeğin aralarında dolaşan yaprakla sarmaşık motifi bağlantılı sıralanarak zig zag oluşturmuştur. Hayat ağacını simgeleyen ağacın dallarına çiçek ve yapraklar işlenmiştir. Eflatun ve pembe renk hakimdir.

Fotoğraf: 42

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 283

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 31.08.1955

Ölçü: 24 x 21cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, yeşil, pembe, mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen şeklindeki krem rengi keten kumaş üzerine, yüzeyi kaplayacak şekilde bitkisel bezeme olan çiçek motifleri işlenmiştir. Ana motif olan çiçek şekline bağlı altta iki yaprak ve üstüne üç tane çentikli dal işlenmiştir. Ana motif düzgün sıralamalı olarak kumaşın yüzeyini kaplayacak şekilde devam etmiştir. Kısa kenarlardaki bordür ise, stilize edilmiş çiçek motifi etrafını dolaşan “V” şeklindeki dal bağlantılı sıralamalı şekilde işlenmiştir.

Fotoğraf: 43

Cinsi: Uçkur

Envanter No: 263

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 16.12.1953

Ölçü : -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, krem, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda, krem rengi pamuklu kumaşın genel yüzeyini kaplayan işleme yapılmıştır. Kumaşın kısa kenarına bordür olarak zikzak şeklinde sarı sim işlenmiştir. Ana motif, bordürün hemen üstünden başlanmaktadır. Ana motif bitkisel bezeme olan çeşitli çiçek, yaprak ve dallardan oluşmaktadır. Yay şeklinde eğilmiş bir dal, dalın üzerinde çiçek motifleri ve çiçeklerden çıkan değişik renklerde tomurcuk, yaprak ve dallar bitkisel bezeme şeklinde kumaşın yüzeyinin kaplamıştır.

Fotoğraf: 44

Cinsi: Uçkur

Envanter no: 274

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 31.05.1953

Ölçü : -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, yeşil, kırmızı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Keten kumaşın kenarları saçaklıdır. 3 çift “S” motifi sıralıdır. İkişer çifti tel ile işlidir. Bir çifti ise kırmızı renklidir.

2.8. Keseler

Fotoğraf: 45

Cinsi: Tütün Kesesi

Envanter No: 1266

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : -

Ölçü: Çapı15cm, yükseklik 18,5 cm

Müze Geliş Şekli: Satın alma

Renk: Mor, sarı sim

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Ön ve arka yüzünde alt kısımda büyük, üst kısımda daha küçük çiçek motifi yer alır. Kesenin iç çevresine zikzak motifi işlenmiş, dış kenarları sim ile oyalıdır. Kadife kumaştandır

Fotoğraf 46

Cinsi: Tütün Kesesi

Envanter No: 1264

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 06.01.1969

Ölçü: 18 x 16 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor, sarı sim.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Orta kısmında sarı simden çiçek motifi vardır, etrafı sim oya ile işlenmiştir. Her iki yüzü de aynı işlemelidir. İpek kumaşandır.

Fotoğraf: 47

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1471

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 12.01.1973

Ölçü: Çap 10.5cm, Yükl 10.5cm

Müze Geliş Şekli : -

Renk: Yeşil, bordo, sarı, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Açık ve koyu yeşil renkte bordürler arasına bordo renkli ince çizgiler yerleştirilmiştir. Büzgü bağının uçlarında rozet şeklinde motif bulunmaktadır.

Fotoğraf: 48

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1472

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 12.01.1974

Ölçü: Çap 5cm, Yük 5cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Sarı, bordo, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Açık ve koyu yeşil renkte bordürler arasında bordo renkli ince çizgiler vardır. Büzgü bağının uçlarında, rozet şeklinde motif bulunmaktadır. İp örgü ile oluşturulmuştur.

Fotoğraf: 49

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1556

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 25.05.1973

Ölçü: Alt çap 11cm Yüksek 12.5cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor, pembe, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Mor renkli ip örgüdür. Oyali büzme bağı vardır. Pembe ve yeşil renklerde yaprak motifleri şerit halinde örülmüştür.

Fotoğraf: 50

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1523

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 26.02.1973

Ölçü: Alt çap 9cm Yük 12,5cm

Müze Geliş Şekli: Bağış

Renk: Beyaz, bordo, kırmızı, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Krem, bordo, kırmızı, yeşil renklerden örülmüştür. Püsküllü, büzme bağı vardır. İp örgüdür. Yeşil dallar arasında kırmızı çiçek motifleri vardır.

Fotoğraf: 51

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1521

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 26.02.1973

Ölçü: Çap: 11cm Yüksek: 13.5cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor, sarı, krem

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müze Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Krem renk zemin üzerine mor renkli kuş deseni işlenmiştir. İp örgüdür. Büzme bağı vardır. Baş kısmı sarı renklidir.

Fotoğraf: 52

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1522

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 26.02.1973

Ölçü: Çap: 11cm Yüksek: 14cm

Müze Geliş Şekli: Bağış

Renk: Mor, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İp örgüdür. Mor iplik, zemin üzerine, beyaz renkte zikzak ve şeritler arasında stilize saksıda çiçek motifleri örülmüştür. Büzme başı püsküllüdür.

Fotoğraf: 53

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1220

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 15.01.1968

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Lacivert, yeşil, pembe, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Lacivert zeminli ip örgüdür. Ortasında yeşil yapraklı pembe çiçek motifi kullanılmıştır. Dip kısmında beyaz renkli baklava motifleri bulunmaktadır. Alt kısmında küçük püskülü bulunmaktadır. Büzme bağı dardır.

Fotoğraf: 54

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1218

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 15.01.1968

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor, siyah, pembe, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Zemin krem renkli, ip örgü para kesesidir. Orta kısmın zemini siyahtır. Üzerinde yeşil-kırmızı renklerden oluşan çiçek motifi bulunmaktadır. Büzme bağı vardır. Alt kısımda küçük bir püskülü vardır tığ oyalıdır.

Fotoğraf: 55

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1223

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 15.01.1968

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Krem, siyah, pembe, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Siyah ve gri renkli bordürlü, pembe ve simli çiçek motifi vardır tığ oyasıdır. Büzme bağı vardır. Dip kısmında küçük bir püskülü bulunmaktadır.

Fotoğraf: 56

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1123

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 25.04.1966

Ölçü : -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Tığ oyasıdır. Mor renktedir. Büzme bağı bulunmaktadır.

Fotoğraf: 57

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1124

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 25.04.1966

Ölçü: 12 cm x 8cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Krem, yeşil, siyah

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Tığ oyasından yapılmıştır. Krem ve siyah bordürler üzeri yeşil ve krem rengi bitkisel motiflerle süslüdür. Küçük sapı ve iğne oyasından yapılmış büzme bağı bulunmaktadır.

Fotoğraf: 58

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 486

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 25.03.1958

Ölçü: 12 x 14 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Pembe ve yeşil yollar halindedir. Tığ oyasından 3 sıra pembe ve 3 sıra yeşil örülmüştür. Ağız, dip ve sap uçlarında yeşil yapraklı kırmızı karanfiller vardır.

Fotoğraf: 59

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1173

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 16.12.1966

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, yeşil, mavi, kırmızı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müze Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Krem zemin üzerinde çeşitli renkte motiflerle süslü, tığ oyasından para kesesidir. Kenarları boncuk işlidir ve büyük boydadır.

Fotoğraf: 60

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 490

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 15.10.1960

Ölçü: 10.5 x 12 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, bej, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kırmızı, bej ve sarı sim ipler ile sıçandışi motifıyla işlenmiş, tığ oyasından para kesesidir. Ağız kenarında ve püskül ucunda süslemeler vardır.

Fotoğraf: 61

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 488

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 21.01.1965

Ölçü: 8 x 14 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Gümüş rengi, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Sim işli tığ oyasından para kessidir. Simleri biraz kararmıştır. Üzerinde gümüş renkli simden saksı içerisinde çiçek ve yaprak motifi vardır.

Fotoğraf: 62

Cinsi: Para Kesesi

Envanter No: 1127

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 25.04.1966

Ölçü: 10 x 8 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Pembe tığ oyasından sapı vardır. Ağız kısmı işlemelidir. Büzme bağı vardır.

Fotoğraf: 63

Cinsi: Mühür Kesesi

Envanter No: 1132

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 26.04.1966

Ölçü: 5 x 6 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Tığ oyasıdır. Mor renklidir. Sapı yoktur.

Fotoğraf: 64

Cinsi: Mühür Kesesi

Envanter No: 496

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 28.07.1955

Ölçü: 5 x 4 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Sarı, gümüş

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Sarı simden, tığ oyası mühür kesesidir. Üzerinde gümüş simden bir bordür vardır. Büzme bağı vardır. Küçük sarı simden bir sapı vardır.

Fotoğraf: 65

Cinsi: Mühür Kesesi

Envanter No: 498

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 05.09.1967

Ölçü: 7 x 7 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Lacivert, yeşil, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Lacivert renkli satendendir. Üzeri yeşil yaprak ve pembe çiçeklerle süslüdür.

Fotoğraf: 66

Cinsi: Mühür Kesesi

Envanter No: 1131

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 25.04.1966

Ölçü: 7 x 6 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Turuncu, sarı, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Tığ oyasıdır. Turuncu renklidir. Pervaze şeklinde örülmüştür. Kenarları saçaklıdır. Ağız bağı sarı, turuncu püsküllüdür.

Fotoğraf: 67

Cinsi: Mühür Kesesi

Envanter No: 511

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 05.09.1967

Ölçü: 17 x 12 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Saten kumaştır. Pembe renkli etrafı iğne oyasıyla pembe beyaz çiçeklidir. Büzme bağın uçları püsküllüdür.

Fotoğraf: 68

Cinsi: Saat Kesesi

Envanter No: 501

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 31.08.1955

Ölçü: 7 x 5 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Gümüş, siyah

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Zemini altın sarısı kadife kumaşandır. Kenarları sim kordonla çevrilmiştir. Siyah renkli sapının ucuna sarı renkli sim püskül takılmıştır.

2.9. Havlu ve Peşkirler

Fotoğraf: 69

Cinsi: Hamam Havlusu

Envanter No: 993

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 02-04-1962

Ölçü: 98 x 102cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Krem, kırmızı, yeşil, mavi, mor, sarı, kahverengi.

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Pamuklu kumaştan hamam havlusudur. Uçları saçaklı tel ve sim işlidir. Saksıdan çıkan karanfil çiçeği motifi kullanılmıştır. Krem rengi zemin üzerine kırmızı, yeşil, mavi, mor, sarı, kahverengi renklerden motif işlenmiştir.

Fotoğraf: 70

Cinsi: Hamam Havlusu

Envanter No: 1439

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 01-08-1972

Ölçü: 172 x 84cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, mavi, kırmızı, turuncu, yeşil

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Hamam havlusunun her iki ucu sarı sim ile çiçek motifi şeklinde işlenmiştir. Çeşitli renkte ipler kullanılarak motif renklendirilmiştir. Zemin krem renkli pamuklu kumaştır.

Fotoğraf: 71

Cinsi: Hamam Havlusu

Envanter No:1178

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 01-08-1972

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, gümüş

Dönem: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İpek kumaşın üzeri sim işlemelidir. Yaprak ve çiçek motifi uygulanmıştır. Kenarları püsküllüdür.

Fotoğraf: 72

Cinsi: Peşkir

Envanter no: 265

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 31.08.1965

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, yeşil, mavi, kırmızı, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Pamuklu kumaş üzerine nesnel bir bezeme çeşidi olan saksı motifi, dikdörtgen şeklindeki peşkirin alt ve üst kısmına, düzgün sıralamalı olarak üçer adet yerleştirilmiştir. Mavi saksının içine yerleştirilmiş pembe ve kırmızı renkli çiçek motiflerinin aralarına, sağlı sollu, altı adet, düzgün yerleştirilmiş yaprak motifleri işlenmiştir. Üstte ve altta yer alan üç saksılı çiçek grubunu, suyolu motifi birbirinden ayırır. Çiçek şekillerinin küçültülmüş formlarından oluşan suyolu motifi, peşkirin alt kenarını da süslemektedir. Çiçekler arasındaki damla şekilleri ve suyolu motifinin kenar çizgileri sarı sim kullanılarak işlenmiştir.

Fotoğraf: 73

Cinsi: Peşkir

Envanter No: 259

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 11.01.1956

Ölçü :-

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, yeşil, mavi

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz pamuklu kumaşın kısa kenarında motif nesnel bezeme olan tekne ve tekne üzerinde bitkisel bezeme olan çeşitli yaprak, çiçek ve elma ağacı motiflerinden oluşmaktadır. Teknenin sağ üç tarafında elma ağacı, bu motifin yanında küçük bir kavak ağacı motifi ve onun yanında üçgen formda geometrik bezeme bulunmaktadır. Geminin sol tarafında bitkisel bezeme olan çeşitli yaprak ve çiçek motiflerinden oluşan bir dal motifi yer almaktadır. Ana motif düzgün sıralamalı olarak aynı yönde üç kere tekrar etmiştir. Ana motifin altında bulunan bordür ise, küçük yaprakların bağlantılı sıralamalı olarak kumaşın kısa kenarı boyunca devam etmesiyle oluşmuştur.

Fotoğraf: 74

Cinsi: Peşkir

Envanter No: 255

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 21.01.1965

Ölçü :-

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, sarı, kırmızı, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda pamuklu krem kumaşın her iki kısa kenarı üzerine geometrik bezeme şeklinde stilize kozalak motifi yerleştirilmiştir. Ana motif düzgün sıralamalı olarak aynı yönde aldı kez tekrar etmiştir. Ana motifin altında bulunan bordür ise geometrik bir düzenleme içerisinde aynı yöne devam eden “U” hatların devamı ile oluşturulmuştur.

Fotoğraf: 75

Cinsi: Peşkir

Envanter No: 987

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 05.08.1955

Ölçü: 41 x 117cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Beyaz, pembe, yeşil

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz pamuklu kumaşın, kısa kenarında bükülmüş saçakların üzerinde iki farklı renkte küçük dallar yer alır. Bordürün üzerinde ana motif, bitkisel bezeme olan çiçek ve yaprak motifinden oluşmaktadır. “S” kıvrımının üzerinde sağ ve sol kısımlarında çiçek motifi, çiçek motifinin kenarlarında yaprak motifi bağlantılı sıralamalı olarak yerleştirilip kumaşın kısa kenarı boyunca devam etmiştir.

Fotoğraf: 76

Cinsi: Peşkir

Envanter no: 260

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 11.01.1956

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Renk: Beyaz, sarı, mavi, kırmızı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dikdörtgen formda beyaz pamuklu kumaşın kısa kenarı üzerine işleme yapılmıştır. Kumaşın kenarından bir santim içeri girilerek oluşturulmuş bordür yer alır. Bordürün hemen üzerinde yer alan desen ise iki stilize motiften oluşmaktadır. Birinci nesnel bezeme olan saksı motifi üzerinde yer alan selvi ağacı motifinden oluşmaktadır. İkinci motif ise nesnel bezeme olan saksı motifi ve onun üzerinde bitkisel motif olan çiçeklerdir. İki motif düzgün sıralamalı olarak kumaşın kısa kenarı boyunca devam etmiştir.

Fotoğraf: 77

Cinsi: Peşkir

Envanter No:1147

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 28.04.1966

Ölçü: 134 x 68 cm

Müze Geliş Şekli : -

Renk: Beyaz, yeşil, mavi, kırmızı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İpekli dokumadır. Ana motif simle işlenmiştir. Kenarları sim püskül ve 2 cm sim dokumadır. Ana motifte yeşil iplik ile işlenmiş yapraklar ve beyaz simle işlenmiş çiçek deseni görülür.

2.10. Halı ve Düz Dokumalar

Fotoğraf: 78

Cinsi: Halı Seccade

Envanter No: 1734

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : -

Ölçü: 1.32 x 93.00 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Bordo, beyaz, lacivert

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Halının bordürü sıçandişi motifleri ile sınırlandırılmıştır. Bordür içinde boncuk dizisi şeklinde yatay çubuklar ve aralarında da elma çiçeği motifleri bulunur. Göbekte tek madalyon yer alır. Eşkenar dörtgen şeklinde olan madalyon kenarları elma motifleri ile bezelidir. İç kısmında çeşitli anlamlar içeren tatlı ve ekşi elma motifleri, Süleyman yıldızı, saç bağı, oklar işlenmiştir. Madalyon köşelerinde sığirdili, elma motifi, Türkmen aynası, çapalar yer alır. Uçları saçaklı ve kilim eklemelidir.

Fotoğraf: 79

Cinsi: Halı Seccade

Envanter No: 1619

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : -

Ölçü: 1.23 x 98.00 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, yeşil, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Halının iki bordürü vardır. Bordürler sıçandışi denilen ince şeritlerde birbirinden ayrılır. İlk bordür küçük geometrik desenli, ikinci ve daha büyük olan bordür ise çiçek ve geometrik motiflerle bezelidir. Göbekte mihrap vardır. Mihrapla aynı boyda ve her iki yanında sütun veya minare ifadeli iki şekil yer alır. İç kısımları farklı renk geometrik desenlerle bölümlere ayrılmıştır. Ucu sivri kemer şeklinde olan mihrabın iç kısmında altı adet iri rozet içerisinde kenarları köşeli yıldız çiçek motifleri bulunur. Mihrabın iç kenarlarını anahtar şekilleri süsler. Seccadenin uç kısımları kilim eklemelidir ve saçaklıdır. “Düğüm sıklığı 23x24 dm² (Kayıpmaz, 2001;123)”

Fotoğraf: 80

Cinsi: Halı Seccade

Envanter No: 3.1.99

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : 06/10/1999

Ölçü: 107 x 100 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma (Dikili- Samanlı Köyü Muhtarı)

Renk: Kırmızı, yeşil, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Yağcıbedir seccadesi, kenarları yıpranmıştır. Halının genelinde yatayda ve dikeyde tam bir simetri görülmektedir. Halının kenarında halıyı çevreleyen bir bordür yer almaktadır. Bordür ise iç ve dıştan ince bir şerit ile çevrelenmektedir. Halının zemininde bazı kaynaklarda ve halk arasında çift mihraplı olarak bilinen altıgen bir bölünme ve dolayısıyla köşelerde üçgen bölümler görülmektedir. Altıgenin içinde ise yörede kullanılan bir motifin uç uca eklenmesiyle oluşan eşkenar dörtgen biçiminde başka bir alan daha ortaya çıkmaktadır ve bu alanlar yörede kullanılan motiflerle süslenmektedir. Bergama ve çevresinde görülen bu kompozisyon şemasına sahip olan halılar günümüzde “Kız Bergama” olarak adlandırılmaktadır. Dügüm sıklığı 32x40 dm²⁷⁸

⁷⁸ Gonca Karavar; **Bergama Halılarının Tasarım Özellikleri ve Yeni Halı Tasarımları**, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, Yayınlanmamış, Sanatta Yeterlilik Tezi, İzmir, 2007, s. 154

Fotoğraf: 81

Cinsi: Halı Seccade (Yün)

Envanter No: 1709

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : 09/04/1975

Ölçü: 140 x 90 cm

Müze Geliş Şekli:-

Renk: Kırmızı, sarı, yeşil, bordo

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Halının iki bordürü vardır. Dar olan dış bordürü dalgalı şerit ve üzerinde farklı renk yaprakları olan küçük çiçek motifleriyle bezelidir. Geniş olan iç bordüre farklı renklerdeki iri çınar yaprağı motifleri işlenmiştir. Bordürler sıçan dişi denilen ince şeritler ile sınırlandırılmıştır. Ortada çift taraflı mihrap yer alır. Mihrap kenarları basamaklıdır. Kırmızı, sarı ve yeşil hakim renklerdir. “Düğüm sıklığı 20x28 dm² (Kayıpmaz, 2001;98)”

Fotoğraf: 82

Cinsi: Halı -Seccade

Envanter No: 1746

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 06/06/ 1975

Ölçü: 122 x 103 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Dışta elma motifli bir bordür ile beyaz zeminli ikinci bir bordür vardır. Seccadenin baş kısmında siyah zemin üzerinde beyaz çengel ve anahtar motifleri sıralanmıştır. Elma çiçeği motifi kırmızı renklidir. Zemin kırmızı renkli olup siyah ve mavi renkli sembolik ağaçlar dört sıra oluşturmuştur. Ağaçlar arasında çiçek motifleri görülür. “Düğüm sıklığı 24x34 dm² (Kayıpmaz, 2001;133)”

Fotoğraf: 83

Cinsi: Halı Seccade (Yün Dokuma)

Envanter No: 1651

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 15/05/ 1974

Ölçü: 135 x 100 cm

Müzeye Geliş Şekli: -

Renk: Kırmızı, mavi, sarı, beyaz.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Bordür sıçan dişiyle başlar, geniş bordürde asma yaprağı motifi, ortada üçgen başlıklı mihrap içinde iki uçtan çıkan iki hayat ağacı motifi vardır. Halıda kırmızı, mavi, beyaz, sarı renkler hakimdir. “Düğüm sıklığı 24x24 dm² (Kayıpmaz, 2001;134)”

Fotoğraf: 84

Cinsi: Halı Seccade

Envanter No: 1646

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 27/11/ 1974

Ölçü: 156 x 82 cm

Müzeye Geliş Şekli: -

Renk: Kırmızı, mavi, sarı,

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Birinci dar bordür elma çiçeği motifi ile çevrili, ikinci bordür geniş ve geometrik desenli, üçüncü bordür geometrik dörtgenlidir. Ortada dikdörtgenin iç köşelerinde sarı zemin üzerine çiçek motifi yerleştirilmiştir. Göbekte ise bir dal üzerine sağda ve solda altı adet olacak şekilde, toplam 12 adet çiçek motifi yerleştirilmiştir. Zeminde daha çok kırmızı sarı mavi renk hakimdir. “Düğüm sıklığı 20x26 dm² (Kayıpmaz, 2001;100)”

Fotoğraf: 85

Cinsi: Halı Seccade (Gördes-Yün)

Envanter No: 1641

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : 27/11/ 1974

Ölçü: 135 x 85cm

Müze Geliş Şekli: -

Renk: Kırmızı, mavi, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Zigzaglarla çevrili ince iki bordür, aralarındaki geniş bordür dörtgenle içinde rozet vardır. Ortada kırmızı zemin üzerine bir dal yerleştirilmiş ve dalın kenarında yaprak motifleri bulunmaktadır. Seccadenin ön cephesi zigzagla üçgen şeklinde birleşir. Birleşen kısımda iki anahtar yer alır. Köşede iki selvi ağacı vardır. Seccadede kırmızı, sarı, beyaz renk hakimdir. “Düğüm sıklığı 22x28 dm² (Kayıpmaz, 2001;131)”

Fotoğraf: 86

Cinsi: Halı Seccade (Kozak-Yün)

Envanter No: 1618

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 14/10/ 1974

Ölçü: 85 x 105cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, sarı, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kozak seccadesidir. Kırmızı, sarı, beyaz renkli ve geometrik desenlidir. İkinci bordürde beyaz zemine dörtgenler yerleştirilmiştir. Üçüncü bordürde ikili çiçek motifleri vardır. Göbekte ikili minare şekli yerleştirilmiştir ve sarı kırmızı renk kullanılmıştır. Mihrap kısmı üçgenler ve zigzaglarla çevrilidir. “Düğüm sıklığı 26x22 dm² (Kayıpmaz, 2001;130)”

Fotoğraf: 87

Cinsi: Halı Seccade

Envanter No: 1710

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 04/10/ 1974

Ölçü: 95 x 130 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, sarı, kırmızı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Mihraplı halı seccadenin birinci bordüründe “S” kıvrımlar, ikinci bordürde çiçek motifleri bulunur. Zeminde, mihrabın içinde yıldız ve üç yapraklı çiçek motifleri yer alır.

Fotoğraf: 88

Cinsi: Halı -Yün

Envanter No: 1376

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 24/12/1971

Ölçü: 165 x 233 cm

Müzeye Geliş Şekli:

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz, sarı.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Bergama (veya Çanakkale) halısı kırmızı zemin üzerinde sarı, mavi, beyaz renklerde “s” motifleri, ortasında sekiz köşeli Bergama modalyonu vardır. “Düğüm sıklığı 26x20 dm² (Kayıpmaz, 2001;92)”

Fotoğraf: 89

Cinsi: Halı –Kozak- Yün

Envanter No: 1607

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 04/10/1974

Ölçü: 95 x 130 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Lacivert, kırmızı, sarı.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Bergama Kozak halısında ana motif olarak halının zeminine yerleştirilmiş, iki sekizgen motifin içinde yıldız motifi ve yıldızın dört köşesinden çıkan çengel motifi vardır. Zeminde köşelerde ve orta kısımda altı adet, dikdörtgenin içinde çengel motifi uygulanmıştır. Dikdörtgenin kenarlarından oklar çıkmaktadır. Halıda bir adet çiçek motifinden oluşan geniş bir bordür vardır. “Düğüm sıklığı 22x30 dm² (Kayıpmaz, 2001;95)”

Fotoğraf: 90

Cinsi: Halı -Yün

Envanter No: 1621

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi : 15/11/1974

Ölçü: 100 x 84 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İki dar bordür arasında geniş bordür vardır. Bordürde baklava motifi sıralanmış, baklavanın uçlarında birer tane üçgen ve ortasında sekiz köşeli yıldız yer almıştır. Ortada, dış kısmı zigzaglı, iç kısmı düz çerçevelerle sekizgen şeklinde iki modalyon vardır. Modalyonun iç kısmında kırmızı, mavi ve beyaz renkler bulunur. “Düğüm sıklığı 23x30 dm² (Kayıpmaz, 2001;94)”

Fotoğraf: 91

Cinsi: Halı-Yün

Envanter No: 1725

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 19/05/ 1975

Ölçü: 243 x 180 cm

Müzeye Geliş Şekli: -

Renk: Gülkurusu, beyaz, mavi.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: İnce bordür “S” motifleriyle süslüdür ve kalın bordürde çengeller arasına elma çiçeği yerleştirilmiştir. Zeminde dörderli sekiz adet sekizgen modalyonlar vardır. Modalyonun iç kenarı çengel motifli ortası elma çiçeği motiflidir. Yer yer elma çiçeği, yıldız motifleri vardır. Göbekte çok köşeli modalyon içinde iç içe girmiş iki modalyon ve onunda ortasında sekiz köşeli yıldız motifli vardır. Zemin gülkurusu renkte, motifler daha çok beyaz ve mavi renktedir. “Düğüm sıklığı 22x24 dm² (Kayıpmaz, 2001;93)”

Fotoğraf: 92

Cinsi: Yorgan Kilimi

Envanter No: 757

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 05/09/ 1967

Ölçü: 195 x 136 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma.100 Lira

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: “Z” ler kırmızı, beyaz, mavi renktedir. İki uçta kırmızı ve lacivert renkli düz yollar vardır.

Fotoğraf: 93

Cinsi: Yorgan Kilimi

Envanter No: 757

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 03/08/ 1956

Ölçü: 112 x 197 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma.125 Lira

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Geometrik beyaz yollar arasında kırmızı, siyah renkli “S” motifleri vardır. Üst ve alt kısmında beyaz dikdörtgenler içinde “S” motifleri oluşturulmuştur.

Fotoğraf: 94

Cinsi: Kilim- Kozak

Envanter No: 1739

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : 09/05/ 1975

Ölçü: 205 x 135 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Siyah beyaz noktalı sıçan dişi motifi çift şerit halinde kilimin uç kısımlarını süsler. Bunun ortasında siyah zigzag çizgi içinde üçgenler bordürü oluşturur. Zeminde büyük zigzaglar içine yerleştirilmiş anahtar motifleri çeşitli renklindedir.

Fotoğraf: 95

Cinsi: Kilim-Yün

Envanter No: 1741

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 09/05/ 1975

Ölçü: 230 x 150 cm

Müze Geliş Şekli: Satın Alma.

Renk: Kırmızı, mavi, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kilimin zemininde kenarları testere ağzı şeklinde üç adet baklava motifi, eli belinde motifi ve küçük altıgenlerin bulunduğu kenarında “S” motifi ve altıgenler uzun kenarında ise beyaz, mavi, kırmızı renklerde zigzag motifinin yer aldığı bir kilimdir.

Fotoğraf: 96

Cinsi: Çuval

Envanter No:1744

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 06.06.1975

Ölçü: 116 x 86cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma

Renk: Kırmızı, bordo, mavi, sarı, siyah, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kilim dokumadır. Zeminde canlı renkler (lacivert, beyaz, kırmızı) kullanılmıştır. "S" motifi şeritler bordür niteliğindeki motifleri birbirinden ayırır. Baklava, koçboynuzu ve anahtar motifleri kullanılmıştır. Çuvalın arka yüzü renkli yollardan ibarettir. Yan taraflarda siyah-beyaz, kıl örme şeritler kilime dikilmiştir. Ağız kısmından kıl ve yün ipler sarkar. Zeminde renkler canlı kalmıştır.

Fotoğraf: 97

Cinsi: Halı Torba

Envanter No: 704

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 02.02.1957

Ölçü: 43 x 43 cm

Müzeeye Geliş Şekli: Satın alma

Renk: Bordo, sarı, yeşil, kırmızı, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Yün, Yunt Dağı Yöresi dokumasıdır. Saçaklıdır. Kalın-beyaz bir bordür içindeki kare kısımda bir saksı motifi vardır.

Fotoğraf: 98

Cinsi: Halı Torba

Envanter No: 702

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 21.03.1957

Ölçü: 42 x 40cm

Müze Geliş Şekli: Satın alma

Renk: Bordo, beyaz, yeşil, pembe

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Kozak Yöresi dokumasıdır. Üzerinde elma motifleri vardır. Etrafı püsküllüdür. İç kısımda eşkenar bir dörtgenin dört köşesinde dört elma motifi aralarında dört dil motifi vardır.

2.11.Tezgahlar

Fotoğraf: 99

Cinsi: Halı Tezgahı

Envanter No: 764

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 30.12.1955

Ölçü: 176 x 145cm

Müze Geliş Şekli :-

Renk: Ahşap

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Ahşaptan yapılmış, halı dokumak için kullanılan, üzerinde atkı, çözgü ipi ve yarım dokunmuş halı bulunan tezgahtır.

Fotoğraf: 100

Cinsi: Dokuma Tezgahı

Envanter No: 853

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 05.09.1967

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma

Renk: Ahşap

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Ahşaptan yapılmış, bez dokumak amaçlı kullanılmış, üzerinde atkı ve çözüğü ipi bulunan, hareketli mekanizmaya sahip dokuma tezgahıdır.

2.12. Diğer (Çorap, Başörtüsü(Yazma), Bindallı Entari, Entari -Ceket Takım, Üçetek, Yastık Örtüsü)

Fotoğraf: 101

Cinsi: Çorap

Envanter No: 1431

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi : -

Ölçü: 43.00x12.00 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, mor, yeşil, beyaz, turuncu

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Farklı renkte yün iplikler örölerek, yıldız, çiçek motifleri oluşturulmuştur. Parmak uçlarında birer adet püskül bulunmaktadır.

Fotoğraf: 102

Cinsi: Yazma

Envanter No:332

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeeye Geliş Tarihi: 04.03.1954

Ölçü: -

Müzeeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Siyah, beyaz, yeşil, pembe, mor

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Siyah renkli yazmanın kenarları iğne oyası ile ayçiçeği motifi şeklinde çevrilidir. Sarı, mor, kırmızı, beyaz, mavi, yeşil gibi çeşitli renkler mevcuttur.

Fotoğraf: 103

Cinsi: Atlas Bindallı Entari

Envanter No: 126

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 26.08.1955

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Pembe, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Atlas⁷⁹ kumaşandır. Gül pembe renkli, üzeri sırma ve sim işlidir. Yaka kısmına aynı kumaştan “V” şeklinde parça eklenmiştir. Giysinin geneli sim ve sırma ile çiçek demetleri motifi oluşturularak işlenmiştir. Ön beden kapalıdır. Astarlanarak dikilmiştir. Entarinin altına şalvar giyilmez.

⁷⁹ **Atlas Kumaş;** İpkten dokunmuş esvablık bir kumaş olup al, pembe, mavi, yeşil, sarı gibi daima düz renklidir. Elimiz ile dokunduğumuz zaman kendine has tatlı bir hışırtı çıkarır. Bakınız; Reşat E. Koçu; **Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü**, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 1996, 17 s.

Fotoğraf: 104

Cinsi: Entari-Ceket Takım

Envanter No: 1136

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 26.04.1966

Ölçü : -

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mavi, altın sarısı.

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Mavi renkli, kendinden desenli dokuma kumaştan oluşturulmuş entari ve ceket takımıdır. Entari kare yakalı belde pilelidir. Etek altı parçadan oluşur. Ceket bele oturmayan düz bir modeldir. Yaka ve kol ağzına pembe dantel süsleme yapılmıştır.

Fotoğraf: 105

Cinsi: Üç Etek

Envanter No: 1204

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müze Geliş Tarihi: 02.08.1967

Ölçü : -

Müze Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Mor, sarı, kırmızı, beyaz

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedeki Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Mor, sarı, kırmızı renklerde çizgili kumaştan üç etektir. Belinde iki tokalı kemer bulunmaktadır. İçteki şalvar takım çizgili beyaz mor renkte olup yaka kısmı ve şalvarın yanları siyah, klaptan işlidir.

Fotoğraf: 106

Cinsi: Yastık Örtüsü

Envanter No: 1586

Bulunduğu Yer: Bergama Arkeoloji Müzesi

Müzeye Geliş Tarihi: 28.05.1973

Ölçü: 80 x 41 cm

Müzeye Geliş Şekli: Satın Alma

Renk: Bordo, sarı

Dönemi: Osmanlı Dönemi

Müzedede Bulunduğu Yer: Teşhir

Eserin Tanımı: Bordo renkli kadifedendir. Yarım daireler içinde çiçek motifleri ile bordür oluşturulmuş, ortaya, saksıda çiçek motifi yerleştirilmiştir. Dolgulu sim sarma Maraş işidir.

SONUÇ

Müzeler; geçmişe ait değerlerimizin saklanması, belgelenmesi korunması ve yaygınlaştırılması açısından önemli görevler üstlenmişlerdir. Müzelerde yer alan örnekler sadece buldukları toplumun özelliklerini yansıtmakla kalmazlar dünya kültürel mirasına da katkıda bulunurlar. Seyahat edilen ülkelerdeki görülecek ilk yer birçok insan için müzelerdir. Müzelerimiz halkın gelenek ve göreneklerine bağlı kalarak ürettiği etnografik eserleri, sistemli bir şekilde toplayarak, tahribatı yavaşlatıp ömürlerini uzatmakla sorumludurlar.

Araştırmamızı gerçekleştirdiğimiz Bergama Arkeoloji Müzesi 2005 yılı sonu itibariyle sahip olduğu 8805 adet arkeolojik, 8064 adet sikke ve 1872 adet etnografik eser olmak üzere 18741 adet eseri ile ulusal müzelerimiz arasında önemli bir yere sahiptir. Arkeolojik açıdan zenginliğine paralel olarak yakın geçmişinin geleneksel yönünün tanıtıldığı Etnografya Bölümü'nde Batı Anadolu'nun önemli halı üretim merkezlerinden biri olan Bergama'ya özgü zengin halı koleksiyonu, Türk el sanatlarını yansıtan zengin eser koleksiyonu, yörenin giyim kuşam özelliklerini ortaya koyan örnekler ile gündelik yaşama özgün eserler sergilenmektedir. 18.-20. yüzyıllar arasına tarihlendirilen eserlerin bir kısmı, kullanım alanlarına ve malzeme özelliklerine göre gruplanarak etnografya bölümü teşhir salonunda sergilenmekte, büyük bir kısmı ise depoda bulundurulmaktadır. İnceleme altına alınan tekstiller kullanıldıkları döneme ve mekana uygun tasarlanmış 4 ayrı odada, mankenlere giydirilerek sergilenirken, diğerleri yatay ve dikey vitrinlerin içinde, duvarda panolarda ve ortadaki açık alanda teşhir edilerek sunulmaktadır. Işılandırma sistemi ziyaretçilerin içeriye girişiyle otomatik olarak devreye girmektedir. Efelerin sergilendiği mekana yaklaşıldığında halk oyunları müziği duyulur. Duvara asılan İngilizce ve Türkçe dilde hazırlanmış bilgilendirme formları sayesinde müzeye ve eserlere ait tarihi bilgiler verilmektedir. Ziyaretçiler içeride olduğu sürece müze güvenlik yetkilisi de mekanda bulunmaktadır.

İncelenen Türkmen, Çepni, Yörük kültürüne ait geleneksel gelinlikler ve aynı döneme ait gündelik yaşam giysileri, bindallı entari model özellikleri, kumaş yapıları, süsleme teknikleri bakımından yeni araştırmalara kaynak olacak nitelikte

kataloglanarak sunulmuştur. Ancak daha sonra yapılacak çalışmalarda kolaylık olması açısından ve eser bilgilerinin sağlıklı aktarılabilmesi için, etnografik alanda bilgili ve deneyimli yetkililerin, esere ait envanter bilgilerini yeniden düzenlemesi gerekmektedir.

Konumuz kapsamındaki tekstillerin büyük bir bölümünü, işlemeli tekstiller oluşturmaktadır. Köklü bir geçmişin tarihi uzantısı olma niteliğini taşıyan işlemeler, estetik değerlerin yanı sıra, toplumun yaşama biçimini, duyuş ve düşünüş biçimini de yansıtmaktadır. İncelenen işleme türleri; peşkir, uçkur, mendil ve çevreler, başörtüsü, çorap ve keseler başlıkları altında toplanmıştır. Genellikle işlemlerde, bitkisel kompozisyonların kullanıldığı görülür. Uçkur, peşkir, çevre, yastık yüzleri ve keselerin tüm yüzeyleri simetrik düzende işlenmiştir. Müzede bulunan her belgenin envanter defterinde bir resmi olmadığından karışıklığa meydan vermemek için yüksek bir gayret sarfedilmiştir. Çok farklı kumaşlar ve özellikle işlemler benzermiş gibi tanımlanabilmektedir. Tez araştırma süremizin tamamlandığı tarihlerde, müzede bu konu ile ilgili çalışmalara başlanmış, envanter defterine tüm eserlerin yapısını görsel olarak ortaya koyacak nitelikte fotoğraflar yerleştirilmiştir.

İncelenen keseler; (saat, tütün, para keseleri) toplam 24 adet olup, saat keseleri ve mühür keseleri oval ya da yuvarlak formda, para keseleri üçgen, tütün keseleri genelde dikdörtgen formdadır. Sanat değeri yüksek olan bu keseler gün ışığına çıkartılıp yeniden üretilebilir, günlük yaşantımızdaki kullanılan yeni nesnelere için yeni tasarımlar hazırlanabilir. Böylece hem yeniden üretme hem de yeniden kullanılması için çözümler sunulabilir.

Müze'de duvara asılmış pano üzerine dikilerek sergilenen 18 adet Bergama halı ve düz dokumaları sırasıyla incelenmiştir. Bergama Müzesi Etnografya Bölümü Sanat Tarihçisi Sayın Nilgün Ustra'nın bildirdiğine göre Etnografya Bölümünde yer alan geç dönem Bergama halıları, kilimleri, seccadeleri çuval ve torbaları 18. ve 20. yüzyıllara tarihlendirilmektedir. 5 adet halı Yağcıbedir, Kozak, Bergama Yöresi halılarıdır. 4 adet kilim, Yağcıbedir ve Kozak Yöresi dokumalarıdır. 9 adet halı seccade Yağcıbedir, Kozak, Gördes Yöresi dokumalarıyla oluşturulmuştur. Bu dokumalar, zengin desen örnekleri, kullanılan canlı renkleri ve yöresel özellikleri

yansıtması açısından son derece önemlidir. Günümüzde halen Mazılı, Demircidere, Örselli gibi köylerde dokumacılık devam etmektedir.

Etnografya Bölümü'nde sıcaklığı ayarlayan aynı zamanda hava dolaşımını sağlayan klimalar sürekli çalışmaktadır. Müze yetkililerinden 2010 Nisan ayı içerisinde alınan bilgiye göre; istenilen nem düzeyinin elde edilip edilmediği ve nemin o düzeyde kalıp kalmadığını tespit edecek cihazların alınması için çalışmalara başlanmıştır. Mikroorganizmaların ve böceklerin tekstil lifleri üzerinde çoğalmamaları ve zarara uğratmamaları için Müze'nin depo bölümünde bahar aylarında ilaçlama ile önlem alınmaya çalışılmasına karşın teşhir salonunda böyle bir koruma çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Müzelerde yer alan etnografik eserlerin geleneksel sanatlarımızın yaşatılması ve üretiminin sürekliliğinin sağlanmasında önemli bir yeri vardır. "Bergama Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Geleneksel Tekstillerin Kataloglanması" başlıklı bu çalışma ile müzede bulunan tekstillerin nitelik, (renk, kompozisyon özellikleri, bezeme konuları) açısından incelenerek, belgelenmesi ve yararlanmak isteyenlere kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

AKURGAL, Ekrem; **Anadolu Uygarlıkları**, Net Turistik Yay., İstanbul, 1995,II. Baskı, 636 S.

ALTUN, Gülizar, **Konya İli Antikacılarında Bulunan Hesap İğne Tekniği İle Uygulanmış Peşkirler**, Konya Kitabı VII. Özel Sayı, Konya, Konya Ticaret Odası, 2004, 525 S.

AŞKIN, Turgut; **Eski Bergama Halk Giysileri Takılar İnanışlar**, Alkan Okul Yayınevi, İzmir, 1999,93.S.

BARIŞTA, H.Örcün; **Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1999, 265 S.

DORAS, Sabahattin, Şerafettin Kocaman, Abdulkadir Dedeoğlu; **Osmanlılar Albümü**, İstanbul, 1984, 137 S.

ECZACIBAŞI Sanat Ansiklopedisi, **Kese**, Yem Yayın,1997,II. Cilt, İstanbul,1358 S.

ERİŞ, Eyüp; **Bergama Uygarlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi**, Bergama Ticaret Odası Kültür Yayınları, İzmir, 2003, 331 S.

ERİŞ Eyüp; **Turanlı Tarihi**, Bergama Belediyesi, Kültür Yayınları, No: 38, İzmir, 1997, 221.S.

ERİŞ, Eyüp, **Bergama Tarihinde İnanç Coğrafyası**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, Belleten Dizisi, 12(özel sayı), İzmir, Kasım 2003, 123 S.

GİRGÖK, Lale; **Kese**, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Yem Yayın,1997, İstanbul, 1000 S.

GÜNGÖR, Yüksel; **Bergama Krallık Kültü**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı Belleten Dizisi, 14, İzmir, 2005, 134. S.

HELD, Shirley, E.; **Weaving: A Handbook Of The Fiber Arts**, (Third Edition), Holt, Rnehard and Winston, 1999, 425 S.

KARAÇOBAN, Necati; **Günümüze Değın Bergama Sergeni**, Bergama Kültür Sanat Vakfı Yayını, 11, İzmir, 2002, 116 S.

- KAYIPMAZ, Fahrettin – Naciye Kayıpmaz – Mustafa Genç; **Tarihten Günümüze Bergama Halları**. Bergama Belleten – 10 (özel sayı), 2001, 160 S.
- KOÇU, Reşat E; **Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü**, Güncel Yayıncılık, İstanbul, 1996, 255 S.
- OĞUZ, Burhan; **Türkiye Halkının Kültür Kökenleri – 2**, Doğu- Batı Yayınları, İstanbul 1982, 812 S.
- ÖNDER, Mehmet; **Peşkir**, Antika ve Eski Eserler Kılavuzu, Ankara, 1995, 158 S.
- ÖZTÜRK, İsmail; **Koruma Kültürü ve Geleneksel Tekstillerin Korunması-Onarımı**, Mor Fil Yayınları, Ankara, 2007, 112 S.
- RADT, Wolfgang; **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, Y.K.Y., İstanbul, 2002, 286 S.
- SARIOĞLU, M. Adnan, Cenker Atila, Münteha Sahan, Nilgün Ustura; **Bergama Müzesi/Museum**, Bergama Kültür ve Sanat Vakfı Belleten Dizisi 15, İzmir, 2006,184 S.
- SÜMER, Faruk; **Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları**. İlavelerle 3.Baskı, İstanbul, Eylül, 1980. 701 S.
- ŞAHİN, Yüksel; **Anadolu Kadın Başlıkları**, Yeni Türkiye Yay., Ankara, 2002, 364, 369 S
- TANSUĞ, Sabiha; **Türkmen Giyimi**, Akbank Yay., Türk Süsleme Sanatları Serisi 9, İstanbul,1985
- USTURA, N., R.Yalçın Balata; **Bergama Müzesi Osmanlı Dönemi Mezar Taşları**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler G.M., İzmir, 2008, 271 S.
- YENEN, Zekiye; Elif Örnek, Tuba İnal Çekiç, Ebru Seçkin, Cenk Hamamcıoğlu, Bora Yerliyurt, **Bergama ve Yakın Çevresinde Turizme Alternatif Bir Bakış**, Bergama Tic. Od. Kültür Yayınları, İzmir, 2008, 137 S.

Bergama Belediyesi **Stratejik Planı (2007-2011)**, İzmir, Eylül, 2006, 79 S.

BİLDİRİLER-MAKALELER:

AYDIN, Öznur; **Elma (Almıla) Elma Motifinin Halı-Kilim Dokumaları ve Kalıp Yazma Örneklerindeki Kullanımı**, Antalya, Akdeniz-Sanat Dergisi, 2009, 145. S.

BARIŞTA, H.Örcün; **Selçuklu Dönemi İşlemeleri Üzerine**, IV. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, S.Ü, Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya,1995,158.S.

BEDÜK, Saadet, Şerife Gülcü Yıldız; **Konya İli Çumra Yöresine Ait Türkmen Gelin Kıyafeti**, D.E.Ü. Güzel Sanatlar F. Uluslar arası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 16-18 Kasım, Bildiriler II, İzmir, 2006, 720. S.

BİLDİRGEN, Emine; **Osmanlı'da Altın Eşya Tutkusu**, P Kültür Sanat Antika, Raffi Portakal Yay. Sayı;20, İstanbul, 2001, 150 S

DENİZ, Bekir; **Aydın Civarında Yaşayan Tekeli Yörüklerinde Dokuma**, D.E.Ü. 8. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, 13-15 Kasım 2002, İzmir, 498.S.

ÖZAY, Sühendan; **Uygar Batı, Büyülü Doğu**, Art – Decor Dergisi , sayı 6, 1999 , İstanbul, 114.S.

ÖZBAĞI, Tevhide Pakize Kayadibi, **Osmanlı Para Keseleri Üzerine**, IV,Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler, İstanbul, Eyüp Belediyesi, 2000, 57.S.

ÖZEL Gülseren, Neslihan Yaşar; **Bergama Müzesi'nde Bulunan Bindalı(Harbalı) Geleneksel Giysilerin Türk Kültürü İçinde Değerlendirilmesi**, II. Uluslar arası Türk Dünyası Kültür Kongresi, İzmir, 2010.

ÖZTÜRK, İsmail; Elvan Anmaç; **İzmir'in Batı Anadolu Halıçılığındaki Yeri**. İzmir Kent Kültürü Dergisi, Mart 2001, sayı:3,125.S.

- ÖZTÜRK, İsmail; **Etnografya Müzesinin Önemi**, Sayı: 43, Art Decor,1996, 196,200 S.
- ÖZTÜRK, İsmail; **Türkiye’de Geleneksel Sanat Ürünlerinin Müzeleşmesinin Gerekliliği**, Uluslar arası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu I, 1’’6-18 Kasım 2006, İzmir, 319 S.
- ÖZMAKAS, Yavuz, Selda Hamarat, Reyhan Körpe; **Bergama Müzesi’ndeki Türkmen Gelini**, Bergama Belleten Dizisi,Sayı;1,İzmir, Temmuz,1992, 76.S
- ŞAHİN, Yüksel; **Konya Beyşehir İlçesi, Karaali Beldesi Kadın Kıyafetleri**, 5.MTHKK Bildirileri, Kültür Bakanlığı-Hagem Yayınları, Ankara.-1995,7. S.
- ŞAHİN, Yüksel; **Manisa’ da Geleneksel Kadın Başlıkları**, Standart Dergisi, Türk Standartları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1993, 36 S.
- SEZGİN, Şerife; **Geleneksel Yeşilyurt Dokumalarının Günümüz Koşullarında ve Anlayışında Yeniden Değerlendirilmesi**, Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyum Bildirileri, Hagem Yayınları 237, Ankara, 1997, 254 S.
- SİPAHİOĞLU, Oya, Elvan Anmaç; **Bergama Müzesi Örneğinde Geleneksel Tekstillerin Sunumu ve Öneriler**, Osman Bayatlı Anısına Bergama Sempozyumu, 16 Nisan 2002, Bergama.
- SÜRÜR, Aytan; **Ege Bölgesi , Kadın Giyiminde Geleneksel , Toplumsal ve İnançlara Dayalı Öğeler ve Günümüzde Yaşayan Yerel Örnekleri , 2. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri , 5. cilt Ankara , 1982, 233 S.**
- TANSUĞ, Sabiha; **Anadolu’da Geleneksel Türkmen Giyimi**, Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul, 1984, 702 S.
- TANSUĞ, Sabiha; **Türkmenlerde Giyim Gelenekleri**, Kültür Bakanlığı MİFAD Yayınları, I. Türk Folklor Kongresi Bildirileri, V. Cilt, Ankara, 1977, 256.S.
- TANSUĞ, Sabiha; **Sivas Takıları Başlıkları**, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri, İzmir,1984, 383. S.

TANSUĞ, Sabiha; **Dokumanın Hası Peşkir**, Skylife Dergisi, 239, İstanbul, 2003, 86 S.

ÜÇER, Müjgan; **Sivas Yöresinde Nazarlıklar ve Nazarla İlgili İnançlar**, 5.MTMKK-Gelenek, Görenek, İnançlar Seksiyon Bildirileri, Kültür Bakanlığı-Hagem Yayınları, Ankara.-1997, 164 S.

ÜLKÜ, Candan; **Silfke Müzesi'nde Bulunan Osmanlı Dönemi Saat, Para ve Tütün Keselerinden Bazı Örnekler**, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi, Uluslar arası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 16-18 Kasım,Cilt: 2, İzmir, 2006, 720 S.

YILMAZ, Nuray, Esra K. Özdemir; **Farklı Kültürlerde Ortak Bir Dokuma Aracı: Bel Tezgahı**, D.E.Ü. Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, Bildiriler; Cilt 2, İzmir, 16-18 Kasım 2006, 720 S.

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad : Semra ÖZÇITAK

Doğum Yeri ve Yılı : Kütahya-07.05.1980

Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim

Lisans : 1999-2003 Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı

Lise : 1994-1998 Kütahya Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

İş Tecrübesi : 2005-2006 Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu,
Poyracık-Bergama (İngilizce Öğretmenliği)

2006-2007 Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, Bergama
(İngilizce Öğretmenliği)

2007-2008 Bergama Lisesi, Bergama (İngilizce Öğretmenliği)